

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

HACILAR İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Halil KANBUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
TEMMUZ - 2021**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

HACILAR İLÇESİNİN COĞRAFYASI

DANIŞMAN : Prof. Dr. Emin TOROĞLU
JÜRİ : Dr. Öğr. Üyesi Nadire KARADEMİR
JÜRİ : Dr. Öğr. Üyesi Uğurcan AYIK

Halil KANBUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
TEMMUZ - 2021**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HACILAR İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Halil KANBUR

Danışman : Prof. Dr. Emin TOROĞLU

Yıl : 2021, Sayfa: 98+X

Jüri : Prof. Dr. Emin TOROĞLU (Başkan)
: Dr. Öğr. Üyesi Nadire KARADEMİR (Üye)
: Dr. Öğr. Üyesi Uğurcan AYIK (Üye)

Hacılar İlçesi adlı çalışma 2018-2021 yılları arasında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Çalışma sırasında ilçenin fiziki, beşerî, ekonomik ve ilçe üzerinde etkili olan bütün değerler göz önünde bulundurulmuş olup bütün sayılan bu değerler coğrafya araştırma yöntemleri ile ele alınmıştır. Coğrafyanın temel ilkeleri benimsenerek dağılıp, bağlılık ve sebep sonuç arasında ilişkiler kurulmuş elde edinilen veriler ile açıklamalar yapılmıştır.

Bu çalışmanın başka önemli noktası ise daha önce ilçe hakkında detaylı çalışmalar yapılmamasıdır. Fiziki yönden detaylı bilgilerin olmaması çalışma sırasında beni zorlayan yanı olmuştur. Kayseri ili için önemli sanayi merkezi olan Hacılar ilçesi diğer fonksiyonları da göz önüne alındığında ilçe için çalışma yapılmasının doğruluğunu ortaya çıkarmıştır. Her geçen gün kendini daha da geliştiren bir yerleşme olan Hacılar İlçesi gelecekte sanayisi ile ismini tüm ülkeye duyuran bir ilçe olacaktır.

Coğrafi bakış açısı ile alanın kalkınmasında gerekli olan fiziki ve beşerî değişimler, ilçenin kalkınması için oluşturulması gereken ortam koşulları ve bunların sağlanması için nasıl bir yol izleneceği belirlenmek istenmiştir. Çalışma sonunda bir alanın gelişmesinde Coğrafyanın, coğrafi özelliklerin ne kadar önemli olduğu bir kez daha ortaya konmuştur.

Tez sekiz bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde, çalışmanın konusu, kapsamı, tezin hazırlanması aşamasında izlenen yöntem ve teknikler açıklanmıştır. İkinci bölümde, bu bölge için yapılan eski çalışmalara kısaca değinilmiştir. Üçüncü bölümde, ilçenin fiziki coğrafya özellikleri, dördüncü bölümde kuruluş ve gelişimi, beşinci bölümde nüfus özellikleri, altıncı bölümde şehrsel fonksiyonları, yedinci bölümde yerleşim sorunları ele alınmıştır. Sekizinci ve son bölümde ise diğer bölümlerden elde edilen veriler özetlenerek sonuç bölümü oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Hacılar, Fiziki ve Beşeri Coğrafya, Yerleşme

KAHRAMANMARAS SUTCU IMAM UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY

ABSTRACT

MA THESIS

GEOGRAPHY OF HACILAR DISTRICT

Halil KANBUR

Supervisor : Prof. Dr. Emin TOROĞLU

Year : 2021, Pages: 98+X

Jury : Prof. Dr. Emin TOROĞLU (Chairperson)
: Asst. Prof. Dr. Nadire KARADEMİR (Member)
: Asst. Prof. Dr. Uğurcan AYİK (Member)

The study, called Hacılar, was prepared as a master's thesis between 2018 and 2021. During the study, all the values that had an impact on the physical, human, economic and Hacılar were taken into consideration and all these values were discussed with geography research methods. By adopting the basic principles of geography, relationships between distribution, loyalty and cause and effect were established and explanations were made with the data obtained.

Another important point of this study is that no detailed studies have been done about the district before. The lack of physically detailed information has been a challenge for me during the study. Hacilar district, which is an important industrial center for Kayseri province, has revealed the accuracy of working for the district considering its other functions. Hacilar District, which is a settlement that improves itself every day, will be a district that makes its name with its industry all over the country in the future.

From a geographical point of view, it was intended to determine the physical and human changes required in the development of the area, the environmental conditions that should be created for the development of the district and how to follow the path to ensure them. At the end of the study, it was once again demonstrated how important geography and geographical characteristics are in the development of an area.

The thesis consists of eight sections. In the introduction to the study, the subject, scope, methods and techniques followed during the preparation of the thesis are explained. In the second part, the old works for this region are briefly mentioned. In the third chapter, the physical geography characteristics of the district, its establishment and development in the fourth part, population characteristics in the fifth part, urban functions in the sixth part, settlement problems in the seventh part are discussed. In the eighth and final section, the results section was created by summarizing the data obtained from other sections.

Keywords: Geography, Pilgrims, Physical and Human Geography, Settlement

ÖN SÖZ

İlçe Coğrafyası çalışmaları çalışılan alan sınırları içinde beşerî ve fiziki olarak her detayı konu alarak yapılan çalışmalar olmuştur. Geçmişten günümüze gelen ve bir canlı organizma edasıyla yaşama devam eden bu alanlar zamanla büyümeye veya yok olmaya mahkûm olmuşlardır. Çalışma alanı olan Kayseri'nin Hacılar İlçesi gelişmenin anahtarı niteliğinde olan sanayinin, turizmin var olduğu coğrafyası ile dikkat çekmektedir. Bu özellikleri ile her geçen gün gelişmeye ve farkını ortaya koymaya devam edecek bir yerleşme statüsündedir. Hak ettiği konumda olmayan yerleşim alanı yapılan çalışmalar sonucunda coğrafi bakış açısıyla değerlendirilerek, çözüm odaklı fikirler ile hak ettiği konuma yükselecektir. Mekan üzerinde coğrafi değişiklikleri analiz ederek insan mekan arasında olan ilişkiyi tespit edip alanın gelişmesinde katkı sağlanacaktır.

Bu çalışmamda Hacılar İlçesinin gelişiminde etkili olan, gelişmesini önleyen ve gelişmesi için yapılabilecek olan gereklilikler ortaya konmuş, çalışma bölümleri bunlara göre ayrılmış, geçmişten günümüze ilçenin gelişimi gözler önüne serilmiş ve gelecekte ilçe için neler öngörülebileceği oluşturulmuştur.

Tez konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın bitimine kadar geçen süre içerisinde titizlikle, sabırla, görüş, düşünce ve eleştirileriyle çalışmaya yön veren ve en önemlisi manevi desteğiyle bana yol gösteren Danışman Hocam Prof. Dr. Emin TOROĞLU' na, her zaman bana güvenen ve destekleyen Fatma KANBUR ve Murat KANBUR'a , her zorlukta manevi güç veren Öznur Öksüz'e ve özellikle babam Mustafa KANBUR' a teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmalarım sırasında bana yardımcı olan Hacılar Belediye çalışanlarına da teşekkürlerimi sunuyorum.

Halil KANBUR
KAHRAMANMARAŞ-2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
FOTOĞRAFLAR.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	X
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Konusu, Kapsamı ve Amacı.....	1
1.2. Hacılar İlçesinin Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri.....	2
2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Fiziki Coğrafya Çalışmaları.....	6
2.1.1. Diğer Çalışmalar.....	6
2.2. İlçe Coğrafyası Çalışmaları.....	7
3. MATERYAL VE METOT.....	9
4. BULGULAR.....	12
4.1. Hacılar İlçesi'nin Coğrafi Özellikleri.....	12
4.1.1. Hacılar İlçesinin Fiziki Coğrafya Özellikleri.....	12
4.1.1.1. Jeolojik Özellikler.....	13
4.1.1.2. Jeomorfolojik Özellikler.....	19
4.1.1.2.1. Dağlık Alanlar.....	21
4.1.1.2.2. Vadi Alanları.....	22
4.1.1.2.3. Plato Alanları.....	23
4.1.1.2.4. Ova Alanları.....	23
4.1.1.3. İklim Özellikleri.....	24
4.1.1.3.1. Sıcaklık.....	24
4.1.1.3.2. Yağış.....	26
4.1.1.3.3. Basınç ve Rüzgâr.....	28
4.1.1.4. Hidrografik Özellikler.....	30
4.1.1.5. Toprak Özellikleri.....	32
4.1.1.6. Doğal Bitki Örtüsü Özellikleri.....	34
4.1.1.6.1. Ağaç Formasyonu.....	35
4.1.1.6.2. Ot Formasyonu.....	36
4.1.1.6.3. Alpin Kat.....	36
4.1.2. Hacılar İlçesi'nin Beşerî Coğrafya Özellikleri.....	37
4.1.2.1. Hacılar İlçesi'nin Kuruluş ve Gelişimi.....	37
4.1.2.2. Hacılar İlçesinin Yerleşim Alanları.....	47
4.1.2.2.1. Hacılar İlçesi Yerleşim Alanı ve Mahalleleri.....	47
4.1.2.2.2. İlçeyi Oluşturan Mahalleler.....	49
4.1.2.3. Hacılar İlçesinin Nüfus Özellikleri.....	51
4.1.2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Nüfus.....	51
4.1.2.3.2. Cumhuriyet Dönemi Nüfus.....	53
4.1.2.3.3. Hacılar İlçesi'nde Göçler.....	55
4.1.2.3.4. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı.....	57
4.1.2.3.5. Nüfusun Ekonomik Özellikleri.....	58
4.1.2.3.6. Nüfusun Eğitim Durumu.....	60

4.1.2.3.7. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu.....	62
4.1.2.3.8. İlçenin Gelecekteki Nüfusu.....	63
4.1.3. Hacılar İlçesinde Şehirselleşme Fonksiyonları	65
4.1.3.1. Yönetim Fonksiyonu	66
4.1.3.2. Sanayi Fonksiyonu	68
4.1.3.3. Ticaret Fonksiyonu.....	71
4.1.3.4. Tarım ve Hayvancılık Fonksiyonu.....	73
4.1.3.5. Yayla Alanları.....	77
4.1.3.6. Madencilik Fonksiyonu	78
4.1.3.6. Turizm Fonksiyonu	79
4.1.3.7. Eğitim Fonksiyonu	82
4.1.3.8. Diğer Fonksiyonlar.....	85
4.1.4. Hacılar İlçesi Değer Yönetimi ve Yerleşim Sorunları.....	86
4.1.4.1. Sulak Alan ve Sanayi Alanı Kontrolü	87
4.1.4.2. Erciyes Kış Turizminden Yararlanamama	88
4.1.4.3. İlçe Değerleri Halı Dokuma ve Camız Yetiştiriciliği	88
4.1.4.4. Geri Dönüşüm ve Tarihi yerlerin Onarımı	91
4.1.4.5. Hacılar İlçesi Diğer Sorunlar	91
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	93
KAYNAKLAR	96
ÖZ GEÇMİŞ	

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Hacılar İlçesi Lokasyon Haritası	3
Şekil 1.2. Hacılar İlçesi Mahalleleri (2019).....	5
Şekil 3.1. Çalışma İş Akışı Şeması	10
Şekil 4.1. Hacılar İlçesi Topoğrafya Haritası	12
Şekil 4.2. Hacılar İlçesinin Jeoloji Haritası	14
Şekil 4.3. Kuvaterner-Erciyes Volkanitleri a)Bazaltik Lav Akıntıları b)Piroksen Andezik Lavlar.....	16
Şekil 4.4. Kayseri ve Çevresinin Genelleştirilmiş Stratigrafik Dikme Kesiti (Dönmez vd. 2003“den değiştirilerek alınmıştır).....	17
Şekil 4.5. Türkiye ve Çevresinin Ana Neotektonik Bölgelerini ve İlişkili Yapıları	18
Şekil 4.6. Hacılar İlçesinin Jeomorfoloji Haritası (Küçük’ten düzenlenmiştir).	19
Şekil 4.7.Erciyes Stratovolkanının Dijital Yükseklik Modeli görüntüsü.....	20
Şekil 4.8. Hacılar İlçesi Başlıca Dağlar ve Yaylalar (opentopomap.org’dan yararlanılmıştır).....	22
Şekil 4.9. Hacılar İlçesi İklim Diyagramı	26
Şekil 4.10. Hacılar ve Kayseri Yağış Dağılışı	27
Şekil 4.11. Hacılar İlçesi Rüzgâr Gücü 1991-2021	29
Şekil 4.12. Erciyes Dağı ve Hacılar İlçesi Hidroğrafya Haritası	31
Şekil 4.13. Hacılar İlçesi Toprak Haritası	33
Şekil 4.14. İnceleme Sahasının Bitki Örtüsü	35
Şekil 4.15. Kayseri Sancağına Bağlı Cebel-i Erciyes Nahiyesi (1500-1520).....	40
Şekil 4.16. Kayseri Sancağı/ Kazası 1522 Yılı Nüfus ve Hasılının Nahiyelere Dağılımı Cebel-i Erciyes Nahiyesi	41
Şekil 4.17. Kayseri Sancağı/ Kazası 1522 ve 1540 Yılları Nüfus ve Hasılının Nahiyelere Dağılımı Hacılar Köyü	42
Şekil 4.18. Hacılar Köyü’nün Bulunduğu Kayseri Kazasının 1867’deki Ankara Vilayetine Bağlanması Sonrasındaki Haritası	43
Şekil 4.19. Hacılar Köyü Gelir Dağılımı	44
Şekil 4.20. Hacılar Köyü Vergi Tahsilatı	44
Şekil 4.21. Hacılar Tarihsel Gelişimi	47
Şekil 4.22. Hacılar İlçesi Yerleşim Gösterimi	48
Şekil 4. 23. Hacılar İlçesi Cadde-Sokak Sayısı ve Uzunluğu.....	50
Şekil 4.24.Mahalle Sınırları ve Alan Büyüklükleri.....	50
Şekil 4.25.Tahrir Defterlerine Göre Hacılar Köyü Yıllara Göre Tahmini Nüfus Sayıları	52
Şekil 4.26. Hacılar İlçesi Nüfus Gelişimi	53
Şekil 4.27. Hacılar İlçesine Kayıtlı Çevre İlçelerde İkamet Eden Hacılar Doğumlu Nüfus (2015).....	56
Şekil 4.28. Hacılar İlçesine Kayıtlı Başka İllerde İkamet Eden Hacılar Doğumlu Nüfus (2015)	56
Şekil 4.29. Hacılar İlçesi 2008-2018 Nüfus Yaş Piramidi	58
Şekil 4.30. Hacılar İlçesi 2004 Ekonomik Sektör Dağılımı	60
Şekil 4.31. Hacılar İlçesi Eğitim Durumu	62
Şekil 4.32. Hacılar İlçesi Nüfus Yoğunluğu Haritası.....	63
Şekil 4.33. Hacılar İlçesinin Yıllara Göre Gelecekteki Nüfus Tahmini.....	65
Şekil 4.34. Kayseri Organize Sanayi Bölgesi 2005-2020 (Güneybatı Hacılar İlçe Sınırı İçerisinde).	70

Şekil 4.35. Hacılar İlçesi Ticari İşyeri Sayıları (OSB Dahil)	72
Şekil 4.36. Hacılar İlçesi Arazi Kullanım Haritası	73
Şekil 4.37. Hacılar İlçesi Tarım Alanlarının Kullanım Alanları.....	74
Şekil 4.38. Hacılar İlçesi Tarım-Mera-Orman Alanları	75
Şekil 4.39. Hacılar İlçesi Hayvan Yüzdelik Oranları	76
Şekil 4.40. Hacılar İlçesi Arı ve Kanatlı Hayvanlar	77
Şekil 4.41. Tekir Yaylasından Bir Görünüm	78
Şekil 4.42. Kayseri İli Endüstriyel Hammadde Dağılımının da Hacılar İlçesi (0.09-0.14).	79
Şekil 4.43. Hürmetçi Sulak Alanı Yıllar İçerisindeki Alan Daralması	87

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Kayseri’de Aylık Min. Ortalama ve Maks. Sıcaklık Tablosu (1960- 2018)..	25
Tablo 4.2. Sıcaklığın yükseklikle değişmesi (°C) Hacılar İlçesi	25
Tablo 4.3.Yağış İklimsel Dağılımı.....	26
Tablo 4.4. Hacılar ilçesi Yağış Bilgileri 1991-2021	28
Tablo 4.5. Hacılar ilçesi rüzgârlı günler ve rüzgar hızları 1991-2021	29
Tablo 4.6. Hacılar İlçesi Bitki Çeşitleri.....	37
Tablo 4.6.1484-1584 Tahmini Nüfusu	43
Tablo 4.7. Hacılar İlçesinin Mahalleleri ve Mahalle Alanları	49
Tablo 4. 8.1834 Hacılar Mahalleleri Nüfus Sayısı.....	52
Tablo 4.9.1850 Hacılar Mahalleleri Tahmini Nüfus Sayısı.....	52
Tablo 4.10. Hacılar İlçesi 1965 Nüfusu.....	54
Tablo 4.11. Hacılar İlçesi 1970 Nüfusu.....	54
Tablo 4.12. Hacılar İlçesi Mahalleleri Nüfus Sayıları (2018)	55
Tablo 4.13. Hacılar İlçesi’ne Kayıtlı Çevre İlçelerde İkamet eden Nüfus Sayıları (2015)	55
Tablo 4.14. Hacılar İlçesi’ne Kayıtlı İl Dışında İkamet eden Nüfus Sayıları (2015)	57
Tablo 4.16. Hacılar İlçesi Esas Meslek ve İstihdam Edilen Nüfus	59
Tablo 4.17. Hacılar İlçesi 2000-2015 Okuma-Yazma Durum.....	61
Tablo 4.18.Türkiye 2000-2014 Okuma-Yazma Durumu	61
Tablo 4.19. Hacılar İlçesinin Yıllara Göre Gelecekteki Nüfus Tahmini.....	64
Tablo 4.20.1990 ve 2000 Yılları Ticaret İşlerinde Çalışan İnsan Sayısı.....	71
Tablo 4.11. Hacılar İlçesi İşyeri ve Çalışan Sayısı 2012	71
Tablo 4.22. Hacılar İlçesi Ticari İşyerleri	72
Tablo 4.23. Hacılar İlçesinde Toprak Dağılımı	74
Tablo 4.24. Hacılar İlçesi Tarım Alanı Sulama	75
Tablo 4.25. Hacılar İlçesi Hayvan Sayısı	76
Tablo 4.26. Hacılar İlçesi Kanatlı Hayvan ve Arıcılık Faaliyeti	77
Tablo 4.27. Hacılar İlçesi Eğitim Kurumları	83
Tablo 4.28. Hacılar İlçesi Mahallelere Göre Okulların Dağılışı.....	83

FOTOĞRAFLAR

Foto 1.1. Hacılar İlçesinden Bir Görünüm (Halil KANBUR (2020)	4
Foto 4.1. Erciyes Dağı Hacılar İlçesinden Bir Görünüm	21
Foto 4.2. Hürmetçi Sulak Alanından Bir Görünüm	32
Foto 4.3. Hacılar' da yapılan törenden bir görünüm 1930'lu yıllar (A. Baktır Arşivi)...45	
Foto 4.4. Hacılar Bucağı	46
Foto 4.5. Sakarçiftliği Köyü	46
Foto 4.6. Hacılar İlçesi Kaymakamlık Binası	67
Foto 4.7.Turgut Özal Hacılar İlçe Ziyareti	69
Foto 4.8. Erciyes Kayak Merkezi	80
Foto 4.9. Hürmetçi Sulak Alandan Bir Görünüm	81
Foto 4.10. Hürmetçi Rahvan Atları	82
Foto 4.12. Hacılar Kültür Merkezi	84
Foto 4.13. Hacılar 1 Nolu Feyyaz Mercan Aile Sağlık Aile Sağlık Merkezi	85
Foto 4.14. Hacılar 1 Nolu Feyyaz Mercan Aile Sağlık İstasyonu	85
Foto 4.15. Hacılar İlçe Emniyet Müdürlüğü	86
Foto 4.16. Halı Dokuma Tezgâhı	89
Foto 4.17. Hürmetçi Mahallesi Sosyal Tesis	89
Foto 4.18. Hürmetçi Manda Sütü İşleme Tesisi	90
Foto 4.19. Hürmetçi Mahallesi Yayılan Mandalar (Camızlar)	90
Foto 4.20. Hacılar İlçesi 1. Etap 200 Konutun Tamamlanmış Hali	91

KISALTMALAR LİSTESİ

D.P.T	: Devlet Planlama Teşkilatı
KHGM	: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
M.T.A	: Maden Teknik Arama
M.E.B.	: Millî Eğitim Bakanlığı
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OSM	: Orman ve Su İşleri Müdürlüğü
ORAN	: Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
TD	: Tahrir Defteri
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma Konusu, Kapsamı ve Amacı

Coğrafya insan-çevre ilişkilerini inceleyen, bu ilişkileri kendi içinde barındırdığı metotlarla açıklamaya çalışan bir bilimdir. Coğrafyanın asıl amacının mekân farklılık ve benzerliklerinin, yani değişik coğrafi görünümünün analizi, insanın mekânı olan yeryüzünün tanınması, dolayısı ile de daha iyi faydalanmalara katkıda bulunmak olduğu göz önüne alınırsa (Tümertekin, 1994:9) çalışılan alanın geçmişten günümüze ve gelecekte nasıl bir yapıya dönüşeceğini gösteren pusulalar olacaktır.

“Coğrafya bilimi, sahip olduğu çağdaş metot ve araç-gereçlerle 21. yüzyılda, insanoğluna çok büyük hizmet ve kolaylıklar sunmaktadır. Gerek karşılaşılan problemlerin çözümünde gerekse yeryüzünün tüm sistemlerinden sürdürülebilir bir şekilde istifade edilebilmesinde gerekli olan bilgi, Coğrafya bilimi sayesinde geliştirilmektedir. Ülke olarak beşerî, ekonomik ve sosyal alanda gelişmişlik seviyesini yakalamamız, tüm coğrafi özelliklerimizi iyi tespit ve tahlil etmekle başlayacaktır” (Demirci vd., 2002:171-183). Bir çalışma başlangıcında coğrafi bakış ile problemler üzerinde durulabilirse çözüm odaklı fikirlerin ortaya çıkabileceği öngörülebilmektedir.

İlçe etüdü çalışmalarında çalışma yapılan alanın beşerî, ekonomik ve fiziki özellikleri alan hakkında bütünsel düşünmeyi sağlamaktadır. “Bilindiği gibi yeryüzünün herhangi bir bölümünde, tabii çevrenin özellikleri, bu çevre içerisindeki gerek beşerî faaliyetler gerekse bunların karşılıklı ilişkisi bütünüyle Coğrafyanın konusunu oluşturur. Bu yüzden bir bölgenin coğrafyasından söz edildiğinde, o bölgedeki doğal ve beşerî faaliyetlerin bütünü bir arada düşünmek gerekmektedir (Polat, 2014:4). Her boyutu ile düşünülen bu çalışma coğrafi prensipler içerisinde yapılmalıdır. “Bir sahanın coğrafi yönden incelemesi yapılırken coğrafyacıların kendine özgü araştırma yöntemleri vardır. Bu yöntemler, çalışılacak sahanın sınırlandırılmasıyla başlar. Mekânın saptanmasından sonra ise hipotezin tanımı, yayınlanmış malzemenin analizi, çeşitli alan tekniklerinin kullanılmasıyla iç içe olan veri toplanması, toplanan verilerin analiz edilmesi ve işlenmesi şeklinde devam eden bir süreci kapsar” (Özgen, 2016: 54). Çalışma alanında yapılan çalışmalar çözüm getirici özellikte olmalıdır. Çalışma sonucunda çalışma alanı hakkındaki çıkarımlar Coğrafya bilimi için önemini daima koruyan, alanı geliştiren ve olumsuzlukları ortadan kaldıran oluşumlar olmalıdır.

İlçe etüt çalışmalarında çözüm odaklı fikirlerin sunulması hem diğer ilçelerin gelişimi üzerinde hem de yeni kurulacak yerleşim yerlerinde ileriye dönük planlamaların planlı bir şekilde tasarlanmasında önemi çok büyüktür. Yapılan bu çalışmalar geri kalmış yerleşmelerin ilerlemesini sağlayarak, bir domino taşı etkisi yaratarak ilçe, il, bölge ve ülke kalkınmasına büyük etki yapacağı asla unutulmamalıdır.

“Coğrafyacı konusunda bir çevrebilimci gibi uzmanlaşmadığı gibi çevre insan ilişkileri üzerinde de bir sosyolog gibi yoğunlaşmaz. Coğrafya, çevrem insana sağladığı yaşam alanı ve insanların bu alandan faydalanma şekilleriyle ilgilenir. Coğrafyanın diğer bir özelliği de kendi içerisindeki ilişkilerdir” (Efe,1995 :138). Coğrafi etüt çalışmaları da çalışma sonucunda bulunan veriler ile kendi içerisindeki değerlendirmeden sonra çözüm odaklı sonuç arayan çalışmalardır. Çalışmada akla gelen sorular şunlardır;

- Mekân Saptanması (mekanın önemi, araştırılma sebebi vb.)
- Hipotezin Tanımı (kalkınmasında fiziki ve beşerî faktörlerin önemi, birbirleri ile ilişkileri)

- Analiz Çalışması (elde edilen veriler, verilerin hangi yöntemler ile neden analiz edildiği)
- Bulgu Değerlendirilmesi (verilerin değerlendirilmesi)
- Sonuç (çalışma alanı hakkında çözümler üretilmesi)

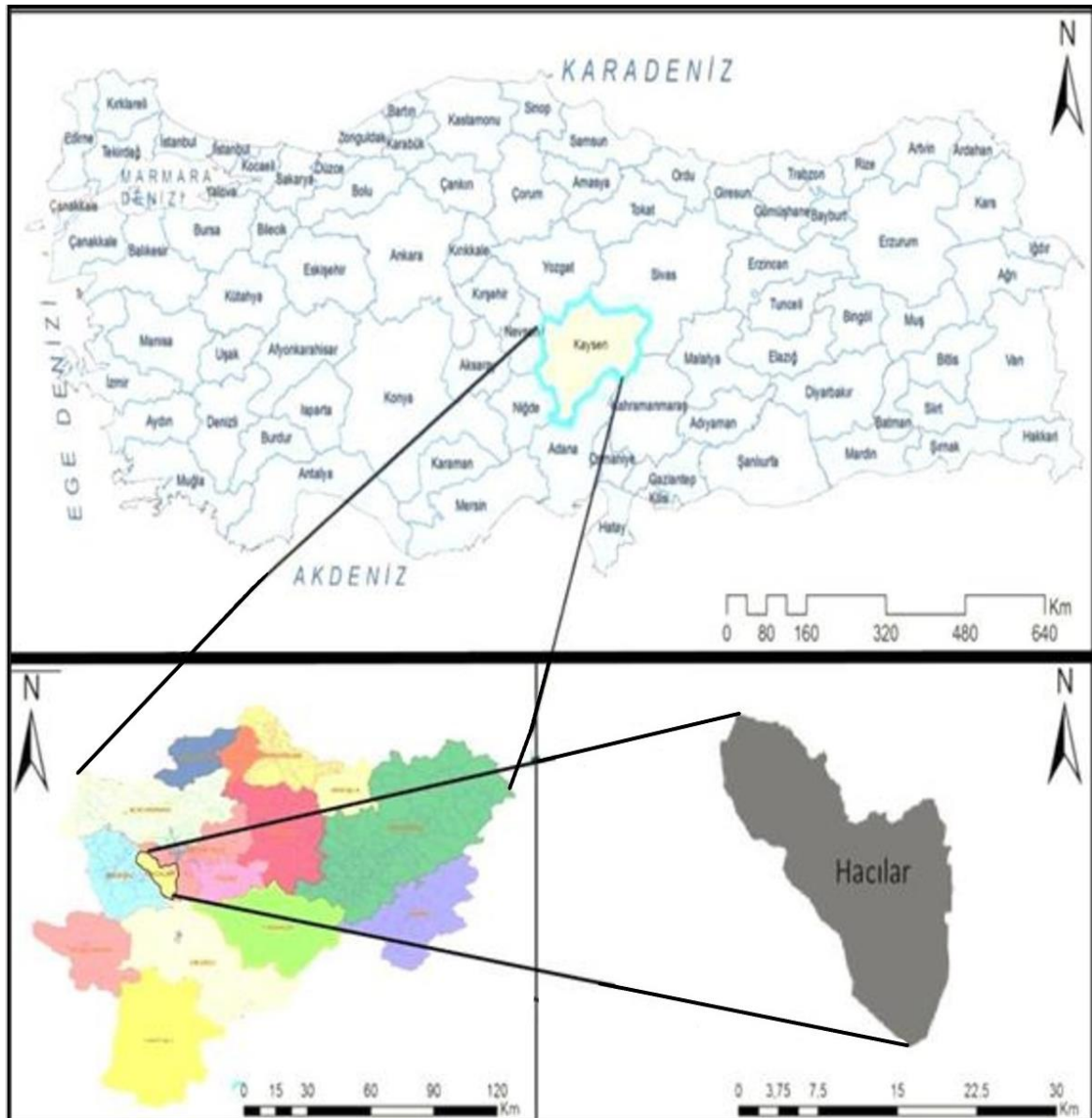
Coğrafi etüt çalışmaları jeoloji, jeomorfoloji, iklim, toprak, hidrografya vb. alt dallarıyla alan üzerinde incelemelerde bulunur. Bu inceleme alanının gelişimine ilerlemesine yardımcı olur. “Söz konusu şartlarda, üretilen coğrafi bilginin arzu edilen nitelikleri, yekpare bir tasvirde ziyade, tasviri yapılmış mekân üzerinde mevcut bir probleme ve çözüme giden yollara ışık tutacak çıktılara sahip olmak şeklinde özetlenebilir” (Sarıusta ve Keçeli, 2014:89).

Hacılar İlçesi Coğrafyası’ adını taşıyan bu çalışmadaki amaç, Hacılar İlçesinin fiziki ve beşeri coğrafi özellikleri tanıtmak ve ülke kalkınmasında yerleşmenin rolünü ortaya çıkarmaktır. Fiziki ve beşeri özelliklerine bakılacak olursa ekonomik olarak daha güçlü ve daha gelişmiş olması gereken ilçenin geri kalma nedenleri sorgulanarak çözüm bulmak hedeflenmiştir. Çalışma alanı küçük bir yerleşim yeri olsa da daha önce çalışma yapılmaması verilerin toplanmasında zorluk oluşturmuştur. Alanın topografyası zor olmasından dolayı görsel alanların çekimini zorlaştırmıştır. Yerleşim alanının Erciyes Dağından kaynaklanan bir yükseltide olması ve yeryüzünün yerleşim olanakları bakımından zorluklar çıkartması ve ikliminin de bununla bağlantılı olarak kış aylarının da zorluklarını inceleyip bu zorlukların aşılması adına çözüm odaklı fikirler oluşturulmaya çalışılmıştır. Merkezin küçük olmasının olumlu yönleri ise merkez içi haritalama işlemlerinde kolaylık sağlamıştır.

1.2. Hacılar İlçesinin Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri

Hacılar 38°64 Kuzey Enlemi ve 35° 45 Doğu Boylamında bulunur. İç Anadolu’nun Toros Dağları ile birbirine yaklaştığı yerde Orta Kızılırmak bölümünde yer alan Kayseri iline bağlı bir ilçedir. Hacılar ilçesi Kayseri ilinin güneyinde, Erciyes Dağı eteklerine kurulmuştur. Kayseri iline 11 km. uzaklıkta bulunan ilçenin komşuları kuzey ve doğusunda Melikgazi ilçesi, güneyinde Develi ilçesi, batısında İncesu ilçesi bulunmaktadır (Şekil 1.1).

İlçenin rakımı 1350 metre olup 165 km² yüzölçümü bulunmaktadır. İlçe sınırları içerisinde Erciyes Dağı da dahil 15 civarında dağ bulunmaktadır. Güneyde kalan Erciyes Dağı ilçenin 3917 metre ile ilçenin en yüksek dağı konumundadır. Küçük zirve ise 3703 metredir. Arazi genel olarak volkanik kayalardan ve tepelerden oluşur. Eğim olarak güneyden kuzeye bir eğime sahiptir. Bunun nedeni İlçenin güneyinde kalan Erciyes Dağıdır. İlçenin yükseltisinin en aza indiği kuzey tarafında ise Hürmetçi Sulak Alanı yer almaktadır. İlçe Kayseri ilinin nüfus büyüklüğü bakımından 8. Alan büyüklüğü bakımından ise 165 km² ile en küçük yüzölçümüne sahiptir.

Şekil 1.1. Hacılar İlçesi Lokasyon Haritası

Hacılar yerleşimi kuruluşunda köy özelliği göstermekteydi. Cumhuriyetten sonra yerleşme gelişerek 1930 yılında Belediye statüsüne kavuşmuştur. 1931 yılında Nahiye, 16.05.1990 tarihinde ilgili kanunun Resmî Gazete yayını ile ilçe olmuştur. 09.09.1991 tarihinde belediye hizmetine başlamıştır. 01.01.2005 tarihinde büyükşehir yasası ile Kayseri Büyükşehir sınırları içerisinde Kayseri'nin beş merkez ilçesinden biri olmuştur.

Çalışma alanının sınırları içerisinde 12 mahalle yer almaktadır. Bu mahallelerin çoğu Hacılar ilçesinin merkezinin de bulunduğu ilçenin 500 ile 1250 metreler arasında kalan doğu alanlarında kurulmuştur.

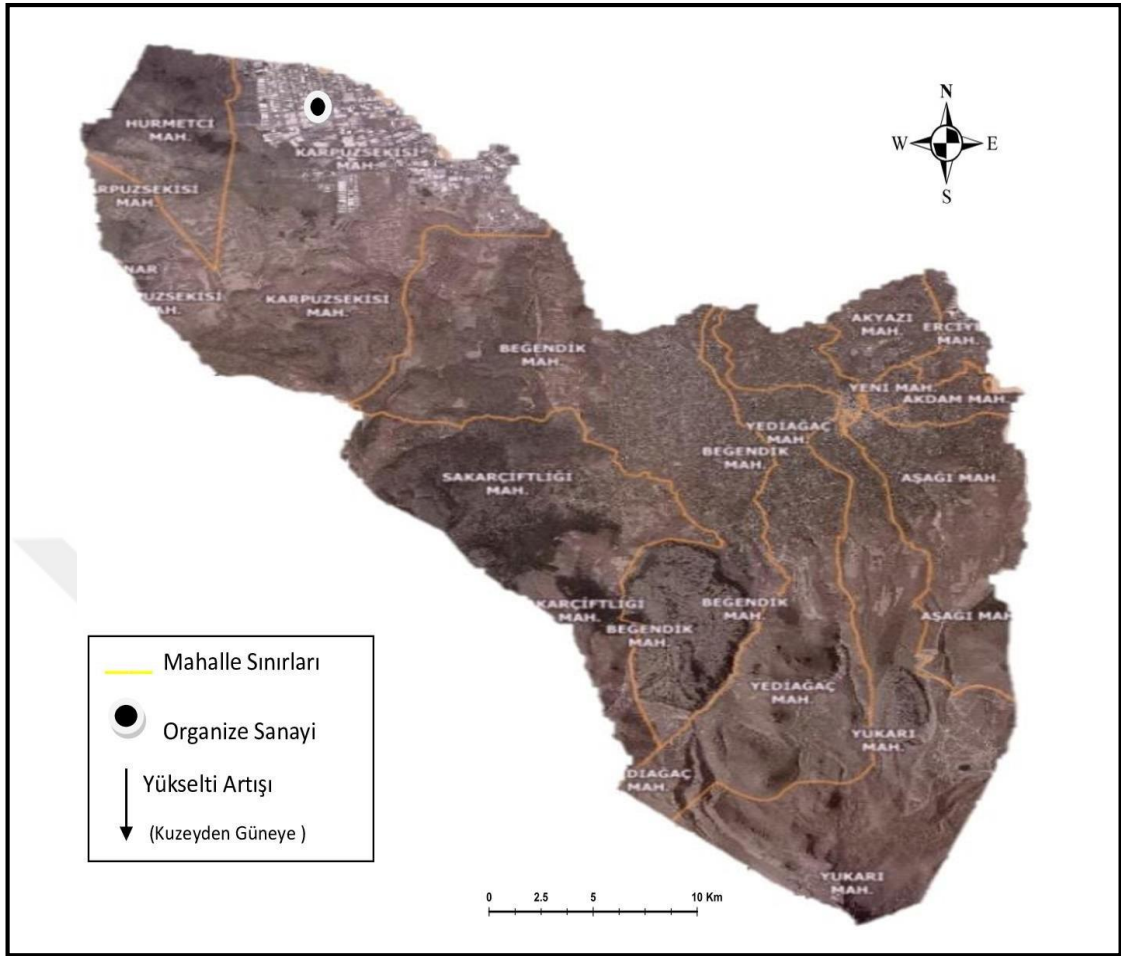

Foto 1.1. Hacilar İlçesinden Bir Görünüm (Halil KANBUR (2020))

İlçenin kurulmuş olduğu yer Kayseri ilini de kapsayan karasal iklim özelliklerine uymaktadır. En sıcak günler temmuz ve ağustos aylarında olup en yüksek sıcaklıklar 38 °C'a kadar yükselir. Bu ayların ortalama sıcaklığı ise yaklaşık, 23 °C' dir. En soğuk günler ise Aralık, Ocak ve Şubat aylarıdır. Kış ortalaması ise -2 °C ile -6 °C arasındadır. Köppen-Geiger iklim sınıflandırmasına göre Dsb olarak adlandırılabilir. Hacilar ilinin yıllık ortalama sıcaklığı 8,6°C'dir (tr.climate-data.org). Yıllık ortalama yağış miktarı: 395 mm'dir. Kış aylarında yaz aylarından daha fazla yağış almaktadır. 6 mm yağışla Ağustos yılın en kurak ayıdır. Ortalama 55 yağış miktarıyla en fazla yağış mayıs ayında görülmektedir.

İç Anadolu'nun hâkim bitki örtüsü, otsu türlerden meydana gelen steplerdir. Ot formasyonu olarak Geven, Çoban Yastığı, Sığır Kuyruğu vardır. Ağaç formasyonu olarak Tüylü Meşe, Mazı Meşesi ve yükseklerde Titrek Kavak bulunur. Dafne ve Huş bitkileri de çok olmasa da görülürler. Zaman içerisinde bu formasyonlar biraz zarar görse de halen bu bitki örtüsüne rastlamak mümkündür (Ünaldı,1996).

2018 verilerine göre Hacilar ilçesinde nüfus 12.426 kişidir. Çalışma alanının önceleri tarım fonksiyonu özellikleri göstermesine rağmen 1999 yılından başlayıp günümüze sanayi fonksiyonu özellikleri belirginlik kazanmıştır. Hacilar Özel Organize Sanayi'sinin yanı sıra Kayseri Organize Sanayi bölgesinin bir bölümü de Hacilar ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Kayseri Organize Sanayi'de 1179 fabrika bulunmaktadır. Hacilar ilçesinin sınırları içerisinde kalan 387 orta ve büyük ölçekli fabrika bulunması burada yaşayan halkın da büyük ölçekte buralarda istihdam oluşu bu ilçeyi sanayi fonksiyonlu bir ilçe haline getirmiştir (Oran,2015).

Şekil 1.2. Hacılar İlçesi Mahalleleri (2019)

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Hacılar ilçesi kapsamında ilçe coğrafyası daha önce çalışılmamıştır. İlçe içinde farklı çalışmalar olsa da beşerî ve fiziki olarak birlikte bir çalışma yoktur. Diğer yapılan bilimsel çalışmalardan kaynak olarak yararlanılmış olup Hacılar ilçesi coğrafyası tezinin bölümlerinde yer almaktadır. Konu bazlı bakılacak olursa ilçenin daha çok fiziki yönü ele alınmış ve bu fiziki yönde Erciyes Dağı ile orantılı kalmıştır. Hacılar ilçesinin turizm potansiyeli, sanayi alanındaki ilerlemesi ve ilçe kurulumundaki mekânı bu çalışmanın başlamasında en büyük sebeplerdir. İlçenin kurulumundaki fiziksel özellikler ve bu fiziksel özelliklerin beşerî etmenlere nasıl etki ettiği coğrafi bakış açısı ile ele alınarak ilçe gelişimine katkı sağlayacaktır.

2.1. Fiziki Coğrafya Çalışmaları

Ünaldı (1996), 'Erciyes Dağı'nın Fiziki Coğrafyası' kitabında Erciyes Dağı ve çevresinin jeoloji, iklim, toprak, bitki topluluklarını incelemeyi hedeflemiştir. Çalışmasını dört bölüme ayırarak dört başlık altında detaylı açıklamalarda bulunmuştur. Eserde bölgesel araştırmalarda bulunan Ünaldı ilçe sınırları içerisinde yer alan bölgesel verileri eserinde çalışmalarla sunmaktadır.

Kalaç (2002), 'Erciyes Dağı ve Yakın Çevresinin Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikleri' adlı lisans tezinde Erciyes Dağı'nı da içerek şekilde çevre geniş alanlarını jeolojik ve jeomorfolojik olarak araştırmıştır. Alanda gezi-gözlem inlemesinde bulunmuştur. Jeomorfolojik şekillerin nasıl oluştuğu hakkında bilgiler vermiştir.

Lahn, E. (1949), 'Orta Anadolu'nun Jeolojisi Hakkında' eseri büyük bir bölgeyi kapsayan fiziksel çalışmadır. Bu çalışmanın Erciyes Dağı ve çevresinde olan veriler çalışmanın oluşum aşamasında önemlidir.

Güner ve Emre (1983), 'Erciyes Dağında Pleyistosen Buzullaşması ve Volkanizma ile İlişkisi' adlı eserde buzullaşma döneminden ve bu buzullaşmanın volkanizmalara etkisi ele alınmaktadır.

Baykal ve Tatar (1970), 'Erciyes Volkanizmasının Yaşı Hakkında Yeni Gözlemler' eserinde Erciyes Dağının geçmişi, oluşumu hakkında bilgiler verilmiştir. Dağ hakkında bilgiler verilmiş bölgenin fiziko-mekanik özellikleri inceleyerek yapı özellikleri ele alınmıştır.

2.1.1. Diğer Çalışmalar

Özdemir (1984), 'Kayseri Hacılar ve Tüm Hacılar Topluluklarının Tarihleri ile Buldukları Yerler' eserinde Hacılar halkının tarihi hakkında bilgi verilmektedir. Beşerî olarak buralarda yaşanan insanların geçmişlerini araştırmaktadır.

Argunşah, Görkem ve Durbilmez (2007), '1. Hacılar Sempozyumu' adlı eseri yayına hazırlayan üç kişi ve 61 bilim adamının yazmış olduğu bu sempozyum kitabında tarihi, sosyolojik, dini ve vejetasyon bilgilerinin yanı sıra birçok bilgi makale tarzında sunulmuştur. Bu kitap Hacılar ilçesi hakkında birçok önemli bilgi üzerinde değerlendirme yapmıştır.

Somuncu (1995), 'Kayseri Şehrinin Kuruluşu ve Gelişmesi' eserinde Kayseri ili ele alınmıştır. Eser bölümlerinde Kayseri'nin bir ilçesi olan Hacılar hakkında da beşerî bilgiler sunmaktadır.

Kurtuluş (2012), 'Küçük Bir Türk Kasabasının Sanayileşme Hikayesi: Hacılar-Kayseri' İngilizce yazılmış bir doktora tezidir. Bu tezin konusu Hacılar ilçesinin

geçmişten günümüze sanayi alanında yapmış olduğu atılımları ve başarıları yansıtmıştır. Burada yaşanan endüstriyel başarının oluşumunu ele almıştır. Çalışmada ilçenin geçmiş dönemlerinden çalışmanın yazıldığı güne kadar olan sanayi gelişme aşamalarına yer verilmiştir.

Alan (2012), ‘Hacılar Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)’ yüksek lisans tezi burada yaşayan insanların dil özelliklerini ele almıştır. Her bölgenin başka konuşma şekli (ağzı) olduğu gibi, Hacılar halkının da konuşma dili burada yansıtılmıştır. Ağız konuşma dili ayrı bir şekilde oluşturulmuştur.

2.2. İlçe Coğrafyası Çalışmaları

Canpolat (2017), ‘Pınarbaşı İlçesinin (Kayseri) Beşerî ve İktisadi Coğrafyası’ doktora çalışması Pınarbaşı ilçesinin beşerî yönlerini tümüyle ele almış, coğrafi bir bakış açısıyla ilçenin beşerî ilerleyişini ve değişimini gözler önüne serilmek hedeflenmiştir. İlçe bütününde jeoloji, jeomorfoloji, toprak, hidrografya vb. fiziki etmenler ve nüfus, nüfus gelişimi, yerleşme üzerindeki değişimler tez çalışmasında gösterilmiştir.

Şikoğlu (2017), ‘Nevşehir şehir coğrafyası’ adlı doktora çalışmasında Nevşehir’in belediye yönetsel alanıyla sınırlandırılmıştır. Şehrin tarihsel gelişimi, yeri ve sınırları, nüfusu, ekonomisi, fonksiyonel özellikleri, şehrin gelişim aksı, şehrin mekân dizim analizi ve bu durumların tümünü etkileyen fiziki ve beşerî faktörler, çalışma kapsamı içerisinde incelenmiştir. Üç aşamadan oluşan tez ilk aşamada literatür taramaları ve güncel yazılar takip etmiş, ikinci aşamada ölçümler, sayısal veriler ve haritalama oluşturmuş ve son aşamada bulgular kısmında yorumlamış, sonuç bölümünü oluşturmuştur. Amacı ise çalışılan alanın bütünsel gelişimi hedeflenmiştir.

Karabacak (2018), ‘Bakırköy (İstanbul) İlçesinin Coğrafi Etüdü’ makale çalışmasında hedefi Bakırköy ilçesi'nin coğrafi bilgi sistemlerinin yanı sıra mevcut literatür verileri analizini dikkate alarak karakteristik fiziki, beşerî ve ekonomik coğrafi özelliklerini ortaya koymaktır. Temel amaç, mevcut literatür göz önünde bulundurularak, verilerin analizi, yapılan arazi incelemeleri ve coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak amaç olan Bakırköy tanıtımı yapılmıştır.

Gül (2019), ‘Gerze İlçesinin Fiziki Coğrafya Etüdü’ adlı çalışmada hedef Gerze’nin fiziki özelliklerini ortaya koyarak yapılacak planlamalara ışık tutmakla birlikte gelecekteki çalışmalara fayda sağlamaktır. Coğrafyanın genel prensiplerine uyularak çalışmalar başlatılmıştır. Kamu kuruluşlarından veriler elde edinilmiş, CBS ortamında haritalar üretilmiştir. İlçenin ilk çalışması olması sonraki çalışmalara ışık tutacaktır.

Arslan (2002), ‘Akçadağ ilçesinin (Malatya) coğrafyası’ doktora çalışması Akçadağ ilçesinin bölgesel araştırma yöntemlerine göre monografik bir plan dahilinde incele yapmıştır. Bütün konularını belirli bir plan dahilince inceleyen çalışma (fiziki, beşerî, ekonomik), coğrafyanın ilkelerinden kopmamıştır. Çalışmanın amacı planlı kalkınma hamleleri yapmak, çözümler üretmektir.

Köse (1991), ‘İspir ve Çevresinin Bölgesel Coğrafya Etüdü’ doktora tezi çalışmasında az gelişmiş bir yer olan İspir ve çevresinin doğal ve beşerî faktörlerden kaynaklanan sorunları çözmek için yapılmıştır. Sorunlar, sonuçları ve çözümler üzerinde durulmuştur. Çözüm yoluna korelatif bir denge yürütülerek değişkenler arasındaki ilişki ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Şahan (2010), ‘Azerbaycan Lenkeran Bölgesi Coğrafi Etüdü’ yüksek lisans tezi çalışmasının amacı bu alanın Türk dünyasına tanıtılması amaçlanmıştır. Çalışma alanın daha çok fiziki özellikler üzerinde durmuştur. Yurt dışı çalışması olması nedeni ile çalışma zor aşamalardan geçse de alan çalışması, literatür taraması gibi çalışmalar yerinde

yapılmıştır. Çalışma sonunda stratejik öneme sahip olan alanın sorunları belirlenmiş ve üzerinde durulmuştur.

Bayrak (2016), ‘Palu ilçesinin (Elâzığ) coğrafi etüdü’ yüksek lisans çalışmasında mekân içerisinde değişen fiziki ve beşerî şartlar arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin sebep ve sonuçlarına bağlı mekânsal değişimleri incelemek hedeflenmiştir. Çalışma ilçenin gelişmeye sebeplerini araştırarak ilçe potansiyeli ile bu sorunları aşmak için oluşturulmuştur.

3. MATERYAL VE METOT

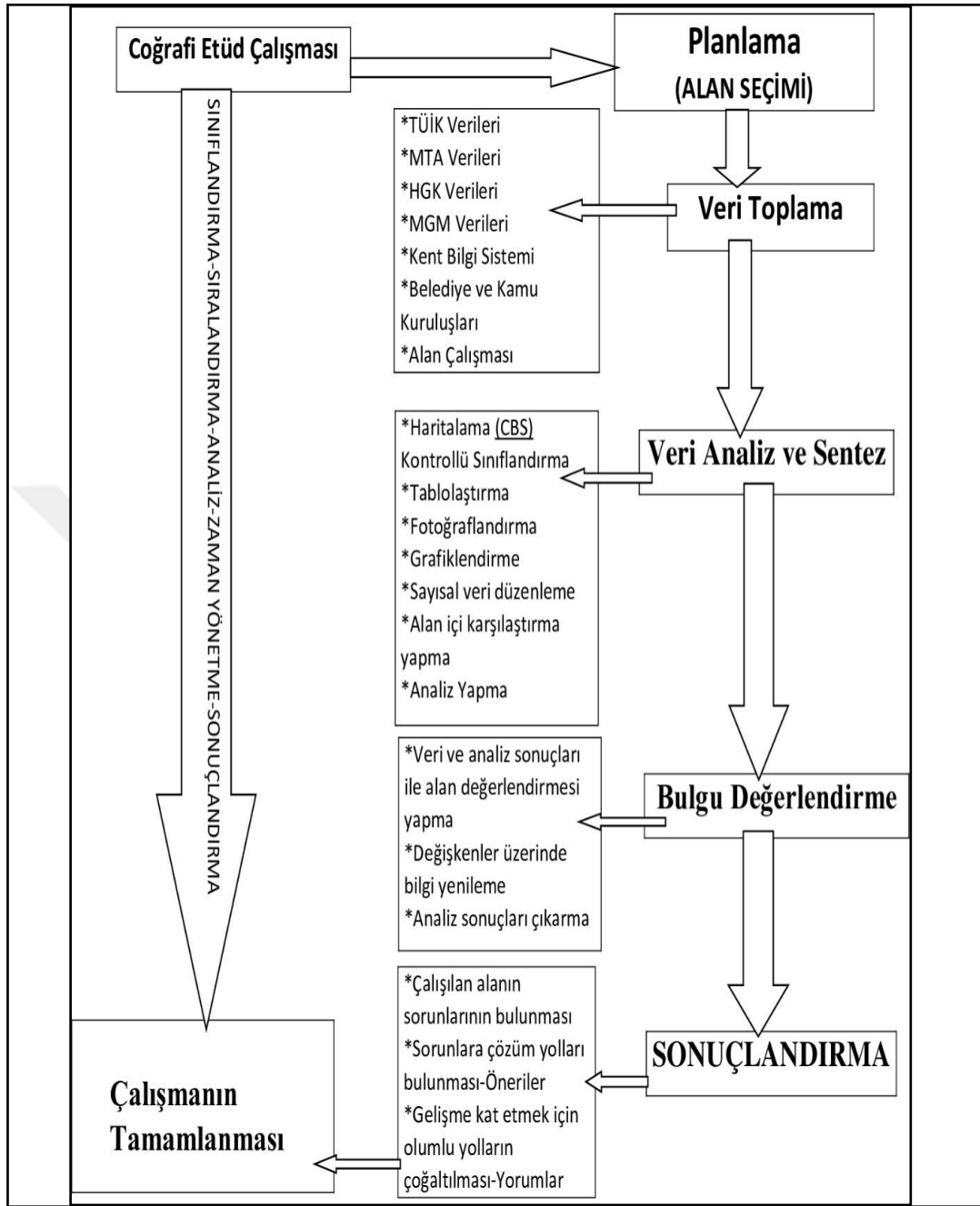
İlçe coğrafyası çalışmalarında jeoloji, jeomorfoloji, iklim, toprak gibi fiziki konular, nüfus, yerleşme, sanayi, turizm, tarım gibi beşerî konular analiz edilir. Bu analizler sonucunda elde edilen veriler harita işlemi, tablo halinde bilgi sunumu ve şekilsel olarak sentezlenir. Bu sentezlenme işlemi Coğrafyanın prensiplerinden kopmadan coğrafyacı bakış açısı yorumlanmaktadır. İlçe etüdü yapılırken fiziki ve beşerî bölümler birbirinden ayrılamaz. “Coğrafyacılar da bu iki alanın birinde, hatta onların da alt dallarının birinde derinlemesine çalışmalar yaparak uzmanlaşmakta ve mesleklerini sürdürmektedirler. Ancak yeryüzünde hiçbir şey kendi başına yalın, yalıtılmış olarak yer almadığından hangi konuda çalışılırsa çalışılsın doğal ve beşerî unsurları birlikte bir bütün olarak değerlendirme zorunluluğu bulunmaktadır” (Yiğit, 2019:1).

Araştırmaya başlarken Coğrafyanın temel ilkeleri ışığında öncelikle bir çalışma planı hazırlanmıştır (Şekil3.1). Daha sonra saha ile ilgili literatür taraması yapılarak veri tabanı oluşturulmuştur. Tez, makale, projeler, dergiler, raporlar, kamu kuruluşlarının istatistik verileri ve internet siteleri incelenmiştir.

Bu süreçte aynı zamanda kısa süreli saha araştırmaları yapılarak çalışma sahası ile ilgili ön bilgilerde elde edilmiştir. Görsel veriler elde edilmiştir. Alan hakkında videolar çekilmiş çalışma esnasında gözlemlerin planlanmasında kullanılmıştır. Çalışma 2018 yılının mayıs ayında başlamıştır. 2021 yılının mart ayında sona ermiştir. Bu süre zarfında fiziki çalışmalar da sahanın topografyası incelenmiş çizilen ve elde edilen haritalar ile uyumu karşılaştırılarak doğrulukları onaylanmıştır. Bu haritalar Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) programı kullanılarak lokasyon; jeoloji, jeomorfoloji gibi bölge özelliklerini gösteren tematik haritalar oluşturulmuştur. Kayseri Büyükşehir Belediyesi (KBB) CBS Şube Müdürlüğü'nün web sayfasından indirilen Citysurf Kayseri yazılımına misafir girişi yapılarak veriler sayısallaştırılmıştır. İlçe sınırları ve mahallelerin gösterimi oluşturulmuştur. Bu oluşumlar ile anlatılan alanların haritalama işlemleri yapılmış olup konu üzerinde daha etkili bir araştırma sağlanmıştır. Haritalar dışındaki istatistiksel veriler kurum ve kuruluşlardan elde edinilmeye çalışılmıştır. Eksik kalan bilgiler sahaya inilerek gözlemlenmiştir. Bölge hakkında toplanan sayısal veriler tablo ve grafiklerle açıklanmıştır. Tezin bütünündeki tablo, grafik ve haritaların oluşturulmasında TUIK beşerî nüfussal bilgileri (genel nüfus sayımları, adrese dayalı nüfus sayımları, mahalle nüfusları, yaş gruplarına göre nüfuslar, eğitim durumu, doğum ve ölüm istatistikleri vs.), kullanılmıştır.

Nüfus araştırılması ve yorumlanmasında tahmini nüfus planlaması oluşturulmuştur. Bu planlamada iki nüfus yöntemi kullanılmış olup bunlar iller bankası ve aritmetik nüfus yöntemleridir. Hesaplama 2007 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi nüfus bilgilerinden elde edilen sağlam bilgiler ile yapılmıştır. İlçenin geçmişte, günümüzde ve gelecekteki nüfus sayıları çalışma alanının gelişimi ve yapılacak planlamalar bakımından önem arz etmektedir.

MTA verileri, Belediye (imar planı), Harita Genel Komutanlığı (topografya haritaları), Meteoroloji (yıllara göre yağış miktarları, yağış türleri, rüzgâr, basınç vb. gibi klimatolojik veriler), gibi kurum ve kuruluşlara ait veriler kullanılarak iklim özelliklerine değinilmiştir.

Şekil 3.1. Çalışma İş Akışı Şeması

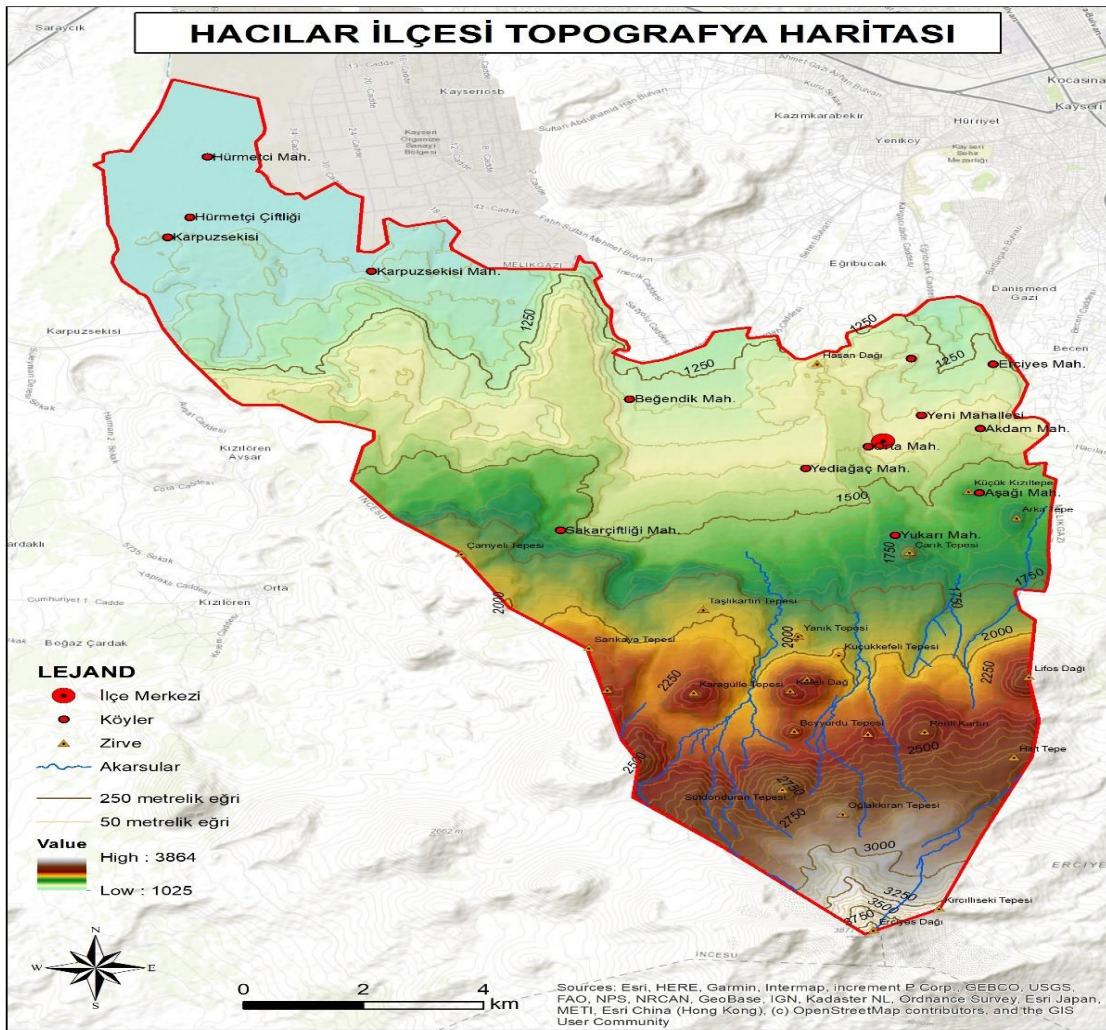
Kayseri Kent Bilgi Sisteminden sayısal veriler alınarak tablo haline getirilmiştir. Alınan bu veriler ve görsel materyallerin hazırlanması ve metin yazımı için gerekli bilgisayar programları (Word, Excel, Paint, Freehand ve Tarama) kullanılmıştır. Son aşama masa başında verilerin, belgelerin, bulguların bilgisayar ortamında ilişkilendirilerek yorumlanması olmuştur. Analizler yapılmıştır. Tezin sonunda ise Hacılar ilçesinin sorunları tek tek ele alınıp çözümler sunulmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Hacılar İlçesi'nin Coğrafi Özellikleri

4.1.1. Hacılar İlçesinin Fiziki Coğrafya Özellikleri

Hacılar yerleşiminin kurulum alanı Erciyes Dağı'nın güneyinde yer alır. Kuzey kısma indikçe yükselti basamakları azalma gösterir. İlçe merkezi 1400 metre yüksekliktedir. Yükselti basamakları doğu batı yönünde bir çizgi halindedir. Erciyes çevresinde bu basamak dairesel şekilde zirveye ulaşır. İlçenin en kuzey sınırı yükseltinin en düşük yükselti basamağını oluşturur (Şekil 4.1). Buradaki yükselti 1000 metre sınırına kadar inmektedir. Yükselti basamakları ilçe sınırları içerisinde artışı güney kısım yükseklerine iklimsel olarak da değişiklik kazandırır. Kış aylarında kar yağışları ilkbahar ve yaz aylarında mevsimsel akarsulara dönüşür. Yükseltinin güney kısma doğru artması sıcaklıklara da etki eder. Kuzey kesim yükseltinin az olması nedeniyle daha sıcakken güney kesim aynı nedenden soğuktur. İlçe içinde düzlük alanlara daha fazla kuzey kesimde rastlanır.

Şekil 4.1. Hacılar İlçesi Topoğrafya Haritası

4.1.1.1. Jeolojik Özellikler

Anadolu Yarımada'sını güneyden kuşatan ve Alp-Himalaya Dağ Oluşum Kuşağında yer alan, Toros Kıvrım Dağları Üst Tersiyer'de dağ oluşumlarını tamamlarken, Toroslar'a komşu olan İç Anadolu Bölgesi'nde bir dizi yatay ve dikey yer hareketleri 'epirojenik ve tektonik hareketler' meydana gelmeye başlamıştır. Genel olarak sert masif kayalardan oluşan ve İç Anadolu Bölgesi'nde geniş bir dağılışı gösteren jeolojik seriler, bu dikey ve yatay hareketlerden etkilenerek aktif faylanmalarla ve derinlerdeki magmanın yüzeye çıkmasını kolaylaştırarak şiddetli bir volkanizmaya sebep olmuştur. Bölgede, Üst Tersiyer'de başlayan ve IV. Zaman 'Kuvaterner' boyunca devam eden bu şiddetli volkanizma sonucunda, Konya güneyinden başlayarak Kayseri'ye kadar uzanan yaklaşık 250 km. uzunluğunda aktif bir kırık hattı üzerinde Karadağ, Karacadağ, Hasandağı, Melendiz Dağı ve Erciyes Dağı gibi İç Anadolu Volkan Dizisi meydana gelmiştir. Erciyes Volkan'ı bu dizinin kuzeydoğu ucunda yer alır ve İç Anadolu Bölgesi'nin en yüksek volkan dağımı teşkil eder (Ülker, 2006:142).

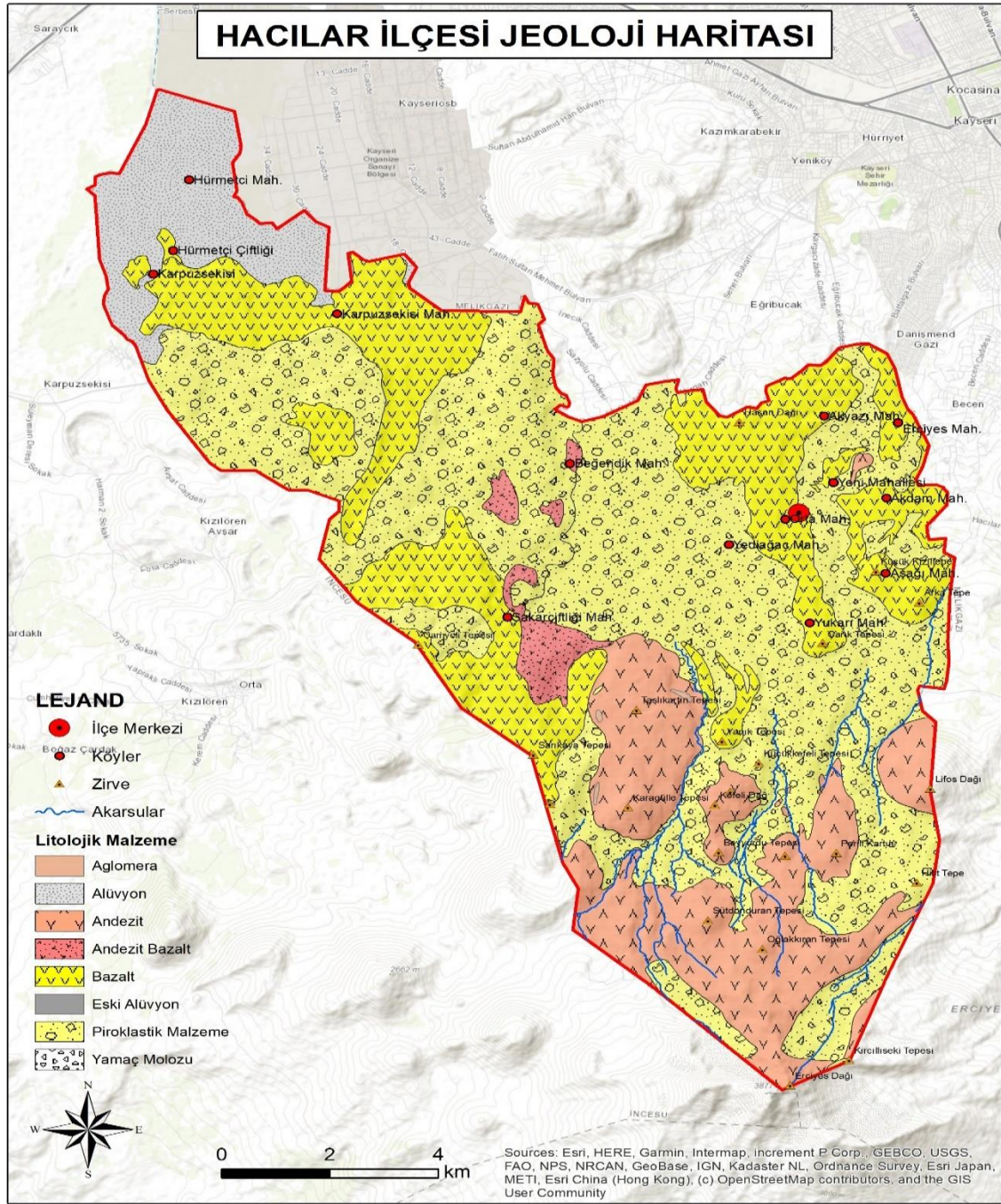
Hacılar Erciyes Dağı eteklerine kurulmuştur. Buranın jeolojik yapısının oluşmasında da Erciyes'in volkanizmasının büyük etkisi vardır. Erciyes Dağı (3917m) bölgenin en yüksek yeridir. Çoğu kaynak dağın ismine Akdağ da demektedir (Şekil 3.2). Dağ Neojen (Miyosen-Alt Pliyosen) esnasında Kayseri civarının epirojenik hareketler ile yükselerek bazı kırılmalara uğraması ve bunlara bağlı olarak meydana gelen volkanik faaliyetler sonucu teşekkül etmiştir. Kütle, Mersin-Ecemiş- Kayseri-Yukarı Kızılırmak-Sivas bölgelerinden geçen Neojen fayı üzerinde bulunmaktadır. Başlangıçta andezit indifayı ile dağın kaidesi, sonraki püskürmeler ile eklenen volkanik materyaller ile de volkan konisi meydana gelmiştir. İlerleyen süreçte içinde Üst Pliyosen'de Ali Dağ, Yılanlı Dağ, Lifos Dağ gibi gevşek volkanik materyalden oluşan volkanik konileri, Kuaterner'de daha genç olan Perikartın, Seliminkartın gibi koniler ve volkanik cüruf ile kırmızı renkli püskürük malzemelerden oluşan ve muntazam görünüşleri ile dikkat çeken Küçük Kızıltepe ve Büyük Kızıltepe gibi parazit koniler oluşmuştur (Ünalı, 1996:55).

Erciyes Dağı'nın meydana gelmesinde üç safha vardır (Ülker, 2006:142).

Başlangıç Volkanizma Safhası: Bu aşamada bazaltik tüf serileri ve bunları takiben yarı püskürmeler şeklinde bazalt lavları çıkış yapmışlardır. Erciyes Volkan Dağı'nın taban katmanlarını teşkil eden bu seriler yörede geniş alanlar kaplar.

Orta Volkanizma Safhası: Bu safhada Erciyes Dağı'nın merkez konisi ve gövdesini oluşturan andezit ve andezit aglomera ardalanmalı volkanik kayalar çıkış yapmıştır. Bu aşamadan sonra yan baca ve ana baca çıkışları tıkanan Erciyes Dağı, nihai yapısı olan 'strato volkan' ve 'küme volkan' özelliğini kazanmıştır. Ana bacaya bağlı olarak çok sayıda yan baca çıkışının oluşturduğu parazit volkan konileri Erciyes Dağı'na ayrı bir jeolojik ve morfolojik yapı kazandırmıştır.

Geç Volkanizma Safhası: Bu aşamada ana baca ve yan baca çıkışları tıkanmış olan Erciyes Dağı daha çok proplastik malzeme saçan 'volkan çakılı, volkan kumu ve tüfleri' ve bu malzemeyi uzaklara yığan bir yanardağ görünümü kazanmıştır. Magma cepleri boşalan Erciyes Volkan'ı ve çevre arazide faylanma hareketlerinin yoğunluk kazandığı bu safhadan sonra Erciyes Dağı nihai jeolojik ve morfolojik özelliklerini kazanmıştır.

Şekil 4.2. Hacılar İlçesinin Jeoloji Haritası

İlçenin en güneyinde Erciyes Dağı oluşum safhaları jeolojik birimlerini oluştururken kuzey sınırlarına doğru gelecek olursak proklastik kayalar ve andezitler geniş yer kaplar. Bazalt görülen alanlar ilçenin merkez kısmının da olduğu doğu kısmında yer alır. Alüvyal alanlar ise en kuzey sınırlarında görülür.

Alüvyon alanlar Kayseri merkezi kuzey-güney kısımlarında da bulunur. Düzlük kuzey kısımlarda kil-kum ve çakıllardan oluşan alüvyal malzemenin kökenlerini oluşturan volkanikler bulunur.

Bölgede andezit bileşimli volkanizmalar Dönmez vd. (2003) tarafından andezitik volkanitler adı altında toplanmıştır.

Hoduldağ Domu: güney kısımda 1900 metre yükseklikte ince taneli, gri, soluk

pembe renkli kayalardan oluşan dom Dönmez vd. (2003) tarafından adlandırılmıştır. Bölgenin en büyük domunu oluşturur.

Kuvaterner-Erciyes Volkanitleri: Kuaterner yaşlı volkanitler ile temsil edilen bir grubu oluşturur. Bu grup içinde Erciyes dağına da kapsayan başlıca altı farklı volkanik ürün ayrılmıştır.

Bu volkanitler; andezitik lav akıntıları, hiyalo andezitik domlar, piroklastikler, bazaltik

lav akıntıları, Erciyes Dağı'nın da yer aldığı dasitik-piroksen andezitik domlar ve curuf

koniler olarak tanımlanır.

Curuf Konileri: Erciyes dağı ve çevresinde gözlenen olivin bazalt karakterli, çoğunlukla bazaltik lav akıntıları ile birlikte gözlenen stromboliyen tipte oluşmuş koyu gri, siyah, kırmızı renkli curuf konileridir.

Andezik Lav Akıntıları: Erciyes dağına çevresinde gözlenen parazit konilerin oluşturduğu gri, siyah renkli bazalt, bazaltik andezit ve piroksen andezit bileşimli lav ve piroklastik kayaların oluşturduğu volkanik andezitik lav akıntıları adı altında toplanmıştır. Sakarçiftliği civarında yayılım gösterir.

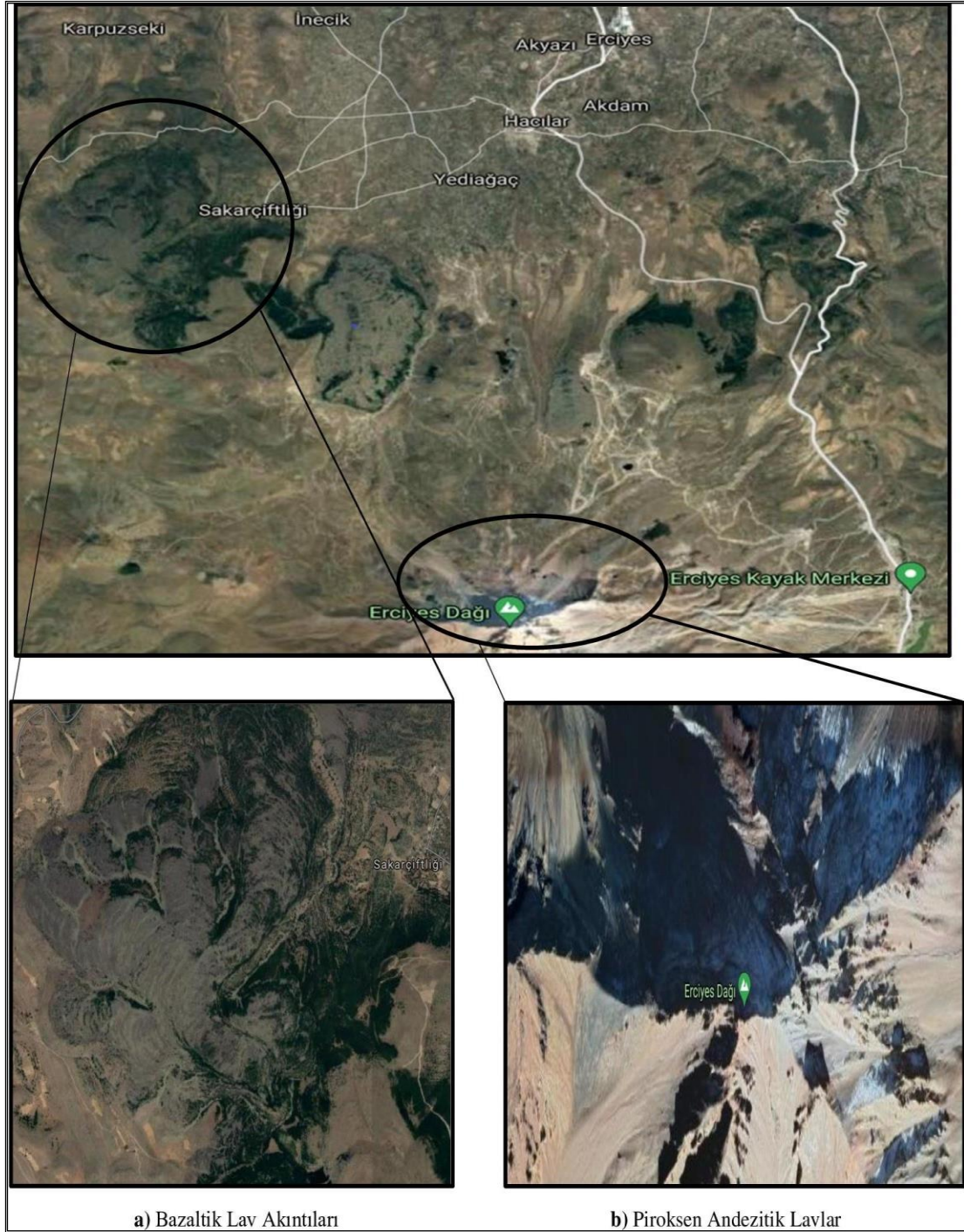
Hiyalo Andezitik Domlar: Bunlar gri, beyaz, siyah renkli yer yer tamamen volkanik camdan oluşan Hiyalo andezitik domlardır. Erciyes dağına kuzeyinde Perikartıntepe ve Karagüllütepede yüzeyleyir. Birim volkan camı ve kristallerden oluşur. Piroklastikler: Erciyes dağına özellikle güney ve kuzeyinde, Hacılar ilçesi civarında geniş alanlarda yayılım gösteren, gevşek, tutturulmamış, beyaz, sarı renkli camı yapının hâkim olduğu pomzalardan oluşan birim, piroklastikler olarak isimlendirilir.

Bazaltik Lav Akıntıları: Erciyes dağına çevresinde gözlenen parazit konilerin oluşturduğu koyu gri, siyah renkli bazalt, olivin bazalt ve piroksen andezit türü lav ve piroklastik kayaların oluşturduğu volkanitler bazaltik lav akıntıları adı altında toplanır. Karpuzsekisi, Hacılar civarında bulunur.

Piroksen Andezitik Lavlar: Erciyes ana konisi ile piroksen, andezitik domlardan oluşan volkanik merkezleri kapsayan kayalar piroksen andezitik domlar adı altında toplanır. Birim ince taneli, pembe, gri renkli dasit hiyalo andezit ve piroksen-hornblend andezit bileşimli lavlardan oluşur. Erciyes dağına etrafında izlenen bu volkanitlerin yerleri Erciyes dağı ana konisi ile Bozdağ, Göğdağ, Yılanlıdağ ve Kolanlıdağ domlarıdır.

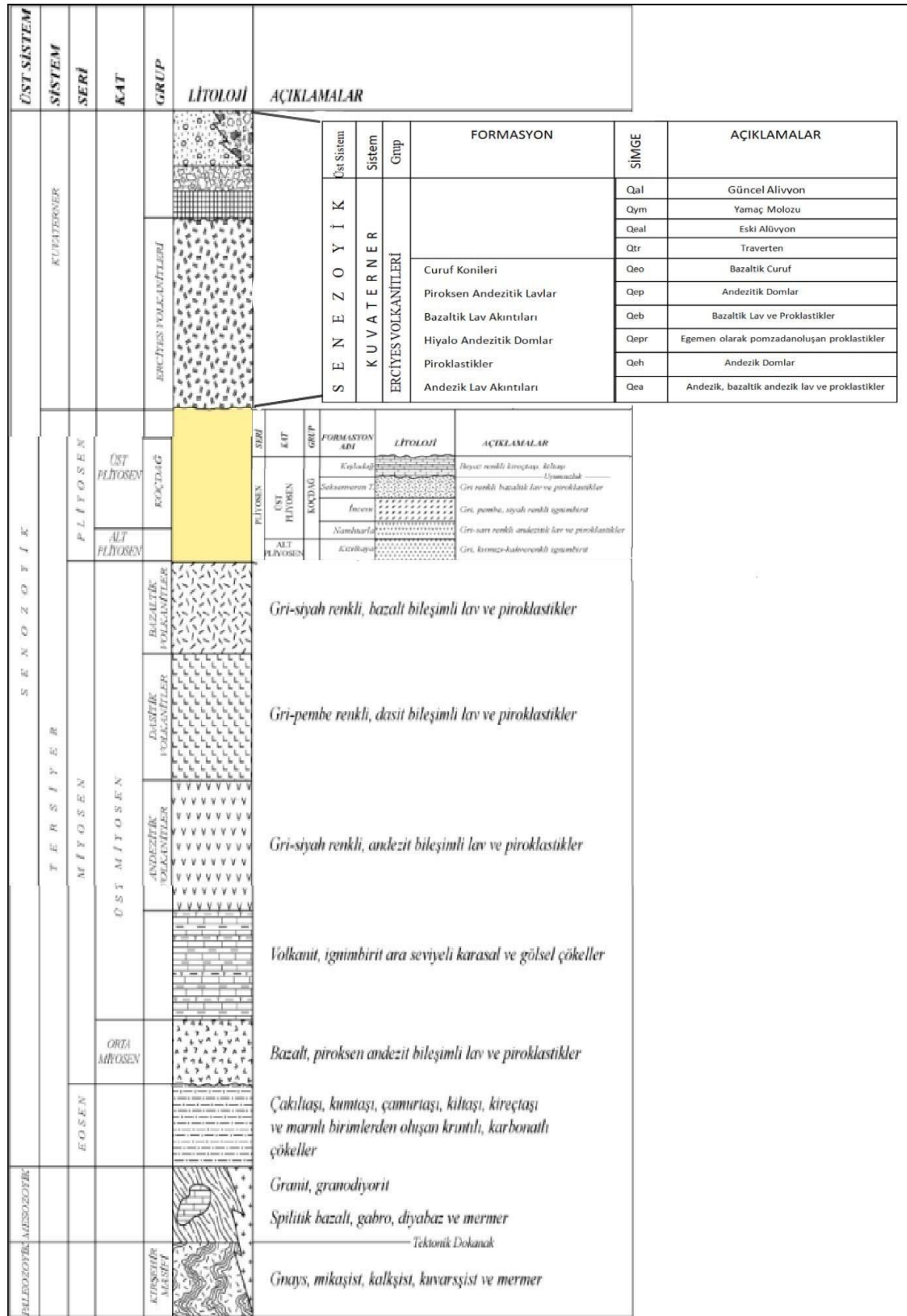
Namlılarla Volkaniti : Koçdağ ve yakın çevresinde masif, iri fenokristalli gri ve kahve renkli yer yer levhamsı ayrışmalı lav ve piroklastiklerden oluşur. Özellikle Erciyes dağı doğu ve batısında yayılım gösterir.

Hacıların tamamında gözlenen Erciyes strato-volkanı ürünü Pliyo-Kuvaterner volkaniklerinden olan Piroklastikler, özellikle Erciyes dağına güney ve kuzeyinde, Hacılar ilçesi civarında geniş alanlarda yayılım gösterir. Piroklastikler; gevşek tutturulmuş beyaz, sarı renkli camı yapının hâkim olduğu pomza da içermektedir (İlbank, 2013:30).

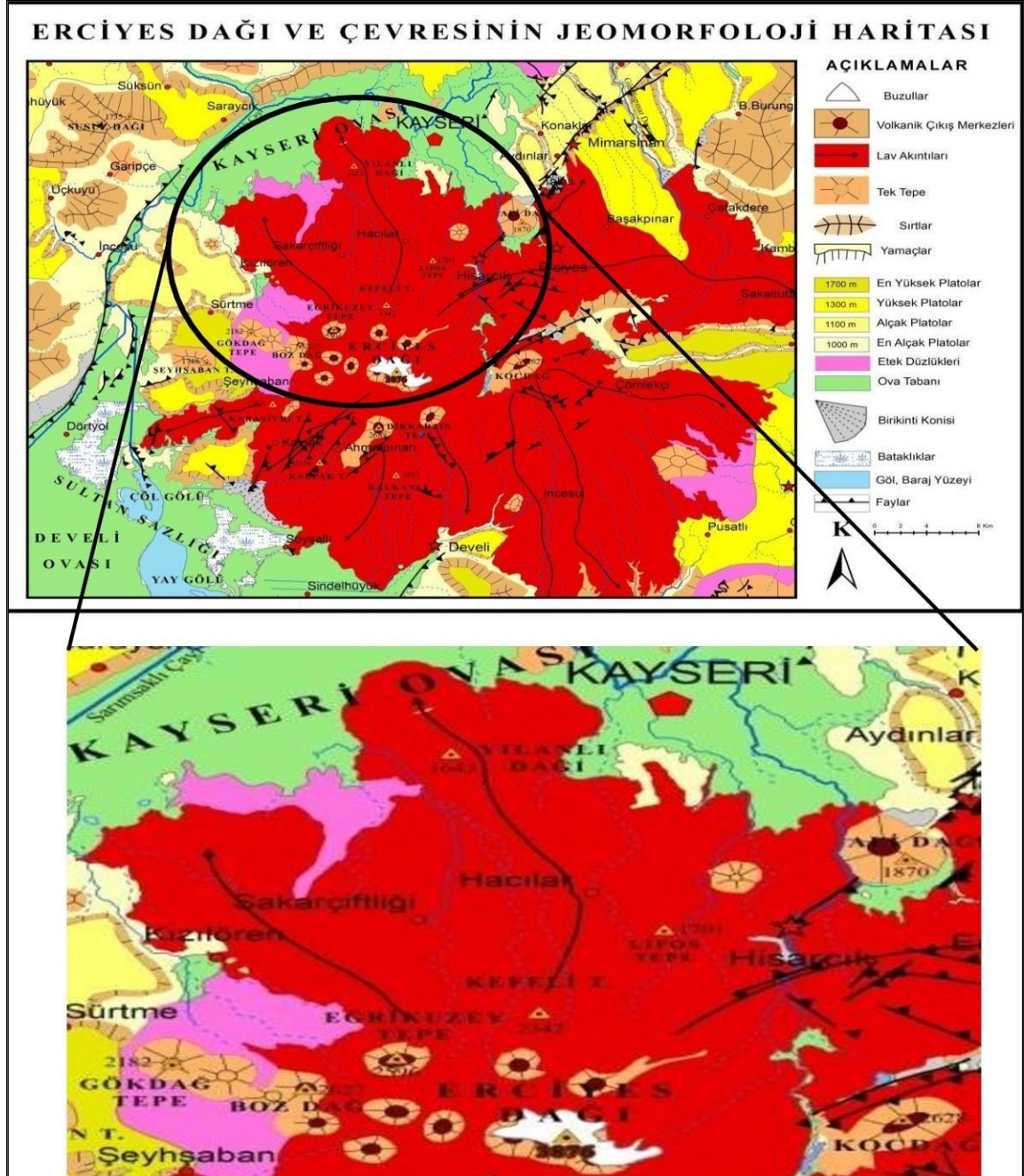
Şekil 4.3. Kuvaterner-Erciyes Volkanitleri a)Bazaltik Lav Akıntıları b)Piroksen Andezitik Lavlar

Kayseri ve çevresinin genelleştirilmiş stratigrafik dikme kesitinden yola çıkarsak Hacılar ilçesinin Kuvaterner’de Erciyes Volkanitleri ilçe sınırları içerisinde jeolojik yapısının oluşmasında çok etkili olmuştur. Burada oluşan formasyonlar sınır içerisindeki jeolojik yapıların temelini oluşturmaktadır (Şekil 4.3).

4.1.1.2. Jeomorfolojik Özellikler

Çalışma alanının jeomorfolojik üniteleri en belirgin olarak Erciyes Dağı ile çevresidir. Buradaki volkanik alanlarda morfolojik ünitelere sıkça rastlanır. Hacılar ilçesi içerisinde birçok dağlık, tepelik alanlar vardır. Erciyes Dağından çıkan lav akıntıları bu ilçe sınırları içerisinde büyük yer kapsamaktadır (Şekil 4.5).

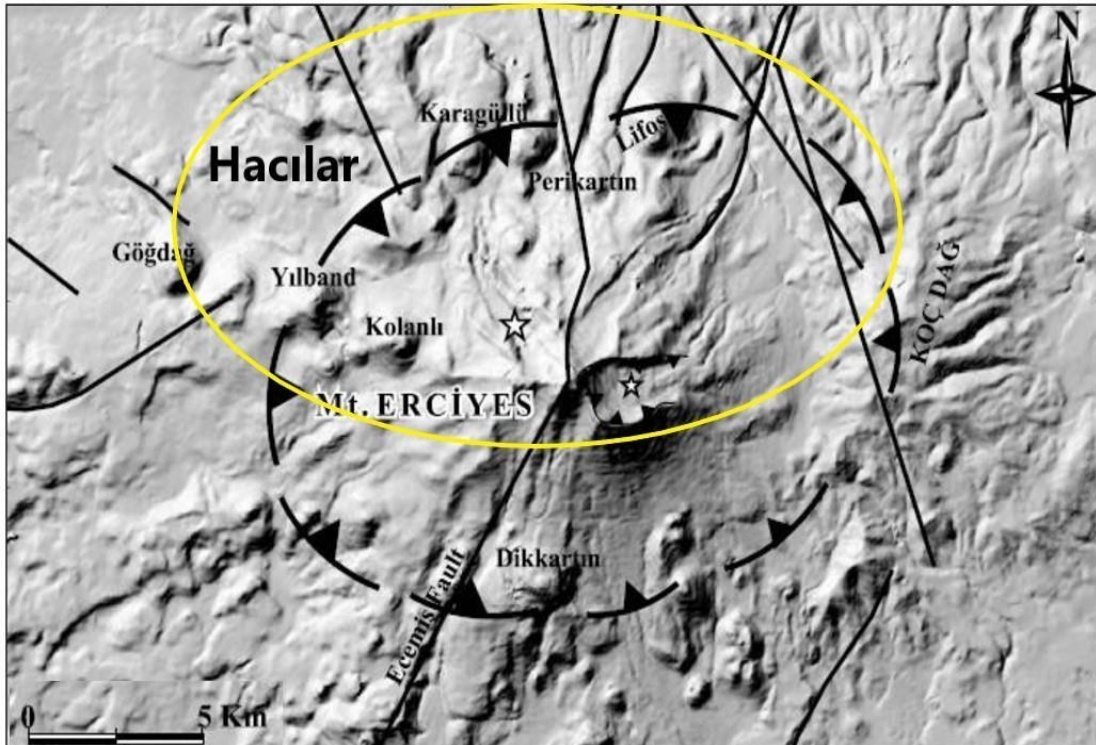

Şekil 4.6. Hacılar İlçesinin Jeomorfoloji Haritası (Küçük'ten düzenlenmiştir).

Anadolu Yarımada'sını güneyden kuşatan ve Alp-Himalaya Dağ Oluşum Kuşağında yer alan, Toros Kıvrım Dağları Üst Tersiyer'de dağ oluşumlarını tamamlarken, Toroslar'a komşu olan İç Anadolu Bölgesi'nde bir dizi yatay ve dikey yer hareketleri epirojenik ve tektonik hareketler meydana gelmeye başlamıştır. Genel olarak

sert masif kayalardan oluşan ve İç Anadolu Bölgesi'nde geniş bir dağılışı gösteren jeolojik seriler, bu dikey ve yatay hareketlerden etkilenerek aktif faylanmalarla ve derinlerdeki magmanın yüzeye çıkmasını kolaylaştırarak şiddetli bir volkanizmaya sebep olmuştur. Bölgede, Üst Tersiyer'de başlayan ve IV. Zaman, Kuvaterner boyunca devam eden bu şiddetli volkanizma sonucunda Konya güneyinden başlayarak Kayseri'ye kadar uzanan yaklaşık 250 km. uzunluğunda aktif bir kırık hattı üzerinde Karadağ, Karacadağ, Hasandağı, Melendiz Dağı ve Erciyes Dağı gibi İç Anadolu Volkan Dizisi meydana gelmiştir. Erciyes Volkan'ı bu dizinin kuzeydoğu ucunda yer alır ve İç Anadolu Bölgesi'nin en yüksek volkan dağını teşkil eder (Ülker, 2006:142). Erciyes Dağı volkanizma şekillenme aşamalarını jeoloji bölümünde incelemiş olduğumuzdan bu kısımda jeomorfolojik özelliklerinizi incelememiz yeterli olacaktır.

Erciyes Dağı üzerinde buzul morfolojisi değerlendirildiğinde, Erciyes Dağı üzerinde gerek son buzul devrine ait, gerekse günümüz buzul topografyasını yan yana veya iç içe görmek mümkündür. Ayrıca IV. Jeolojik Zamanın Pleistosen döneminde kuzey yarım küre ve dağlar üzerinde görülen Würm (I) buzullaşma hareketleri aktif volkanizma nedeniyle Erciyes Dağı üzerinde etkili olamamıştır. Erciyes Dağı'nda etkili olan buzullaşma Würm (II) dönemine ait bulunmaktadır (Ülker, 2006:143).

Şekil 4.7.Erciyes Stratovolkanının Dijital Yükseklik Modeli görüntüsü(Yurteri,2017:47).

Erciyes Dağı morfolojik açıdan sadece dağlık alanlar olarak ele almak yanlıştır.

Ovalık alanları, plato yapıları da vardır. Erciyes Dağı'nın kuzeyinde Hacılar ilçesinin kuzey yamaçlarını da oluşturan önemli ovalık alanlarından biri Kayseri Ovasıdır. Ova 890 km² alanı kapsamaktadır. İlçe sınırının kuzeyi de dahil olmakla birlikte ova alüvyonlarla örtülüdür.

4.1.1.2.1. Dağlık Alanlar

Dağlık alanların başında ilçenin kuzeyinde yer alan Erciyes Dağı (3917m) gelmektedir (Şekil3.6). Erciyes Neojen sırasında epirojenik hareketler ile bölgede yükselerek oluşmuştur. Kırılmalar ve volkanik faaliyetlerle oluşan bu dağ neojen fay üzerinde bulunmaktadır.

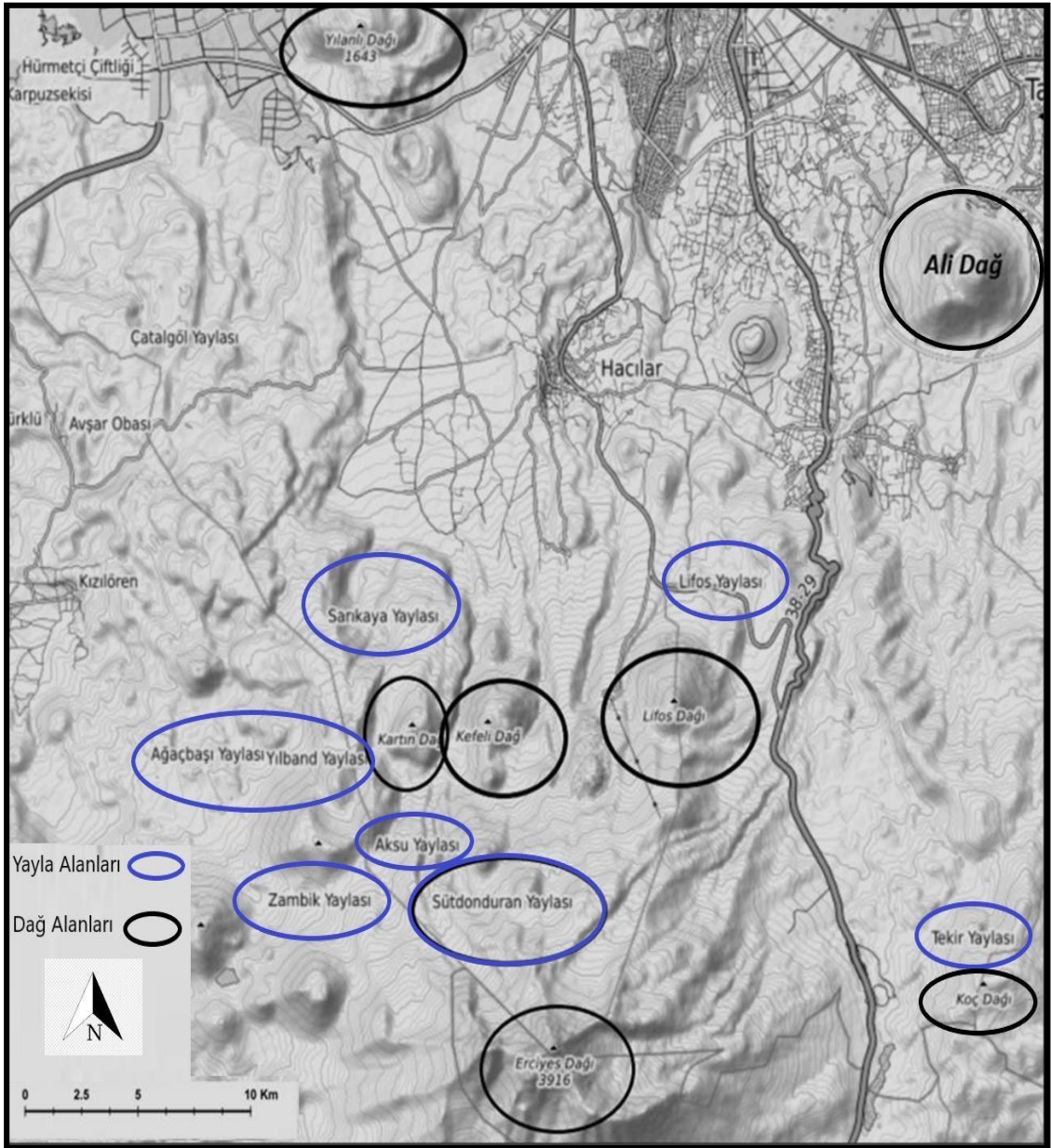

Foto 4.1. Erciyes Dağı Hacılar İlçesinden Bir Görünüm (Halil KANBUR, 2021)

Erciyes Volkanik kütlesi Kayseri Ovası'ndan basamaklarla ayrılır. Bu basamaklar sel yatakları ile birçok yerlerinden yarılmıştır. 1100-1200m den sona 1700 m yüksekliğe kadar adı geçen lav basamakları görülür. Bu arada Yılanlı Dağı (1640 m), Ali Dağ (1871 m) ayrı birer koni halinde dikkati çekerler. Ayrıca çevrede Küçük ve Büyük Kızıltepe, Lifos volkan konileri vardır (Sür, 1972:2).

Volkan püskürmeleri sonucunda çevrede irili ufaklı birçok volkan konisi vardır. Hacılar sınırı içerisinde kalan Yılanlı Dağ (1643m), Ali Dağ (1870m), Kefeli Dağ (2417m) ve Sütdonduran Tepesi (2797m), Oğlakkıran Dağı(2909m), Beyyurdu Tepesi Dağı (2423m), Küçük Kefeli Dağı(2048m), Selimin Kartın Dağı (2429m), Perikartın Dağı(2505m), Yanık Dağı(2029m), Lifos Dağı (2509m), Şıharıslan Dağı (2300m), Çarık Dağı (1797m), Kızıltepe Dağı (1522m), Arka Kızıltepe Dağı (1722m), Boz Dağı (1400m) ve Hasan Dağı (1428m) vardır. Bu dağların çoğu Erciyes Dağı çevresinde oluşmuştur.

Lav akıntıları Erciyes Dağı'ndan çevreye yayılım gösterir. Andezit, bazalt olarak değişik alanlarda bulunan litolojik birimler ilçe sınırının kuzeyi Hürmetçi mahallesine kadar alüvyal tabanlı yerlere kadar uzanır.

Şekil 4.8. Hacilar İlçesi Başlıca Dağlar ve Yaylalar (opentopomap.org'dan yararlanılmıştır).

Yine ilçe sınırı içerisinde kalan morfolojik üniteler arasında sirkler de vardır. Buzullaşma kuzey yamaçlarda daha etkilidir. Würm II buzullaşma dönemi Erciyes'in buzul morfolojisinde rol oynayan en önemli dönemdir. Bu dönemde vadi tipi buzullar gelişmiş, sirklerden sarkan buzul dilleri aşağılara uzanarak tekne vadiler açmıştır. Buzullar bakı şartlarına göre kuzey yamaçlarda 2200 metrelere kadar iner. İlçe sınırının Erciyes Dağı eteklerine yakın alanlarında bu buzul ünitelerine rastlamak mümkündür.

4.1.1.2.2. Vadi Alanları

Çalışma alanında başlıca vadiler ile başlanırsa kuzeydoğuda yer alan Öksüzdere sirkinin alanı yaklaşık 2km² derinliği ise görel olarak 900m'dir. Üçker sirki gibi şekillenmesini Würm II buzullaşmasıyla kazanmıştır. Erciyes'in zirvesinden itibaren

Kuzey doğuya doğru 45- 60° 'lik bir eğimle başlayan buzylağı günümüzde zirve ve çevresindeki dik yamaçlardan dökülen malzemelerle kaplı haldedir. Riyolit ve bazalt gibi volkanik kökenli kayaç parçaları içeren morenlerin üzerleri yosun ve çalılıkların oluşturduğu seyrek bir bitki örtüsü ile kaplıdır. Erciyes dağının kuzeybatısında yer alan Aksu sirkisi ise içerisinde güncel buzul barındırmakla beraber üç sirkinin birleşmesinden meydana gelmiş şekildedir. Sirkinin önünde Tekne vadisi 3km²'den fazla bir alan kaplamaktadır. Aksu Vadisi Türkiye'nin en batısındaki güncel buzulu barındırmaktadır. Buzul dağın kuzeye bakan dik yamacında (37°) 3917 m.lik zirvenin hemen kuzeyinde yer almakta ve 3650'm yükseklikte derin bir buzul çatlağı ile başlamaktadır. Üst yüzeyi yaz aylarında pürüzsüzdür ve kilometrelerce uzaklıktan ayırt edilebilmektedir (Kalaç, 2002:21).

4.1.1.2.3. Plato Alanları

Çevresine göre daha yüksekte olup yüksek düz alanları temsil etmektedir. Çevresine göre daha yüksekte yer alan bu alanlar akarsular tarafından parçalanmış yüksek veya yüksekçe alanları temsil etmektedir. Çalışma alanının içerisinde ve çevre ilçelerde platoların her çeşidine rastlanır. Platoları yüksek-alçak gibi ayrımlarda bulunursak Erciyes Dağı çevresinde K-G yönünde birçok plato bulunur.

Kayseri ovası çevresinde tabandan 300 metre yükseklikte düzlükler bulmak mümkündür. Erciyes Dağı kuzeyinde 1300-1400 m ile lav-tüf platoları vardır.

Ayrıca Kayseri Ovası güneyinde 1100-1200metreden 1700 metreye kadar basamaklar halinde bazaltlardan oluşan volkanizma ürünü olan lav plotoları vardır (Demirayak, 1986:14)

4.1.1.2.4. Ova Alanları

Kayseri Ovası Erciyes Dağı'nın kuzey kısmında yer almaktadır. Kayseri ovası genç bir çöküntü ovasıdır. Ova, Sivas batısındaki Akdağ kütesinin Pliosen sonu Kuaterner başında kuzeydoğu-güneybatı yönlü eksen boyunca yükselmesi ve bu yükselen kütleyle gömülmesi, kısa süreli bir tektonik durgunluk devresinden sonra hareketlerin tekrar şiddetlenmesi, yeni yarılmalarla epijenik vadiler ve taraçalar oluşmasına karşılık, Kayseri civarının çökmesi ve sonradan 20-30 km kalınlığında alivyonlarla dolması sonucu bugünkü görünümünü almıştır (ArDOS, 1979:149).

Kayseri Ovası yaklaşık 890 km²'lik yüzölçümüne sahiptir. İlin Develi ovası ile en geniş ovasını oluşturmaktadır. Çalışma alanı sınırları içerisinde Erciyes Dağının kuzey bölümünü oluşturan Kayseri ovası geniş bir alanı kapsar. Kayseri Ovası'nın denizden yüksekliği, yer yer küçük derelerle yarılan bu yamaçlar önünde 1100-1150 m, orta kesimlerde ise 1050 m kadardır. Erciyes Dağı ile Kayseri Ovası arasında ise 2700-2800 m arasında değişen bir yükselti farkı vardır. Bu yükselti farkı ilçe sınırları içerisinde oluşur. Platoluk alanlar, vadi alanları ve dağlık alanlar bu ara mesafede oluşmuştur.

Kayseri Ovası, çok eski dönemlerden beri önemli yerleşme merkezlerinin kurulduğu ve ticaret yollarının geçtiği bir bölge olmuştur. Ova günümüzde de bu niteliğini korumaktadır. Nüfus yoğunluğu km² başına 100-150 kişiyi bulan ve yakın çevresinde il merkezi ile köy ve kasaba niteliğinde yerleşme merkezleri bulunan Kayseri Ovası üzerinden demiryolu ve karayolları da geçmektedir. Ovada yerleşim merkezleri ve sanayi kuruluşlarının yayıldığı alanlar dışında kalan kesimler, kuru tarım ve sebzeçiliğe ayrılmıştır. Ayrıca Kayseri ovası bağcılık faaliyetlerinin yoğun olduğu ve yerleşmelerin birçoğu da adını bu bağlardan almıştır. Kayseri bağ evleri ile de ünlüdür (11.12.2019,

kayserekultur.gov.tr).

4.1.1.3. İklim Özellikleri

Yeryüzünün herhangi bir alanında iklim özelliklerinden söz edebilmek için uzun yıllar boyunca düzenli bir şekilde elde edilmiş meteorolojik verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu verilerin; inceleme yapılan alanda veya aynı jeomorfolojik özellikler gösteren yakın bir meteoroloji istasyonunda uzun dönemler boyunca ve düzenli olarak tutulmasıyla mümkün olabilmektedir. İklim elemanlarının incelenme amacı; çalışma yapılan alanlarda iklim tiplerinin tespiti ve buradan çıkan sonuçlarla mekândan yararlanmada bilimsel bazı tasniflerle birlikte, pratik amaçlar içinde sonuçlar çıkarmaktadır. Bu amaçtan yola çıkarak coğrafi mekânın iklim şartlarına bağlı kapasitesi veya potansiyeli de ortaya konmuş olmaktadır. Ziraat, planlama, ulaşım, yerleşme, sulama gibi mekândan faydalanma ile ilgili hemen bütün hayati işler, geniş ölçüde iklimle alakalıdır (Erinç, 1985: 255).

Çalışma alanı İç Anadolu Bölgesi sınırları içerisindedir. İklim özellikleri bakımından karasal bir iklim özelliği gösterir. Kış mevsiminde Kontinental Polar (cp) hava kütlesi altında kalır. Bu kütle Sibiryaya antisiklonundan kara üzerinden Türkiye'ye ulaşır. Bunun sonucu olarak da kuru ve soğuk bir hava etkisi oluşturur. Yaz mevsiminde ise tropikal hava kütlesi etkisi altına giren Türkiye'de özellikle İç Anadolu Bölgesinde yaz kuraklığı etkili olur.

İç Anadolu Bölgesinin genel iklim özellikleri ise şöyledir; İç Anadolu Bölgesi'nin merkezi kısmının yüksek dağ sıraları, ya da dağ dizileri ile kuşatılmış olmasına bağlı olarak, karasal yönü ağır basan bir iklim belirir (Arınç, 2011: 241). Karasal İç Anadolu Termik Rejimi olarak adlandırılan bu iklim türü, ülkemizde geniş İç Anadolu Bölgesi ile kenar dağların iç bölgelere dönük bölümlerinin önünde kalan alanlarda hüküm sürer. Kış mevsimi soğuk geçer ve soğukların şiddeti batıdan doğuya doğru artar. En soğuk ayın (Ocak) ortalama sıcaklığı 0°C ile -3°C arasında değişir. Yazları sıcak olur. Bazı yerlerde bir veya iki ayın ortalama sıcaklığı 20°C'den yüksektir. En sıcak ayda (Temmuz) ortalama sıcaklık 19°-23°C arasındadır. Yaz aylarında gündüzler sıcak, geceler serin geçer. Yıllık ortalama sıcaklık 10°-12 °C; amplitüt değeri 20°-25°C'dir (Koçman, 1993: 26).

Ülkemizde yıllık ortalama yağış miktarının en düşük olduğu bölge İç Anadolu Bölgesidir. Bölgenin ortalama toplam yıllık yağış tutarı 400 mm civarındadır. Ülkemizin diğer bölgelerinde olduğu gibi İç Anadolu'da da mevsimler arasında yağış bakımından eşitsizlik görülür. Yaz mevsimi genel olarak kurak, sonbahar nispeten yağışlı, kış ve ilkbahar ise bol yağışlıdır. Bölgede ilkbahar yağışlarının yüksek olmasında kırkikinci yağışlarının da etkisi vardır (Arınç, 2011: 243-244-245).

4.1.1.3.1. Sıcaklık

Araştırma alanının iklim özelliklerini ortaya koyabilmek için 1960 yılından beri ölçüm yapan Kayseri meteoroloji istasyon verilerinden yararlanılmıştır. Kayseri Meteoroloji İstasyonunun 57 yıllık (1960 – 2018) verileri ile sıcaklık verilerine göre Kayseri'nin yıllık ortalama sıcaklığı 10,6 °C, en düşük sıcaklığa sahip olan ocak ayı sıcaklık ortalaması -1,8 °C, en sıcak ay olan temmuz ayının ortalama sıcaklığı 22,6 °C'dir (Tablo 3.1). Kayseri merkeze yakın olan Hacılar ilçesinin yükseltiye bağlı olarak merkezden farklı sıcaklık değerleri göze çarpmaktadır. 15 km kadar uzaklıkta bulunan ilçenin sıcaklık değerlendirmesi merkez ile karşılaştırılınca daha iyi anlaşılacağı ön görülmektedir.

Tablo 4.1. Kayseri’de Aylık Min. Ortalama ve Maks. Sıcaklık Tablosu (1960- 2018)

AYLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Minimum Sıcaklık	-7	-	-1,3	3,3	6,7	9,7	12	11,3	7,2	3,6	-1,1	4,4	2,9
Maks. Sıcaklık	4,1		611,7	17,6	22,4	26,7	30,6	30,6	26,520,3	12,7	6,4	18,0	
Ortalama Sıcaklık	-		0	5	10,6	15	19,1	22,6	22	17,111,6	5	0,5	10,6
	1,8												

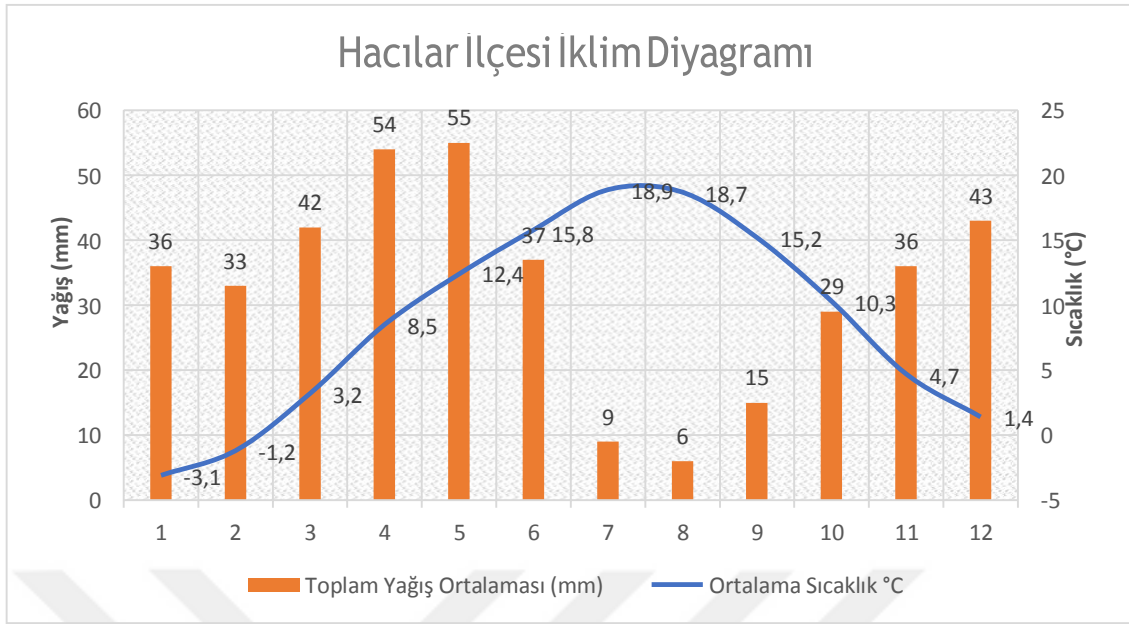
Kütlenin taban kesimi için geçerli olan bu sıcaklıkların yükseklikle değişeceği muhakkaktır. Bilindiği gibi ortalama olarak her 100 metrede sıcaklık kışın 0,4°C yazın 0,6°C düşmektedir. Bu duruma göre etek kesimlerinde, yaklaşık 1000 metre yükseltilerde -1°C civarında, olan Ocak ayı sıcaklıkları 1000-1500 metrelerde -3°C, 1500-2000 metrelerde yaklaşık -5°C 2000–3000 metreler arasında yaklaşık -11°C’ye kadar düşmektedir. 3500 metrenin üzerindeki seviyelerde ise -11°C’nin altına inmektedir. Temmuz ayında ise sıcaklıklar 1500 metrenin altında yükseltiyeye sahip olan kesimlerde 19°C’nin üzerindedir. 1500–2000 metre arasında 16°C düşmektedir. 16°C’den düşük sıcaklıklara Erciyes Dağı’nın 2000 metreden yüksek kesimlerinde rastlanmaktadır. 3000 metreden sonra 10°C altına inmektedir. Zirvede ise bu değer 7°C’nin altındadır. Kütlede etek kesimleri ile yüksek kesimler arasındaki sıcaklık farkı ocak ayında 10°C, temmuz ayında 15°C civarındadır. Yani alçak ve yüksek kesimler arasındaki sıcaklık radyanı sıcak mevsimde kuvvetli, soğuk mevsimde daha zayıf olup yazın belirginleşmekte kışın ise hafiflemektedir (Işık, 2010:61).

Tablo 4.2. Sıcaklığın yükseklikle değişmesi (°C) Hacılar İlçesi (Ünalı,2003).

Hacılar	1500 m	2000 m	2500m	3000 m	3500 m	+3500 m
Ocak	-3.7	-5.7	-7.7	-9.7	-11.7	-13.7
Temmuz	20.0	17.0	14.0	11.0	8.0	5.0
Yıllık	8.5	6	3.5	1	-1.5	-4.0

Hacılar ilçesi sıcaklık ortalaması Kayseri ilinin sıcaklık ortalamasında yukarıdaki bilgiler doğrultusunda farklılık gösterir. İlçe merkezinin Kayseri’den çok uzakta olmamasına rağmen yükselti dolayısıyla buradaki sıcaklık ortalaması değişkenlik gösterir. Ortalama sıcaklık arasında Hacılar yerleşim merkezinin 1500 m üstüne çıkmadığını düşünülürse yaklaşık 3°C’lik bir düşüş beklenir. Köppen-Geiger iklim sınıflandırmasına göre de Dsb olarak adlandırılan ilçenin yıllık sıcaklık ortalaması 8.6°C’dir (tr.clima.data) (Şekil 4.9).

Kayseri, Develi ve Hacılar istasyonlarında görülen iklim doğusunda kalan istasyonlara göre daha sıcak ve kurak geçer. Ancak İncesu’da görülen iklimden daha serin ve daha az kuraktır. Doğuda kalan istasyonlarda nisbi nem fazla, daha serin ve düşüktür. Karlı, donlu gün sayıları fazladır. Yüksekliğin 1500 m’ye yakın oluşu buralarda havanın daha serin geçmesine sebep olur (Akgün, 1988:19).

Şekil 4.9. Hacılar İlçesi İklim Diyagramı (tr.climate-data.org).

İlçede sıcaklık ortalaması $-3,1$ °C (Ocak) ile $18,9$ °C Temmuz arasında değişmektedir. Sıcaklıkların en düşük olduğu mevsim kış mevsimi olup en düşük sıcaklık ocak ayında görülür. Ortalama sıcaklığın 18 °C ve üstü yaz günlerinin sayısı 60 gündür. Yıllık ortalama minimum sıcaklıklar ise Kayseri’de $-7,6$ °C’dir. Ortalama minimum sıcaklıkların en yüksek olduğu aylar yaz aylarıdır. Yaz aylarındaki sıcaklıklar Kayseri’de 23 °C ile 27 °C arasındadır. Kütle üzerinde don olayları ve donlu günlerin etkileri büyük ve etkilidir. Donlu günler incelendiğinde Kayseri’de 129,5 gün olduğu görülmektedir. Kayseri’de yılın 10 ayında don olayı meydana gelmektedir. Başka bir deyişle Kayseri’de sonbahar, kış, ilkbahar mevsimlerinde tüm, yaz aylarında bir ay don söz konusudur. Temmuz-Ağustos ayında don görülmemektedir (Ülkü, 2003:41). Bu sonuçlar Hacılar ilçesi için de geçerlidir.

4.1.1.3.2. Yağış

Araştırma alanı ve çevresinde karasal iklim karakterinde yağışlar görülmektedir. Kayseri meteoroloji istasyonunun 67 yıllık (1960 – 2018) yağış rasatları bulunmaktadır. Eldeki verilere göre Kayseri’de yıllık ortalama toplam yağış miktarı 385 mm’dir. Hacılar İlçesinde yükseklik kazandıkça yukarı kısımlara da kar şeklinde yağışlar almaktadır. İlçe 395 mm yağış alır. Kayseri ile arasındaki fark ilçe yükseltisine bağlıdır (Tablo4.3).

Tablo 4.3.Yağış İklimsel Dağılımı

İSTASYON	İLKBAHAR		YAZ		SONBAHAR		KIŞ		Toplam
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	
Hacılar	151	38,23	52	13,16	80	20,25	112	28,35	395
Kayseri	149,4	38,3	55,4	14,2	78,3	20,1	107	27,4	390,1

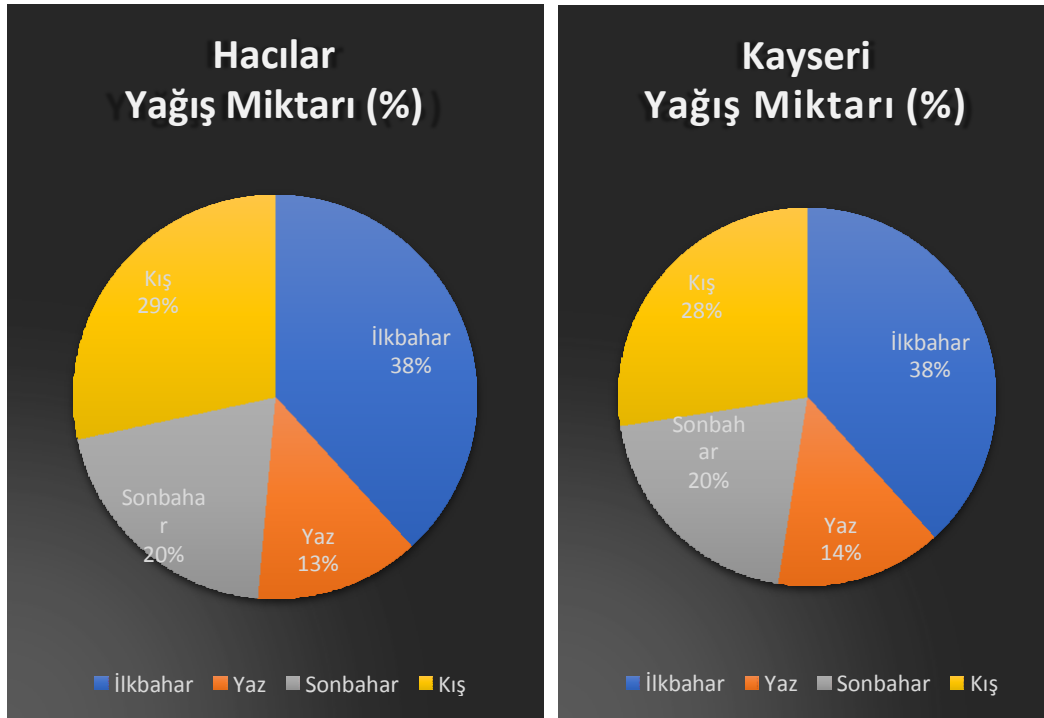
İnceleme alanındaki yağışlar 300 mm ile 1700 mm arasında değişmektedir. Sahada yağışın bu farkla dağılışı üzerinde rol oynayan en etkili faktör rölyefdir. Nitekim sahanın en yüksek kesimini oluşturan Erciyes Dağı’nın yüksek seviyelerinde yağışın

1500 mm'yi aşması rölyefin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Erciyes Dağı'nın 2000m'yi aşan kesimlerde yağış miktarı 900-1700 mm'ler arasında değişmektedir. Yağış alanlarının en az olduğu alanlar 1500 metre altında kalan ve geniş yer kapsayan alanlardır. Buralarda yağış miktarı 600 mm'den az fakat 300 mm'den çoktur (Ünalı, 1998:36).

Erciyes dağ kütlesini, az yağış alan kesimler, orta derecede yağış alan kesimler, çok derecede yağış alan kesimler olarak 3 kısımda incelememiz mümkündür. Erciyes Dağı'nda az yağışlı kesimler, ana hatları ile 1200 metrenin altında kalan ve yağış miktarı 400 milimetreden az olan sahalardır. 1200-2500 metre yükselti arasında yağış miktarı yaklaşık 400-1000 milimetre civarında değişmekte ve orta derecede yağışlı kesimler olarak ayrılmaktadır. Yağış değerlendirilmesi yapılırken dikey yönde yükseklik artışı ile yağış değerlerinin de arttığı gözlenmiştir. Erciyes Dağı'nda 2500-3000 metrelerde yağış miktarı yaklaşık 1000 milimetreyi aşmakta ve 3000 metrelerde tekrar azalmaktadır. 3500 metrede 800 milimetre, 3500 metreden sonra 500 mm'ye düşmektedir. Belirtilen bütün bu değerler izafi olup, Schreiber formülü ile hesaplanmıştır. Yıllık ortalama yağış miktarı Kayseri'de 379 milimetredir (Ünalı, 2003:60).

Bu bilgilere dayanarak Hacılar ilçesinin merkez kısmı 395mm civarında yağış alır. Hesaplamanın dağ çevresinde yapılmış olması ilçenin kurulum noktasına uygundur. Az yağış alan alanlar ilçenin kuzey bölgesini içerir. Kayseri merkez sınırının da 385 mm yağış alması buradaki ölçümlerin doğruluğunu kanıtlar niteliktedir. Yağış oranları değişim gösterse de yağış aldığı mevsimsel oranlar Kayseri ili ile paralellik gösterir. En çok yağış İlkbahar ve kış mevsimlerinde düşerken en az yağışı yazın almaktadır. 6 mm yağışla Ağustos yılın en kurak ayıdır. Ortalama 55 yağış miktarıyla en fazla yağış mayıs ayında görülmektedir. Yılın en kurak ve en yağışlı ayı arasındaki yağış miktarı 49 mm'dir. Yıl boyunca ortalama sıcaklık 22.0 dolaylarında değişim göstermektedir.

Yağış miktarları arasında çok düşük farklar vardır (Şekil 3.8). İlçenin güney kısımları yükseltiden dolayı yağışı kar şeklinde alır. İlkbahar havalar sıcaklaştığında mevsimsel akarsular meydana gelmektedir.

Şekil 4.10. Hacılar ve Kayseri Yağış Dağılışı

Thorntwaite yöntemine göre Kayseri ilinin su bilançosu hazırlanırsa ilin aylık ortalama sıcaklık, aylık ortalama yağış ve aylık evapotranspirasyon değerlerinden faydalanılarak hazırlanır. Bu değerler kullanılarak elde edilen su bilançosuna ait tablolar, toprakta yıl içinde birikmiş suyu, birikmiş suyun aylık değişmesini, yıllık gerçek evapotranspirasyon miktarlarını, topraktaki su fazlasını, su eksikliğini, akışı ve nemlilik oranını gösterir. Hesaplama bu şekilde yapılmıştır.

Yukarıda belirtilen yöntem ile hazırlanmış Kayseri ilini kapsayan sınıflandırmada Kayseri (C1 B'1 s b'3) Yarı Kurak-Az Nemli 1. Derece Mezotermal, Su fazlası kış mevsiminde ve orta derecede olan iklim derecesindedir. (C'1) 1.Derece Mikrotermal – (B'1) 1.Derece Mezotermal – (s) Su noksanı yaz mevsiminde ve orta derecede olan ve Su fazlası kış mevsiminde ve orta derecede olan- (b'3) üç yaz ayına oranı İndeksi Yarı kurak ve az nemli alan olarak açıklanmıştır (MGM, 2016). Hacılar ilçesi de merkez yerleşim itibariyle yağış alım oranı ve sıcaklık bakımından çok büyük farkları bulunmayan Kayseri iline benzemektedir. Bu veriler Hacılar ilçesi için de geçerlidir.

Erciyes Dağı ve çevresinde yağışların önemli bir bölümü kar şeklinde düşmektedir. Kayseri'de kar yağışlı gün sayısı 33,2 Kar örtüsünün yerde kalma süresi ise Kayseri'de 43,3 gündür. Kar, yağış türleri içinde etkileri itibariyle son derece önemlidir. Özellikle de tarım hayatı bakımından önemi büyüktür. Çünkü kış yağışları genellikle kar şeklindedir. Eğer kar zamanında yağarsa; toprak üzerinde bir örtü oluşturarak toprak yüzeyine çıkmış tahıl ürünlerinin soğuktan korunmasını sağlar (Somuncu, 1993). Araştırma alanında kar yağışlı gün sayısı yıllık 19.9 gündür. Yükseklerle çıktıkça bu gün sayısı artmaktadır. Orajı gün sayısı ise 16,4 gün olarak hesaplanmıştır. Alanın güneşli gün sayısı 175,8 gün olarak kayıtlara geçmiştir. İlçe Erciyes Dağının eteklerine kurulduğu için yükselti basamakları arttıkça yağışların oluşma ihtimalleri de artmakta özellikle karlı gün sayısı yukarı kısımlarda artmaktadır.

Tablo 4.4. Hacılar ilçesi Yağış Bilgileri 1991-2021 (www.meteoblue.com)

AYLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	KA	Yıllık
Kar Yağışlı Gün Sayısı	5.3	5.3	3.2	0.5	*	*	*	*	*	0.1	1.8	19.9
Güneşli Gün Sayısı	6.9	6.6	9.6	10.7	14.1	19.7	25.5	26.4	22.1	15.9	11.2	175.8
Orajlı Gün Sayısı	8.4	8.4	8.7	8.3	7	4.6	1	1.2	1.8	4.8	68.2	16.4

4.1.1.3.3. Basınç ve Rüzgâr

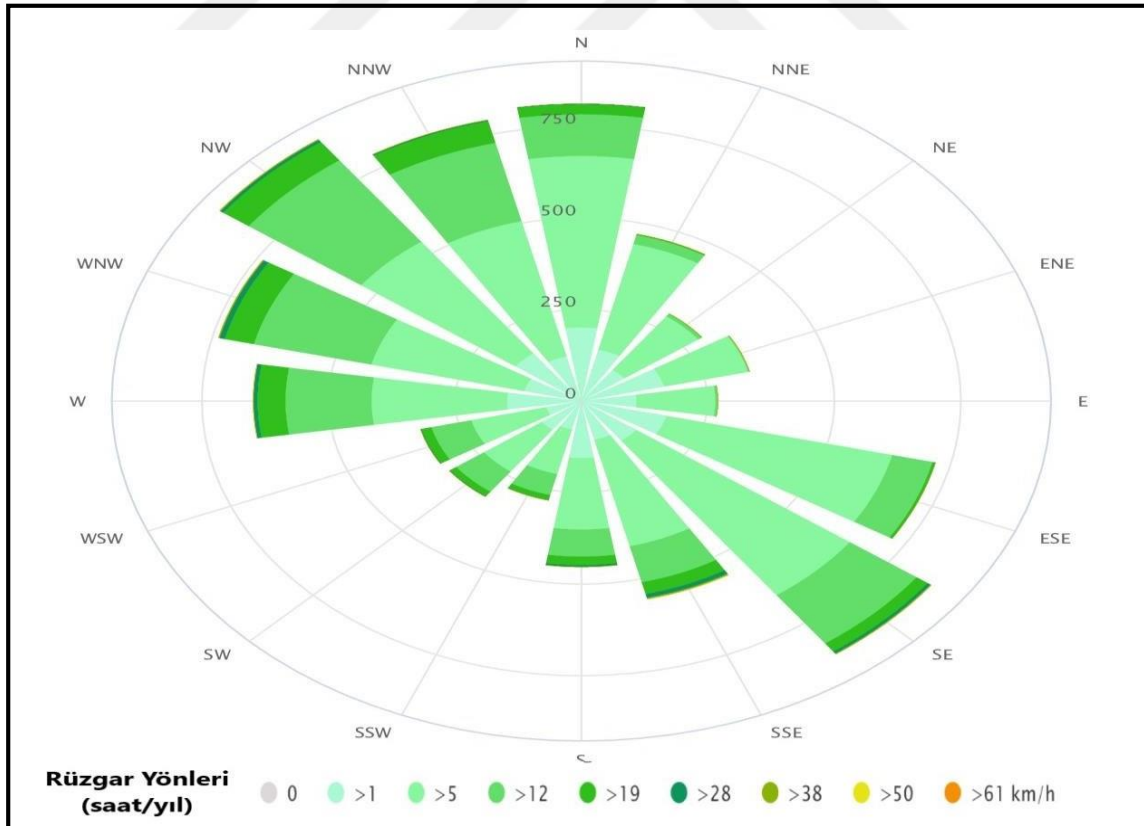
Hava hareketi olarak ifade edilen rüzgâr, yön ve hız ölçümü yapılarak belirlenir. Hacılar ilçesi için rüzgârlı gün sayılarına ve rüzgar hızlarına bakarsak saatte 12km ile esen rüzgarlar yılda 169,8 gün esmektedir. Bu rüzgarlar 12km/h ile 19km/h arası rüzgarlardır. Saatte 19km bulan ve daha üstü rüzgarlar ise yılda 71,5 gün esmektedir. İlçede saatte 28 km bulan rüzgarlar ise 10,7 gün esmektedir. En hızlı rüzgarlar ise saatte 38km ile 50 km arasında esen rüzgarlardır. Yılda 2 gün gibi bir zaman zarfında eserler (Tablo3.5).

Rüzgarların aylara göre esme süresine bakıldığında yaz mevsiminde haziran, temmuz ve ağustos aylarında estiği görülmektedir. Haziran ayında 26,5 gün, temmuz ayında 28,7 ve ağustos ayında ise 26,5 gün rüzgarların tamamında esme görülmektedir.

Tablo 4.5. Hacılar ilçesi rüzgârlı günler ve rüzgar hızları 1991-2021
(www.meteoblue.com).

AYLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Toplam Gün Sayıları
>12km/h	10.7	11.4	12.9	13.6	16.5	16.4	16.9	19.2	18.5	14.3	9.5	9.9	169,8
>19km/h	3.3	3.3	6.5	7.3	6.9	10.1	11.8	8.3	4.7	3.1	3.0	3.2	71,5
>28km/h	1.3	1.4	2.2	2.0	0.8	0.6	0.4	0	0.2	0.5	0.5	0.8	10,7

Türkiye'nin genelinde olduğu gibi Erciyes Dağı ve çevresinde de mevsimlik hava kütleleri ve basınç şartlarının dağılışı zemine yakın atmosfer tabakalarındaki rüzgârları etkilemektedir. Araştırma sahasında basıncın yıllık gidişi ile rüzgâr sistemleri arasında yakın bir ilişki vardır. Soğuk ve sıcak devre Türkiye'de basınç dağılışı, hâkim rüzgâr istikametlerini ve netice itibariyle karakteristik hava tipleri bakımından birbirinden çok farklı iki devrededir. İlkbahar ve sonbahar ise, bu farklı devrelerin birinden diğerine geçildiği ve her iki devreyi karakterize eden hava tiplerinin daha sık bir şekilde değiştiği safhalara tekabül ederler (Erinç, 1984:306). Kayseri'nin yıllık ortalama basınç değeri 892,2'dir. Basıncın aylara göre dağılışına bakıldığında 3-4 MB'lık farklar olduğu görülmektedir. Yılın en düşük basınç değerleri nisan ve temmuz aylarında ölçülmüştür. En yüksek basınç değerlerine ise Ekim, Kasım aylarında çıkmıştır. Basıncın mevsimlere dağılışına bakıldığında Yaz ve ilkbahar aylarında alçak basınç, sonbahar ve kış aylarında ise yüksek basıncın bölgede etkili olduğu görülmektedir.

Şekil 4.11. Hacılar İlçesi Rüzgâr Gülü 1991-2021 (www.meteoblue.com).

Hacılar İlçesinin rüzgâr gülü incelendiğinde meteoblue.com'dan alınan 30 yıllık veriler sonucunda hâkim rüzgâr yönünün kuzeybatı-güneydoğu yönleri olduğu

görülmektedir. Hacılar Erciyes dağı'nın kuzey yamaçlarına kurulmuş bir yerleşim yeridir. Rüzgâr yönü tespitinde Erciyes dağı'nın büyük bir etkisi bulunmaktadır. Rüzgâr gülü incelendiğinde esme hızlarının da saatlik dilimlere ayrıldığı gözlemlenmiştir. Saatteki hızı 5 km'yi bulan rüzgarlar Kuzey yönünden 468 saat, Güney yönünden 195 saat, Doğu yönünden 156 saat ve batı yönünden 268 saat esmektedir. Hâkim rüzgâr yönlerine bakıldığında ise KD yönünden 377 saat, GD yönünden ise 522 saat esmektedir.

Hâkim rüzgâr yönünün diğer rüzgâr hızlarına bakılırsa saatteki hızı 12 km olan rüzgâr KD yönünden 275 saat, GD yönünden 163 saat esmektedir. Saatteki hızları 28 km bulan rüzgarlar ise her iki hâkim rüzgâr yönünden yılda 7 saat esmektedir. Rüzgarların bu yönde esmelerinin temel sebebi yeryüzü şekilleri olup, Erciyes dağı'nın büyük bir etkisi vardır.

Hacılar ilçesinin yüksek kesimlerinde ise iklim koşulları kış aylarında yükseltiye bağlı olarak Erciyes Dağı'nda yol ulaşımını engelleyebilecek durumda olabilmesine rağmen, karayolları ekiplerinin sürekli yolu açık tutma çalışmaları sayesinde ulaşım her zaman açıktır. 800-3000 metre yükseklik kuşağında, yükseklik arttıkça havanın basıncı ve yoğunluğu, bağıl nem ve oksijeni azalır. Bu nedenle güneş ışınları daha etkili olur. Isınmaya bağlı olarak artan ultraviyole ışınları, her 100 metrede %15 artarak havadaki ozon oranını artırır. Bu da havanın sürekli olarak kendisini yenilemesi demektir. Yükseldikçe, havada bulunan oksijen oranı azalır. Bu da oksijen açlığı denilen solunum organlarının yoğun çalışarak güçlenmesine ve insan kanının yenilenmesine sebep olur. Dünyaca ünlü Prof. Dr. Walter Amelung 'orta yükseklikteki dağlık yörelere ait sağlıklı iklimde yaşama, sürekli ve doğal yolla yapılan bir doktor denetimidir' şeklinde belirtmiştir (Ülker, 2006:16).

4.1.1.4. Hidrografik Özellikler

Çalışma alanında olan Erciyes Dağı ve ilçe sınırları içerisindeki akarsular, göller ve yeraltı suları ile kaynaklar üzerinde durulacaktır. İnsan gereksinimi için önemi tartışılmayacak kadar gerekli olan su şehir yerleşmeleri içinde en önemli unsurlardan biridir.

Çalışma alanının güney kısmından hidrografik açıdan Erciyes Dağı ana konisi incelenir. Mevsimlik akarsular dağ eteklerinden eğim doğrultusunda ilkbahar ve yaz aylarında kendini gösterir. Gerek platolar alanından gerekse Erciyes Dağı'nın yamaçlarından inen pek çok sayıda mevsimlik akarsu vardı ancak hemen hemen hiçbiri ana akarsuya ulaşmazlar. Ova tabanına indikleri yerde alüvyal örtü altında kaybolurlar. Bunlar kış döneminde aktif olup çoğu yazın kurumaktadır. Sahada akarsular üzerine kar suları ile beslenmenin etkisi, yağmura oranla fazla olduğundan akarsu rejimi karlı yağmurlu karışık rejim tipidir. Bu yağmur ve kar suları topografya uyumlu olarak serbest akifer olarak yüzeye çıkarlar. En güzel örneği de Tekir Yaylasıdır.

İlçe sınırları içerisinde olan Hörmetçi Gölü ilçenin en önemli yerlerinden biri olan sulak alanını oluşturur. İlçe için önemli olan Sarımsaklı Çayı Kayseri ovasının bugünkü şeklini almasında önemi büyüktür. Dağ çevresinde irili ufaklı birçok akarsu bulunur. Aşağıkuzu deresi, Bahçe deresi ve çalışma alanının içerisinde kalan Erciyes dağı'nın kuzey bölgelerinde birçok mevsimlik akarsu bulunur (Şekil 3.10).

Drenaj sistemi açılan kanallar ile sağlanmaktadır. Alan üzerinde 6 tane kaynak bulunmaktadır (Şekil 3.11)

Sahada 16 tane pınar bulunmaktadır. Bunlar; Aksu Buzluk Pınarı, Çarığın Pınar ve Kaynar Su Kuyuları, Serçer Pınarı, Erenlerin Pınarı, Kötü Kuyunun Pınarı, Korunun Pınarı, Beyyurdu Pınarı, Cingil Buzluk Pınarı, Tandır Pınarı, Boz Dağı Bozluk Pınarı, Kırkpınar, Ortaseki Pınarı, Keşlioğlu Pınarı, Bucak Buzluk Pınarı, Kızlar Pınarı ve Kartın Dibi Pınarı'dır.

Foto 4.2. Hürmetçi Sulak Alanından Bir Görünüm (Halil KANBUR, 2020)

Çalışma alanı sınırları içerisinde yer altından sondaj ile çıkarılan 7 su kaynağı bulunmaktadır. Bulunduğu alanlar 4 tanesi Demirci Yazısı mevki, 1 tanesi Eğribucak, 1 tanesi Akkuyu ve 1 tanesi de Tekir yaylası yolu üzerinde bulunmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın raporlarına göre Hacılar ilçesinde 1.106.042 m³ /yıl su bulunmaktadır.

İlçe içerisinde 3 adet göl bulunmaktadır. Uzun Göl Boz Dağın kuzeyinde bulunur. Boz Dağı Gölü de yine Uzun Göl gibi Boz Dağların kuzeyinde bulunur. Boyalı Gölü Karpuzsekisi eski yerleşim yerinin doğusunda bulunur. Bu göllerin suları yaz aylarında çoğu zaman kurur. Adları geçen üç adet göl ufak göllerdir. Genellikle hayvan sulamada kullanılır (Özdemir,2018:318).

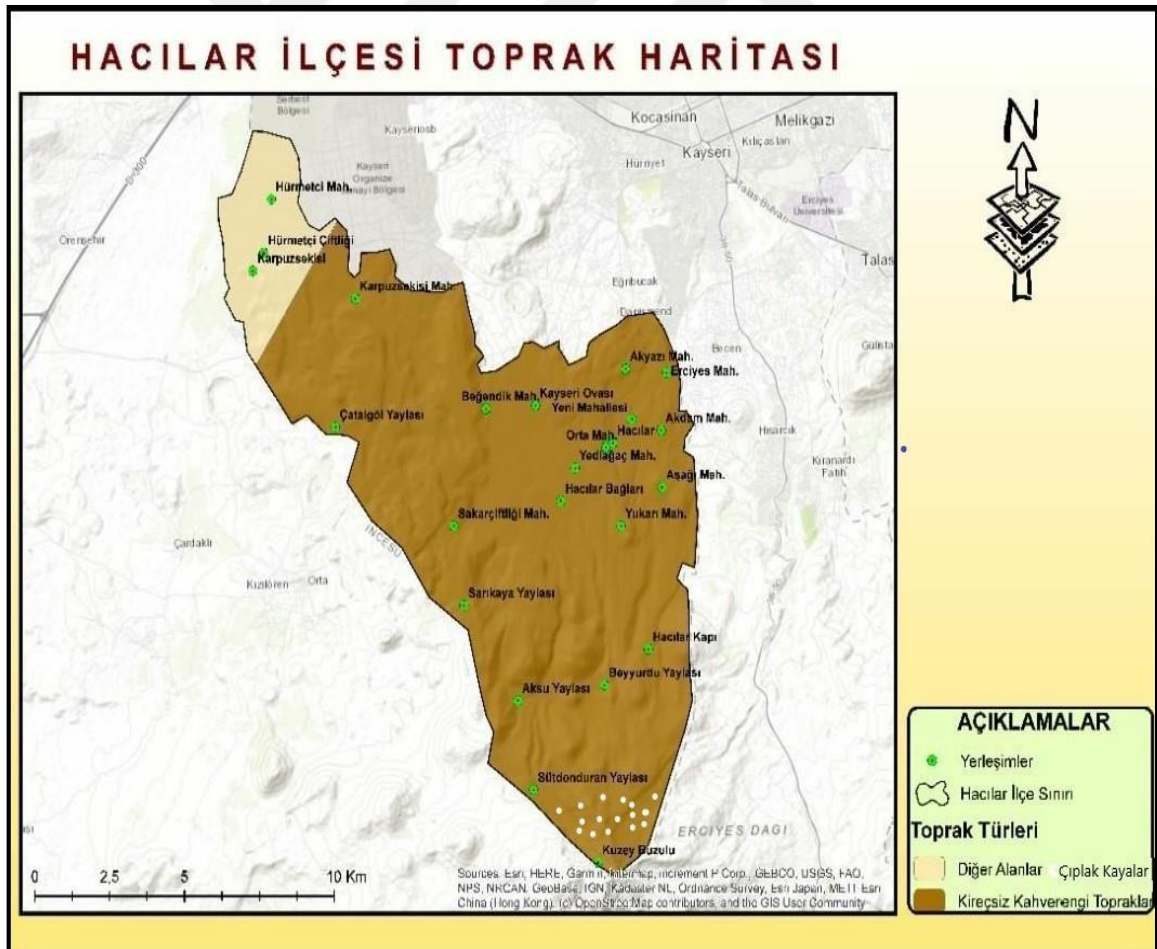
4.1.1.5. Toprak Özellikleri

Yer sisteminin akciğerleri sayılan bitki örtüsü gibi toprak da aynı sistemin derisine benzetilebilir. Yeryuvarının en seçkin oluşumlarından olan söz konusu canlı örtü, oluşumu binlerce yıl süren, üretilmeyen ve yenilenmesi hemen hemen mümkün olmayan tek doğal kaynaktır (Dengiz ve Sarioğlu, 2011: 241). İnsanların yaşamlarını sürdürebilmeleri adına toprak üzerinde tarım yapma işlevleri vardır. Bu yüzden toprak verimliliği yerleşim yerleri açısından önemli olmuştur. Yerleşik hayatın başlangıcında da önemli bir etken olan tarım, toprak verimliliğinin fazla olduğu alanlarda ilk toplulukların daimî yerleşiminde önemli alanları oluşturmuştur.

Çalışma alanı İç Anadolu bölgesinde olduğundan bozkır-step iklimi içerisindedir. Alan sınırı kuzeyden başlayarak güney sınırına kadar bir yükselti içerisinde olduğundan toprak oluşumu da şekillendirmiştir. Buna bağlı olarak da oavadan dağlık alanlara farklı toprak oluşumu (ürü) görülür (Şekil 3.12)

İnceleme alanında görülen toprak türleri sınırlıdır. Alanının hemen hemen her yerinde en fazla dağılım kireçsiz kahverengi topraklardan meydana gelmiştir. Azonal toprak grubundan kolüvyal topraklar görülür Erciyes Dağı yamaçlarında rastlanır. Ayrıca inceleme alanı olan Erciyes Dağı yükseklik durumuna bağlı olarak çıplak kayalıktan ibaret olup herhangi bir toprak tipine rastlanılmaz.

Zonal toprak olan kireçsiz kahverengi orman toprak alanında en fazla yer kaplayan toprak tipidir. Bu topraklar hemen hemen kahverengi orman toprakları gibidir. Daha çok yaprakları döken ağaçların yaygın olduğu sahalardan oluşmaktadır. A katı tam gelişirken B katı zayıf olmuştur. Her iki toprak grubu da orta kuşağın ormanlık sahalarında yaygın olarak bulunmaktadır. Olgunluk aşamasında olan bu toprakların A ve B profilleri belirgin olarak bulunur (Mater, 1998:173). Çalışma sahasında bulunan yerler merkezi olarak Hacılar yerleşim alanını kapsar. Çevresinde Hisarcık, Sakarcıftlığı alanlarını da içine almaktadır. Bu toprak türü alanda 1000 metreden 2400 metrelere kadar görülür. Sıcaklık bu yükseltiye oranla eksilere iner. Yükseltiye bağlı olarak yağışlarda artar. Kahverengi orman topraklarına bakılarak daha fazla yağış alan bu alanlar 800 mm'ye kadar yağış alırlar.

Şekil 4.13. Hacılar İlçesi Toprak Haritası

Kolüvyal topraklar engebeli arazilerin eteklerinde ve dar vadi tabanlarında yer çekimi ve küçük akıntılarla sürüklenmiş materyaller bu toprakları oluşturur. Çalışma alanı sınırları içerisinde Erciyes Dağının kuzey bölümünde ve Kayseri ovasının güneyinde görülür. Yılanlı dağ çevresinde ve güney bölgesinden Hacılar merkez yerleşim alanlarına kadar bir çizgi halinde buralarda görülür. Bu topraklar kum ve çakıllardan oluşur. Verimlilik derecesi alüvyal topraklar kadar değildir ve Hacılar dağ çevrelerinde çokça görülen bağcılık bu alanlarda yaygındır.

4.1.1.6. Doğal Bitki Örtüsü Özellikleri

Türkiye'nin konumu ve coğrafi özelliklerinin yarattığı iklim farklılıkları doğal bitki örtüsünde orman, ağaççık veya çalı, ot gibi çeşitli bitki formasyonlarının oluşumuna neden olmuştur. İklimin etkisine bağlı olarak nemli, yarı nemli veya kurakçıl karakterdeki bu topluluklar coğrafi yayılışları, morfolojik, ekolojik ve floristik özellikleri yönünden birbirinden farklı çeşitli bitki türlerinden oluşur. Türkiye'de 12.000 civarında bitki taksonu (tür, alt tür ve varyete) bulunmaktadır. Bu sayı Avrupa Kıtasının tümünde yayılış gösteren bitki türlerinin sayısına yakındır (Günal, 2013:2).

Flora Of Turkey End The East Aegean Island adlı eserinde (Davis,1965-1988) Türkiye'nin zengin ve ilginç bir bitki örtüsüne sahip oluşunu, ülkenin iklimsel ve jeomorfolojik açıdan kısa mesafelerde değişkenlik göstermesine; Akdeniz, İran-Turan ve Avrupa Sibiryaya gibi iç bitki coğrafyası bölgesinin karşılaştığı yerde bulunmasına, çok sayıda cinsin gen merkezi olmasına, birçok kültür bitkisinin Anadolu ve çevresinde bulunmasına ve Anadolu'nun Güney Avrupa ile Güneybatı Asya arasında köprü görevi üstlenmesi etkili olduğunu söylemektedir.

Türkiye üç bitki alanının ortak alanı olması ile birlikte inceleme alanı olan Erciyes Dağının kuzeyinde kalan Hacılar ilçesi Orta Anadolu'nun da olduğu gibi İran-Turan bitki bölgesindedir.

Erciyes Dağının 1200 metreye kadar olan kesimi kültür bitkileri kuşağını oluşturur. Buralarda genellikle bağ ve bahçe tarımı yapılır. Bu seviyede kültür bitkisine tahsis edilmeyen küçük alanlarda *Centaurea solstitialis*, *Descurania sophia*, *Chondrilla juncea*, *Hordeum leporinum*, *Bromus tectorum* gibi aralık bitkileri ve *Euphorbia tintoria* yaygındır.1200-1500 metre yüksekliğinde ise *Astragalus microcephalus* ve *Eryngium campestre* sık sık görülür.1500-1650 metre seviyesinde (Hisarcık civarında) bazı kesimlerde hububat tarımı tahsis edilmiş ve boş yerlerde ise az miktarda *Quercus pubescens*, *Pyrus elaeagnifolia*, *Juniperus orycedrus* çok seyrek alanlarda mevcuttur. Yukarıda tahrip edilen ağaçların yerine de stepe dönüşen *Astragalus microcephalus* egemendir. 1800 metrede Hububat tarımı kuzeyde az da olsa yer kapsar. 1800-2150 metresinde önemli bir kısmında *Astragalus acmophyllus* kapsar. (Çetik, 1985:101).

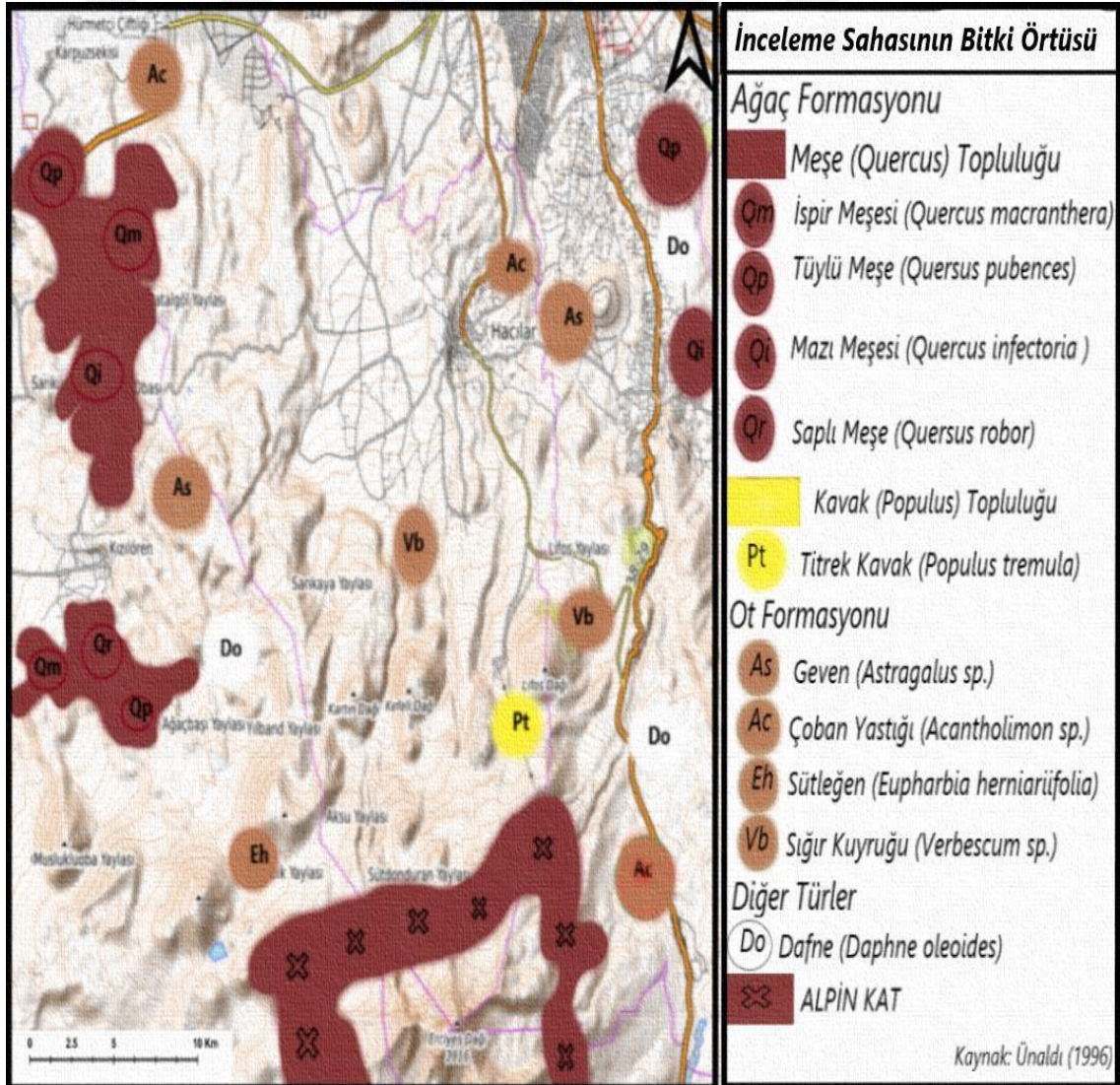
Erciyes Dağında 1996-2002 yılları arsında toplanan 2554 bitki örneğinin değerlendirmesi sonucu 89 familya ve 433 cinse ait 1170(1116 tür, 31 alttür,23 varyete) tür ve tür altı takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 11'i eğreltiler, 12'i açık tohumlular, 1147'si kapalı tohumlular (979'u çift çenekliler, 168'i tek çenekliler) alt bölümlerine dahildir. Bu taksonlardan 36 tanesi kültür bitkisidir. İhtiva ettikleri tür ve tür altı takson sayısı bakımından büyük familyalar, Asteraceae (137), Fabaceae (116) ve Poaceae (88)'dir. En çok türle temsil edilen cinsler ise *Astragalus* (40), *Silene* (22) ve *Veronica* (19)'dir. Bitki coğrafyası elemanlarının dağılımı ise: İran-Turan 347(%29,7), Akdeniz 79 (%6,8), Avrupa-Sibiryaya 69(%5,9) ve diğerleri 675(%57,6)'dir. Alandaki endemik tür sayısı 194(%17,2) olup 10'u Erciyes Dağı'na özgüdür (Çevre ve Şehircilik, 2017). Erciyes Dağında bitki dağılımı bu yöndedir. Bu dağılım dağın tüm çevresinin kapsamaktadır. Kuzey bölgesi güney bölgesine nazaran bitki yoğunluğunun daha az

olduğu alandır.

İnceleme alanındaki ilçeyi bitki topluluklarını iklim, toprak ve relief şartlarına bağlı olarak üç grupta toplayabiliriz. Bunlar: Ağaç Formasyonu, Ot Formasyonu, Alpin kat olarak sınıflandırılmaktadır.

4.1.1.6.1. Ağaç Formasyonu

Sahada ağaç formasyonu olarak meşe (*Quercus*) çeşitlerine ve kavak (*Populus*) olarak da Titrek kavak türü (*Populus tremula*) çeşidine rastlanır. Bölgede en yaygın ağaç formasyonu meşelerdir. Meşe alanları alanın kuzey batısında, batısında topluluklar halinde kuzey doğusunda ise yer yer görülür (Şekil3.13.). Alanda 4 tür meşe çeşidine rastlamak mümkündür. İspir meşesi (*Quercus macranthera*), Tüylü meşe (*Quercus pubescens*), Saplı meşe (*Quercus robur*) ve mazı meşesi (*Quercus infectoria*) bölgede rastlanan meşe çeşitleridir. Meşelik alanlar buldukları yer itibariyle de buradaki halk tarafından hayvanları tarafından otlak alanlar olarak kullanılmıştır. Meşe yapı itibariyle de diğer ağaç bitkilerine nazaran daha sert ve sağlamdır. Buradaki meşelerden çevre halkı çeşitli şekillerde yararlanmışlardır.

Şekil 4.14. İnceleme Sahasının Bitki Örtüsü

Ağaç formasyonu bakımından alanda olan meşe türleri ve Titrek kavak türü belirgin bir alanda toplanmamıştır. Dağınık bir görüntü sergileyen bu alanların genel olarak iklim şart düzeyleri aynı seviyededir. Alanda geniş yapraklı ağaçların bulunmamasının sebebi de iklim koşullarının getirdiği koşullar sebebiyledir.

4.1.1.6.2. Ot Formasyonu

Ot formasyonu inceleme alanında yükseltisi en düşük olan kuzey bölgeden başlayarak alanın güney bölgesi olan 2500 metrelere kadar dağılım gösterir. Alan büyüklüğü dağılımda çeşitli sıcaklıklar ve yağış aralığı göstermektedir. Alanda görülen ot formasyonları Geven (*Astragalus sp.*), Çoban Yastığı (*Acantholimon sp.*), Sütleğen (*Eupharbia herniariifolia*) ve Sığır Kuyruğu (*Verbescum sp.*)'dur.

Geven sahada batı bölümde ve Hacılar'ın doğusunda görülür. Çoban yastığı çalışma alanında yükselti ayırt etmeksizin Erciyes Dağı yamaçlarında, Karpuzsekisi güneyinde ve Hacılar merkezin kuzey kısımlarında görülür. Sütleğen Erciyes Dağı Alpin bölge aşağısında kuzey batı bölgelerinde rastlanır. Son olarak ise Sığır Kuyruğu yükselti basamaklarının 1600-2000 metre arasında çalışma alanının Lifos Yaylası ve Sakarya Yaylası çevresinde rastlanabilir.

4.1.1.6.3. Alpin Kat

Yeryüzünde yüksek dağların üzerinde alpin kat vardır. Bu katta alpin çayırları bulunur. Sınır içerisinde kalan Erciyes Dağının kuzey yamaçlarında 2500m+ ve dağın buzullaşmamış 3000 metre civarına kadar alpin çayırları gözlenir.

Erciyes Dağı kuzey yamaçta kalan mevcut başlıca bitki isimleri şu şekildedir (Ünaldı, 1996:313). Türkçe anıldıkları isimlere çevrilmiştir.

Tabloda (tablo4.6) isimleri yazılan 30 tane bitkinin hepsi Erciyes Dağının kuzey bölgesinde dağılım gösterir. Sayılan bu bitkilerin hemen hepsi çalışma alanı içerisinde görülür. Bitkilerin Türkçe aldıkları isimlerin bazıları yöresel farklılıklar gösterir. Yükselti basamaklı olan ilçe alanı farklı sıcaklık, yağış ve yükseltinin etkilediği çevresel etmenler ilçe alanının çok büyük olmamasına rağmen bitki türü sayısının fazla olması alanın farklı iklimsel koşullarının olduğunu da bizlere göstermektedir. Bu bitkilerin yanı sıra ilçede yetişen Hacılar (Kayseri)'in 200 bitkisi adlı eserde diğer yetişen bitkilere ulaşmak mümkündür.

Tablo 4.6. Hacılar İlçesi Bitki Çeşitleri

Türkçe İsimleri	Latince İsimleri
Çoban Yastığı	<i>Acantholimon sp.</i>
Dişbudak yapraklı Akçağaç	<i>Acer negundo</i>
Yavşan	<i>Artemisia sp.</i>
Belum otu	<i>Asperula sp.</i>
Geven	<i>Astragalus sp.</i>
Karamuk	<i>Berberis crataegina</i>
Huş ağacı	<i>Betula pendula</i>
Anadolu Alicı	<i>Crataegus orientalis</i>
Patlangaç	<i>Colutea cilicica</i>
Tavşan elması	<i>Cotoneaster integerrimus</i>
Medik	<i>Cotoneaster nummularia</i>
Kurdica çiçeği	<i>Daphne oleoides</i>
Kuş İğdesi	<i>Elaeagnus angustifolia</i>
Geyik elması	<i>Eriolobus trilobatus</i>
Benli iğcik	<i>Euonymus verrucosus</i>
Sütleşen	<i>Euphorbia herniariifolia</i>
Sarı Çiçekli Yasemin	<i>Jasminum fruticans</i>
Katran Ardıcı	<i>Juniperus oxycedrus</i>
Tavşan çili	<i>Lonicera nummulariifolia</i>
Sığır Kuyruğu	<i>Verbescum sp.</i>
Ova Karaağacı	<i>Ulus minör</i>
Dağ Karaağacı	<i>Ulmus glabra</i>
Kekik	<i>Thymus sp.</i>
Adaçayı	<i>Salvia sp.</i>
Yabani Gül	<i>Rosa sp.</i>
Meşeler	<i>Quercus sp.</i>
Titrek Kavak	<i>Populus tremua</i>
Atlas Sakız Ağacı	<i>Pistacia atlantica</i>
Balkan Şakayığı	<i>Palonia mascula</i>
Otlak Tıstısı	<i>Minuartia juniperina</i>

4.1.2. Hacılar İlçesi'nin Beşerî Coğrafya Özellikleri

4.1.2.1. Hacılar İlçesi'nin Kuruluş ve Gelişimi

İnsan başarısının en önemli eserleri olarak tarif edilen şehirler, aynı zamanda insanın doğal çevre üzerinde yaptığı çevresel değişikliklerin en çok hissedildiği mekânlardır. Şehirler, mekân üzerinde en zor tutunan ve gelişme fırsatını nadiren elde edebilen yerleşmelerdir. Bundan dolayı, birçok şehir yerleşmesi, yerleşim tarihi boyunca ya en elverişli konumu buluncaya kadar yer değiştirmiş, ya da varlığını devam ettirememiştir” (Arınç, 2001:1). Şehir Coğrafyası çalışmaları bugüne kadar çeşitli

şekillerde ele alınmıştır. Bazı araştırmacılar şehrin morfolojisini ön plana çıkarırken, bazıları fonksiyonel yaklaşımı kabullenmiş, bazıları ise konuya evrimsel (gelişim) açıdan yaklaşmışlardır. Morfolojik ve fonksiyonel çalışmalar evrimsel gelişmeyi içermedikleri takdirde eksik kavranmış olur. Çünkü şehrsel formun ve fonksiyonların gelişimi zamana bağlı bir olgudur (Murphy, 1974: 5).

Mekân özne/nesne, doğa/insan, birey/toplum gibi zıtlıkların hepsinin bir arada olduğu, birbirine geçtiği ve birbirini dönüştürdüğü yerdir (Güngör & Uysal, 2017: 218). Anadolu bütün mekân fonksiyonlarının olduğu, yıllar içinde yüzlerce şehirle tanışan bunların birçoğunun gelişip günümüze geldiği birçoğunun ise tarih sahnesinde yok olduğu yerdir. Çevre-insan uyumunu milattan önceye taşıyan, elverişli konumuyla kıtaları birbirine bağlayan bu yerde birçok devlet şehirler kurmuştur.

Çalışma alanı olan Hacılar ilçesi ve ilçenin bağlı bulunduğu şehir olan Kayseri'nin tarih sahnesine çıkışı da eski zamanlara dayanmaktadır.

Asurlu Ticaret Kolonileri Devri'nde (MÖ 2000-MÖ 1700) Hacılar bölgesi, Kaniş Krallığı'nın hâkimiyet alanı içerisinde olup, "İç Ülke" olarak adlandırılan bölgede gösterilmiştir. Bunu destekleyen bir başka belge de Danimarkalı G. Barjamovic, yakında neşredilecek olan 'A Historical Geoprapy of Ancient Anatolia in the Assrian Colony Period' adlı kapsamlı çalışmasında verdiği haritada (sy, 236,238) Hacılar'ı Kaniş Krallığının sınırları içerisinde, 'iç ülke' (heartland) olarak adlandırmışlardır. Asur-Kaniş arasında Kaniş'ten doğuya giden kervanlar Pınarbaşı, Gürün ve Darendede bölgeleri yönünden Malatya'ya ulaşırken, Kaniş'ten güneye Kahramanmaraş Gaziantep bölgesi yönüne giden kervanlar ise, çok muhtemelen Hacılar veya Hisarcık -Develi ve Tufanbeyli bölgelerini geçerek, Koloni Devri'nin önemli krallık merkezlerinden Mama ve Urşu'ya ulaşıyorlardı (Kayseri Ansiklopedisi, 2013:33). Her ne kadar bu bölgelerde ticaret yapılsa da dini, halkın yaşayış biçimi hakkında pek bir bilgi yoktur. Hacılar isminin de nereden geldiği tam olarak belgeli değildir.

Hacılar adını taşıyan Anadolu'da pek çok yer vardır. Bu isim, büyük ölçüde cemaatlerin kabilelerin ve boyların isimleri olarak kullanılmıştır. Bilindiği üzere, konar-göçer teşekküller olarak isimlendirilen bu aşiretler adlarını, boy beyleri, kethüdaları veya çoğu defa cemaat ya da yerleştikleri yerlerden almaktaydılar. Bu tür örnekler Kayseri civarında oldukça fazladır (Baktır,2014). 1481 tarihinde Kayseri Sancağı'nda İslamcı Yörükleri, Yahyalı Cemaati ve Kayseri Yörükleri içerisinde Hacı adını taşıyan 4 cemaat, Hacılı ismini taşıyan 2 cemaat tespit edilmiştir (İnbaşı,2008)

Kayseri hakkında en geniş bilgi, şüphesiz 1500 tarihli Tapu-Tahrir Defteri'nde bulunmaktadır. Bu defterde, Kayseri'nin idari yapısı tam olarak ortaya konulup, nahiye isimleri ayrıca belirlenmiş, cemaat ve kabile adları ile yerleştikleri yerler kaydedildikten başka, sancaktaki emlak kayıtları da gösterilmiştir. Bu defterdeki bilgilerden hareketle, Kayseri Sancağı'nda Hacı, Hacılı ve Hacılar isimlerini taşıyan cemaatleri tespit etmek mümkün olmaktadır. Buna göre, 1500 tarihinde Kayseri Sancağı'nda Hacılar ismini taşıyan bir cemaatin olduğu anlaşılmaktadır. Kenar-ı Irmak Nahiyesi içinde Yahyalı Yörük Türkmenleri arasında Eğercik mezrasında yerleşmiş olan Hacılar Cemaati'nin 35 nefer nüfusu bulunmaktaydı (İnbaşı,2008).

1570 tarihli Kayseri Tahrir Defteri'nde ise Hacılı ismini taşıyan 11 cemaat ve Hacı ismiyle anılan 2 kişi vardır. 1584 tarihinde ise Kayseri Sancağı'nda Hacılı 10 ve Hacı ismini taşıyan 5 cemaat vardır.

Hacılar halkının nereden geldiği ile alakalı Özdemir (2018)'e göre halkın büyük çoğunluğu aynı kökten gelmektedir. Oğuz Türklerinin bir kolu olan Kayı Türklerine mensuptur. Kayı Türklerinin geçmiş tarihleri 1000 yılı civarına kadar bilinmektedir. Hacılar halkını meydana getiren Kayı Türkleri, 1000-1040 tarihleri arasında bir tarihte

Müslüman olmuşlardır. Kayı Türkleri 1220 yılına kadar Orta Asya'nın batı bölgesi Horasan'da yaşamaktaydılar. Orada Moğol baskılarından Doğu Anadolu'ya oradan Suriye toprakları Halep Vilayetine gitmişlerdir. 1360 yılında Adana Kozan'a gelen gruplar en son durağı ise Hacılar ilçesi Beğendik Mahallesi Dört Kuyular mevkiidir.

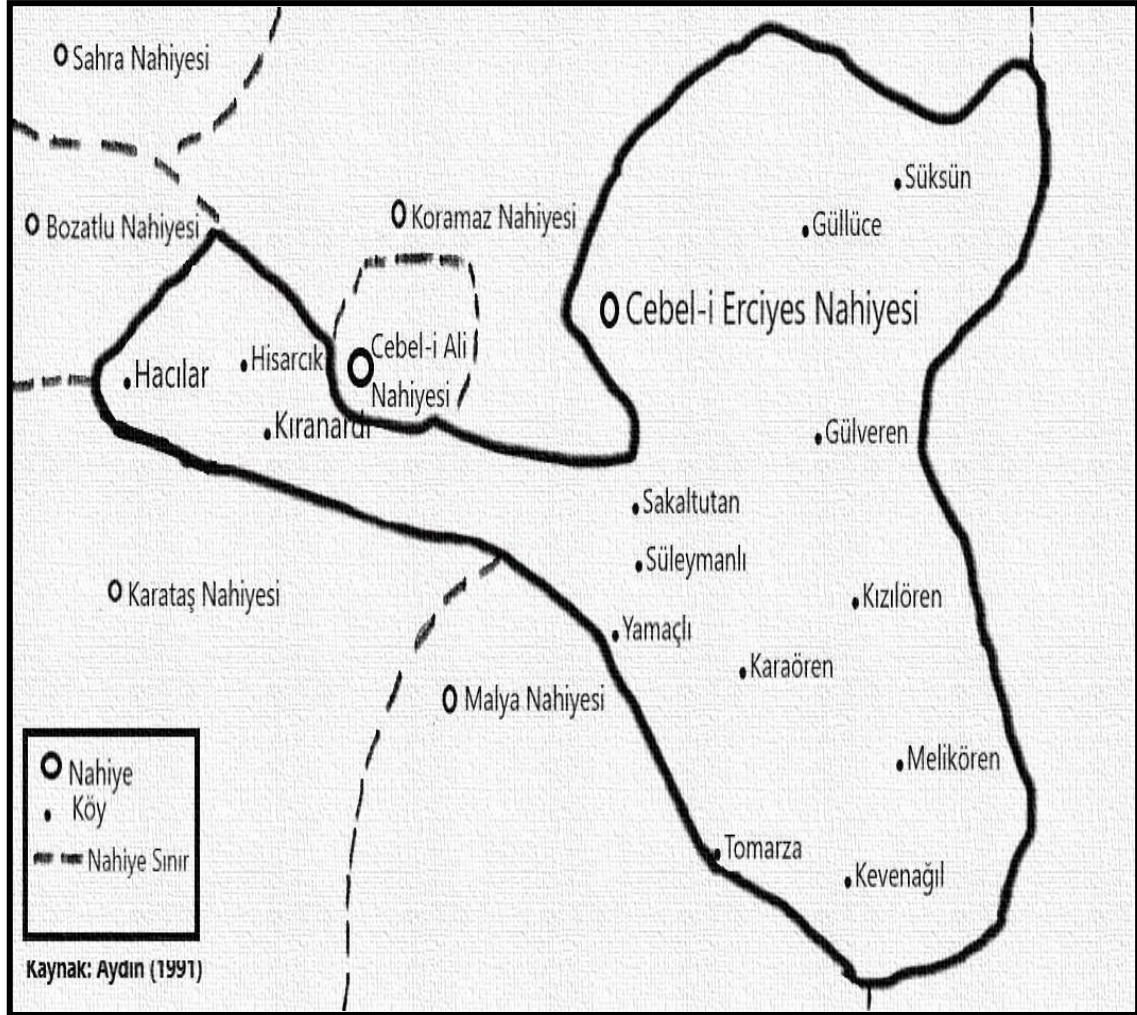
Hacılar isminin nasıl oluştuğu ve Hacılar halkının nereden geldiğine dair değinmelerin ardından çıkarım olarak ismin yaşayan insanların ve cemaatlerin Hacı veya Hacılu olarak anılmasından dolayı bu ismin alındığı ortaya çıkmaktadır. Geçmişte incelenen Tapu Tahrir defterlerinden ve Maliyeden Müdevver defterine bakılarak orada yaşan insanların bu lakap ile anıldığı ortaya konmuştur. Buranın halkının geçmişi ise Orta Asya Türklerine dayanmaktadır. Zamanla batıya göç eden kavimler arasından Kayı Türklerinden olan halk zaman içerisinde mekân değiştirerek son durak olarak Hacılara kadar gelmişlerdir.

Hacılar bölgesi yerleşim yerine daha Kayseri'nin ilk kuruluşundan itibaren rastlanmaktadır. Hacılar yakınında bulunan Lifos Dağı'nın tepesindeki kalıntılar da bölgenin yerleşim yeri tarihine dair en eski arkeolojik malzemelerdir. Burada, harçsız iri taşlarla yapılmış bir sur ile bu surun kapıları ve burçlarına dair kalıntılarla birlikte birçok su sarnıcı bulunmaktadır. Lifos, Erciyes Dağı'ndan sonra bölgedeki en yüksek dağdır. Hitit Devleti'nin yıkılmasında etkisi olan Frig Devleti'ne karşı Anadolu'da bir direniş başlamış ve savunma yapıları inşa edilmiştir. Bu yapıları yapanların da Hititli soyundan gelmekle övünen "Luviler" olduğu anlaşılmaktadır. Luviler kendi aralarında iyi bir örgütlenme sağlayıp, Kayseri'den Kuzey Suriye'ye kadar olan toprakları Friglere karşı korumuşlardır. Lifos Tepesi'ndeki kalıntıların, Friglere karşı inşa edilmiş savunma yapılarına ait olduğu düşünülmektedir (Kayseri Ansiklopedisi, 2013). M.Ö. 11 ve 7. yüzyıllarda, Erciyes'in eteğinde yer alan Mazaka şehri kurulmuştur. M.Ö. 6 ve 5. yüzyıllarda bu bölge, Med ve Perslerin egemenliğine girmiştir. M.Ö. 280 yıllarında kurulan Bağımsız Kapadokya Krallığının başkenti olan Mazaka, bu dönemde 400 bin nüfuslu büyük bir şehirdi. M.S. 17-395 yılları arasında Roma Devletinin eline geçen Mazaka, Romanın bir eyaleti olmuş ve ismi, Kaisareia olarak değiştirilmiştir. Bu kurulan devletin sınırları içerisinde Hacılar ilçesi de bulunmaktadır.

Roma İmparatorluğu ikiye bölününce Anadolu Doğu Roma'nın eline geçmiştir. Daha sonra Araplar 300 yıl süreyle Kayseri'ye hâkim olmuşlardır. Bu dönemde Kayseri durmadan Bizans ve Araplar arasında el değiştirmiş ve Hristiyanlar için bir sığınak olmuştur. 482 yılında Roma- Sasani arasında şehir el değiştirmiştir. Yaklaşık 210 yıl sonra Arap akınına uğrayan yerleşme M.S. 690 yılında Araplara geçmiştir. M.S. 900'e kadar el değiştiren şehir bu tarihte Kaisareia olarak Bizans İmparatorluğunda kalmıştır. M.S. 1000 yılında burada yaşayan Ermeni halkı isyanlarında Ermenilere özerklik verilmiştir (wordpress.com).

1071 yılında Malazgirt Ovasında Bizans ordusunu yenen Türkler akın akın Anadolu'ya gelmeye başladılar. 1080 yılında Danişmend Gazi Danişmend devletini kurmuştur. Bu devirlerde nüfus, sosyal hayat gibi bilgiler pek yoktur. Mimari eserlerinde ancak çok azı günümüze ulaşmıştır. Kronolojik sıra ile devam edilirse 1243 Moğolların Anadolu'yu işgalinden Kayseri'de payına düşeni almıştır. Kayseri 1256'da İlhanlı Devletine, 1330'da Eratna Devleti'ne bağlanır. 1402 Timur Yıldırım Beyazıt ile giriştiği savaşı kazanıp buraları eski beylere geri veriyor. 1463 yılında ise Kayseri yani Hacılar ilçesi Osmanlı Devleti'ne girmektedir ve Türkiye Cumhuriyeti kurulana dek Osmanlı Devleti sınırları içerisinde kalmaktadır. Hacılar Osmanlı taşra teşkilatında Vilayet-i Karaman eyaletinde Kayseri Sancak/Kazasındaydı (Şekil4.1).

Kayseri Sancağının idari yapısına baktığımızda alt birim olarak kaza değil nahiyelerin esas alındığı görülür. Sancakta sadece Kayseri merkez kazası olup, bağlı nahiyeler kazayı oluşturmaktadır. Sancağa bağlı ikinci bir kaza mevcut değildir. 1522 tarihli defterde Kayseri merkez ve merkez nahiyeye ile ilgili kayıtlarda nefis- i Kayseri'ye ve Kayseri'ye ibareleri görülür (Başbakanlık Osmanlı Arşivi,1522, sy:199,202, Aktaran: Oflaz,2008).

Şekil 4.15. Kayseri Sancağına Bağlı Cebel-i Erciyes Nahiyesi (1500-1520)

Kayseri'ye kazasında 9 nahiyeye vardır. Bunlar: Kaysariyye/Sahra-i Kaysariyye nahiyesi, Bozatlı nahiyesi, Cebel-i Ali nahiyesi, Cebel-i Erciyes/Cebel-i Erciyeş nahiyesi, Karakaya nahiyesi, Karataş nahiyesi, Kenar-ı Irmak nahiyesi, Kuramaz nahiyesi, Malya nahiyesi Osmancık Bölgesi'dir.

Hacılar bu 9 nahiyeden Cebel-i Erciyes Nahiyesine bağlıydı. 1522 yılı verilerine göre, toplam 9 köyde 405 nefer/262 hane nüfus barındıran Cebel-i Erciyes nahiyesi sancak/kazanın orta büyüklükteki nahiyeleri arasında yer alır. İsminden de anlaşılacağı gibi Orta Anadolu'nun en yüksek dağı olan Erciyes, nahiyeye isim verilmiştir (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, sy:53). Nahiyeye bağlı köyler şunlardır: Çay (nam-ı değer Sakarlar), Endürlük (Andronik), Güzle, Hacılar, Hırka, Hisarcık, Kiran-ardı, Tomarza ve Zincidere. 1522 tarihli defterde nahiyeye dahilinde kayıtlı 15 tane de mezra bulunmaktadır (TD 387, SY:206,207, Aktaran: Oflaz,2008).

Nahiye	Nefer	Hane		Hasıl		Köy	Mezra	Cemaat	Tımar-ı merdan-ı kale	Cizye-i Gebran
		Müslim	Gebran	Divani	Malikane					
(200, 201)Nefs-i Kayseri	2.139	1.344	429	286.0701	---			---	68.800	---
(202-204)Sahra-yı Kayseri	996	586	118	169.228	---	21	35	---		3.202
(204-205) Koramaz	1.124	255	618	193.924	---	14	21	---		16.250
(206) Cebel-i Ali	133	59	34	14.619	---	2	5	---		1.194
(206-207) Cebel-i Erciyes	321	116	85	42.331	---	6	11	---		4.186
(207) Karakaya	14	10	---	3.700	---	1	2	---		---
(207-209) Kenar-ı Irmak	1.323	920	75	132.086	---	5	37	32		
(210-211) Malya	700	601	---	79.545	---	---	30	21		
(212-213) Karataş	875	688	---	---	---	---	11	22		
(213) Boz-atlu	302	286	---	38.312	---	---	4	4		
(214-215) Kenar-ı Irmak + Mezra-ı Haric-ez defter-i köhne	401	314	---	72.860	---	---	30	17		
Cem'an Tımarha-ı Zuama ve Sipahiyan der Kaza-ı Kayseriye	6.189	4.634		900.688	---	53	187	96		
(216-217) Mustahfızan-ı Kal'a-ı Kayseriye	1.170	234	627	161.275	---	19	11	2		
(218-223) Evkaf	---	---	---	---	263.248	5	24	---		
(223) Emlak	---	---	---	---	68.141					
TOPLAM Tımar Evkaf Mülk	9.498 / 2.2302	5.283 % 72.69	1.985 % 27.31	1.347.899	263.248 68.275	77	222	98		24.314
		7.268		1.679.422						

Şekil 4.16. Kayseri Sancağı/ Kazası 1522 Yılı Nüfus ve Hasılının Nahiyelelere Dağılımı Cebel-i Erciyes Nahiyesi (Oflaz, 2008).

Hacılar Cebel-i Erciyes Nahiyesine bağlı olan bir köydür. 1484 tarihli mufassal ve icmal Tapu Tahrir defterinde; Hacılar Köyü'nde 36 nefer erkek nüfus bulunmaktadır. Bu tarihte köyde 1 imam, 5 adet fakih ve 9 adet de hacı unvanı taşıyan kimseler bulunmaktaydı. Bahaddin Viranı adı altında köye bağlı bir mezranın olduğu ve burasının Hacılar köyünün ekinliği olarak kullanıldığı kaydedilmiştir (Baktır,2014).

1522 yılında Cebel-i Ali nahiyesinde 405 nefer bulunmaktadır. 262 tane hane bulunmaktadır. Tabloda köy sayısının 6 olarak verilmesinin nedeni Çay, Endürlük ve Güzle köylerinin Kayseri kalesi mustahfız tımarları köyleri arasına kaydedilmiştir. 1540 sayılı defterde (Tablo4.3) köy sayıları aynı olup mezra sayıları 15 taneden 18 taneye yükselmiştir. Endürlük, Tomarza gayrimüslim köyleridir. Endürlük köyünde 1 Müslüman aile var ise de 1540 yılın tamamen gayrimüslim köyü olmuştur. Zinci-dere köyü ise Müslümanlar ile gayrimüslimler beraber yaşamaktaydı. Diğer 6 köyde Müslümanlar yaşamaktaydı (TD 387, sy:206-216, Aktaran: Of laz, 2008).

Hacılar köyü nüfusu 1502 tarihinde ise 53 nefer ve 25 hane bulunmaktadır. 1502'de köyde 2 kişi çift, 15 kişi nim-çift, 9 kişi bennak,17 kişi ise caba olarak kayıtlıdır. 1522 yılına gelindiğinde %100 artışla 65 nefer ve 50 haneye ulaşır. 1540 yılında köy nüfusunda küçük düşmeler olsa da nefer sayısı 65 olarak aynı kalırken, hane sayısı 43'e düşer (TD 33, sy96-387, sy206-976, sy49, Aktaran: Of laz, 2008).

Hacılar köyü köyler arasında en küçük köy değildir. Yüksek nüfusu ve hane sayısı da yoktur. Köyler arasında orta derecede nahiye diyebiliriz.

Köyün İsmi	1 5 2 2						1 5 4 0					
	Nüfus			Hasıl			Nüfus			Hasıl		
	Nefer	Hane		Divani	Malikane	Cizye	Nefer	Hane		Divani	Malikane	Cizye
Mslm.		Gebr.	Mslm.					Gebr.				
Çay, n.d Sakarlar3	216, 219) malikane vakf-ı Battal Gazi ve Mescid-i Hacib ve divani tımar						51) malikane vakf-ı Mescid-i Battal gazi der haric-i Kayseriye, ve Mescid-i Hacib ve Vakf-ı Sıraceddin Lala, divani tımar					
	13	12	---	3.605	785		21	15	---	3.042	2.520	
Endürlük (Andronik)	216) malikane vakf-ı Medrese-i Küçek ve divani tımar						51) malikane vakf-ı medrese-i Küçek, divani tımar					
	66	1	44	5.583	3.490	1.716	105	---	60	5.894	3.620	
Güzle	216, 220) malikane vakf-ı zaviye-i Mevlevihane, divani tımar						53) malikane vakf-ı zaviye-i Mevlevihane, divani tımar – nefer kaydı yok, sadece nimişift beş zemin kaydı var					
	5	4	---	1.598	1.428		---	---	---	2.447	1.305	
Hacılar	206, 219) Malikane vakf-ı zaviye-i Hacı Davud Paşa, divani tımar						49) malikane vakf-ı zaviye-i Hacı Davud, divani tımar					
	65	50	---	4.827	2.970	---	65	43	---	4.544	2.270	
Hırka	207, 223) Malikane Mülk-ü Şah-ruh Beğ, divani tımar						55) malikane mülk-ü Evlad-ı Şah-ruh Beğ bin Alaeddin Beğ, divani tımar					
	10	6	---	1.744	1.440	---	12	9	---	1.774	1.040	
Hisarcık	206, 223) Malikane mülk-ü Şeyh Hoca İvaz, divani tımar						50) Malikane mülk der defter-i temessük, divani tımar					
	72	54	---	4.777	2.970	---	83	63	---	4.496	2.610	
Kıran-ardı	206, 223) Malikane mülk ve divani tımar						53) malikane mülk, divani tımar					
	3	3	---	808	536	---	3	2	---	790	630	
To(r)marza	206) Malikane ve divani tımar						53) malikane ve divani tımar					
	118	---	57	10.319	---	3.068	236	---	160	15.138	---	
Zinci-dere	206, 218) Malikane vakf-ı Medrese-i Hondi Hatun, divani tımar						52) malikane vakf-ı Medrese-i Hondi Hatun, divani tımar					
	49	3	28	4.276	2.880	1.118	46	6	30	4.045	2.630	
Timar Vakıf Mülk				37.537	11.553					42.170	12.345	
					4.946						4.280	
Toplam (köyler)	405	133	129	54.036		5.902	571	138	250	58.795		
(Mezra) Timar Vakıf Mülk				2.460								
					13.120							

					1.620							
Timar Vakıf Mülk				53.117	% 78.30							
				11.553	% 10.68							
				6.584	% 11.02							
TOPLAM	405	133	129	71.254		5.902						

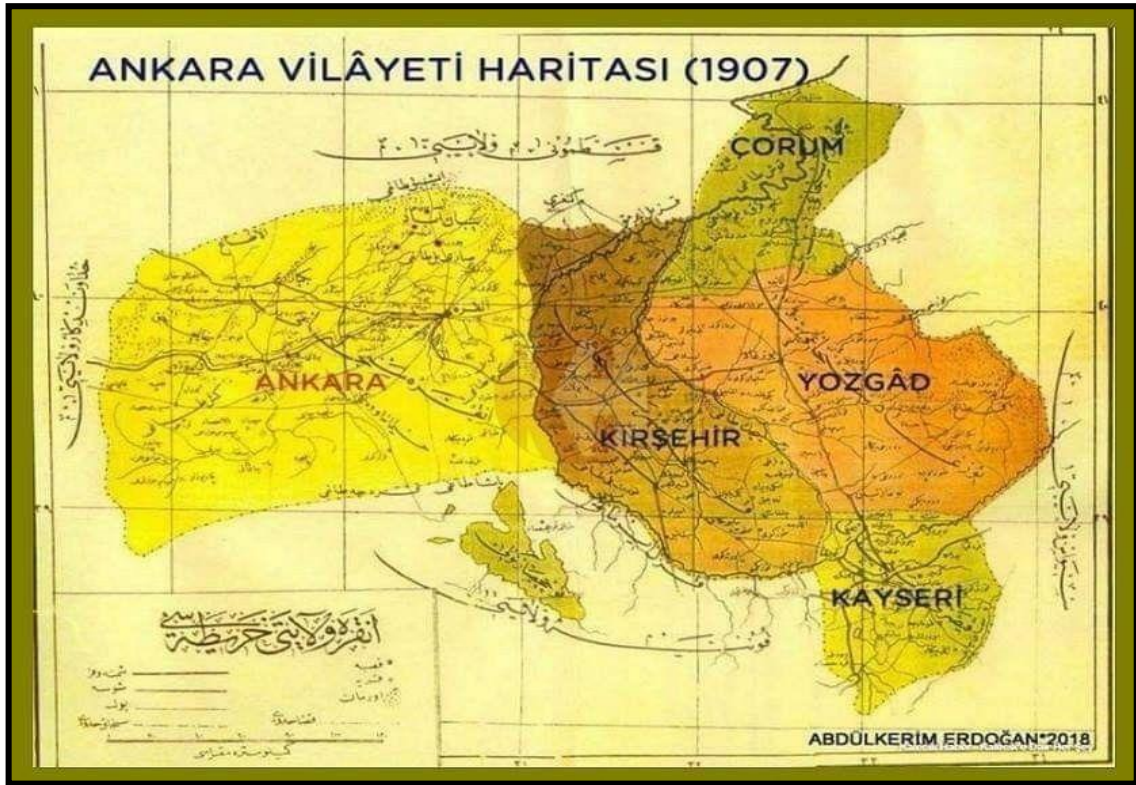
Şekil 4.17. Kayseri Sancağı/ Kazası 1522 ve 1540 Yılları Nüfus ve Hasılının Nahiyelere Dağılımı Hacılar Köyü (Oflaz, 2008).

Hacılar tablo 4.2'ye göre 1522 ve 1540 yıllarında nefer sayısı değişmemiş 65 neferdir. Hane sayısında 50'den 43 haneye inmiştir. Divan sayısında da değişiklikler vardır. 4827 divandan 4544 divana düşmüştür. Burada dikkat edilecek bir nokta ise tabloda belirtilen Malikane Mülk-ü zaviye Hacı Davud Paşa divanı tımar demesidir. Hacılar Hacı Davud Paşa'nın tımarı olarak geçmektedir.

1570 tarihli defterde Hacı Davud Paşa divanı şeklinde kayıt devam etmekte 64 nefer ve 2 adet hoca, 1 adet hacı unvanlı taşıyan kimse vardır. 1584 tarihli defterde; Karye-i Hacılar malikane vakf-ı zaviye-i Hacı Davud Paşa. Divani tımar Ebu Esseyid veled-i Şeyh İbrahim. Cebelüsüz ve eşküncüsüz ber mucceb-i şerif şeklinde kaydedilmiştir. Buna göre köyün malikane geliri yine Hacı Davud Paşa Zaviyesi 'ne vakfedilirken, divani gelirinin Şeyh İbrahim'in oğluna tahsis edilmiştir. Dolayısıyla Hacılar köyü, 100 yıllık süre içerisinde devamlı olarak divani gelirleri her tür muhafiyete sahip kimselerin tasarrufuna verilmiştir (Baktır,2014). Hacılar köyünde 1584 tarihinde 77 nefer ikamet etmekte olup bunlar içerisinde hoca unvanlı 2, hacı unvanlı 1 kişi bulunmaktadır. Köye bağlı olarak da 18 zemin bulunmakta olup bunların tasarruf şekilleri de deftere ayrıca kaydedilmiştir

Tanzimat'ın (1839) ilk yıllarında yapılan düzenleme ile Kayseri livası, Bozok ve Ankara Kengarı (Çankırı) livaları ile birlikte Bozok vilayetini oluşturmuştur. Hacılar ise, yine köy konumundadır. 1867'deki "Vilayet Nizamnamesi" ile, Ankara vilayet merkezi oldu ve Ankara Sancağı ve Bozok Sancağı ile birlikte Kayseri Sancağı da bu merkeze bağlandı. Bu dönemde de Hacılar, Kayseri Sancağına bağlı karye (köy) konumundadır

(Şekil 4.4).

Şekil 4.18. Hacılar Köyü'nün Bulunduğu Kayseri Kazasının 1867'deki Ankara Vilayetine Bağlanması Sonrasındaki Haritası

Tahrir defterlerinden alınan bilgilere göre Hacılar bu süreler zarfında her zaman gelişmiştir. 100 yıl içerisinde 1484 tarihinde 34 nefer, 1502 tarihinde 53 nefer, 1522 tarihinde 65 nefer, 1570 tarihinde 64 nefer ve 1584 tarihinde ise 79 nefer bulunmaktadır. Bunun sonucunda Hacılar köyün nüfus olarak 100 yıl içerisinde 5 katlı nüfus sisteminde 2,32 katında artmıştır.

Tablo 4.6.1484-1584 Tahmini Nüfusu

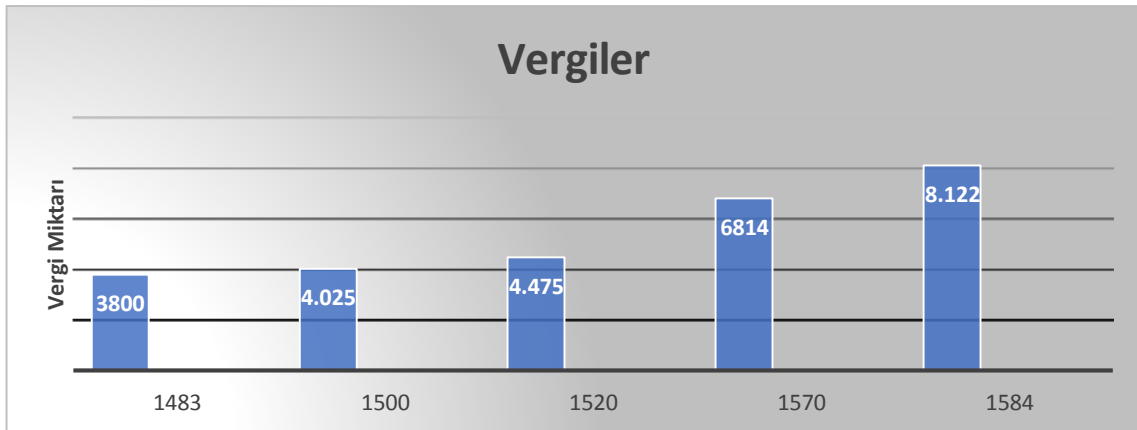
Yıllar	Nefer Sayısı	Tahmini Nüfus
1484	34 X 5	170
1502	53 X 5	265
1522	65 X 5	325
1570	64 X 5	320
1584	77 X 5	385

Hacılar dikkat edilirse Tahrir defterlerinde karye olarak geçmektedir. Karye Osmanlılarda köy demektir. Osmanlı'da köylerde tarım ve hayvancılık ile uğraşılırdı. Bu tarihlerde de burada yaşayan reaya tarım ve hayvancılık ile uğraşmıştır. Oflaz'ın, (2008) hazırladığı verilere göre vergi kayıtları şekil 4.6'da verilmiştir.

	1502	1522 ⁷	1540	1584
Hasıl-ı Divani ⁸	4.465	4.827	4.544	4.922
El-galle	1.620		1.200	1.260
Kendüm keyl-minha	54 müd		100-700	105-735
Şair keyl-minha			100-500	105-525
Resm-i çift	441		648	
Resm-i Bennak	117		36	1.272
Resm-i caba	119		414	
Resm-i ganem	100		500	500
Öşr-i kovan	530		300 -n	300 - n
Öşr-i bağat	450		250 -n	250 - n
Öşr-i meyve	340		300 -n	300 - n
Öşr-i bostan	380		200 -n	300 - n
Öşr-i badem	30		20 -n	20 - n
Öşr-ü ceviz	20		---	
Resm-i tapu ve deştibani	---		200	350
Badiheva ve r. arus	318		340 -n	370
Hasıl-ı Malikane ⁹	2.735	2.970	2.270	2.550 (3.200) ¹⁰
El-galle	1.200		1.200	1.260
Kendüm/hınta keyl-minha	25 müd		100-700	105-735
Şair keyl-minha	15 müd		100-500	105-525
Öşr-i kovan	530		300 -n	320 - n
Öşr-i bağat	235		250 -n	250 - n
Öşr-i meyve	340		300 -n	300 - n
Öşr-i bostan	380		200 -n	400 - n
Öşr-i badem	30		20 -n	20 - n
Öşr-ü ceviz	20		---	

Şekil 4.19. Hacılar Köyü Gelir Dağılımı

Köyün verilen tarihler arasında vergileri Resm-i çift (örfi vergi), Resm-i Bennak (evlenmiş erkeklerin ödediği vergi), resm-i caba (tımarlı olmayan tecimle uğraşan alınan vergi) alınan vergilerdir. Verilen bilgiler ışığında Öşr-i kovan, öşr-i bostan gibi vergi çeşitleri de alınmaktadır.

Şekil 4.20. Hacılar Köyü Vergi Tahsilatı (İnbaşı,2007).

KAYTAM (Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırma Merkezi) arşivlerinde bulunan 19. yüzyılın ikinci yarısına ait vergi kayıtlarında Hacılar' da Yukarı, Aşağı, Orta ve Bölük Mahalleri olmak üzere 4 mahalle bulunmaktadır. Bu mahalle arasında nüfus yoğunluğu bakımından en yoğun mahalle 229 hane ile en kalabalık mahalle Aşağı Mahalledir. En küçük mahalle ise Bölük Mahallesidir. Yukarı Mahalle'ye içerisinde olan Bölük Mahallesi buradan ayrılmıştır. Yukarı Mahalle 174 hane ile 2. Sıradadır. 3. Hane ise Orta Mahalledir. Toplam hane sayısı ise 616'dır (Cömert, 2007).

Bu yıllarda köyün ekonomik geçimi geçmişteki gibi tarıma dayanır. Hayvancılık da devam etmektedir. Hacılar' da 1577 dönüm bağ, 631 dönüm bahçe, 1054 dönüm cehri

bahçesi ve 30 adet müstakil ahır bulunmaktadır.1875 yılı kayıtlarında 32.286 dönüm tarım alanı bulunmaktadır. Volkanik arazi olması kayalık alanların çok olması nedeniyle tahıl tarımı yapılamamaktadır. Daha çok düzlük alanlarda bahçe tarımı ve cehri üretilirdi (Cömert, 2008).

1914 yılına kadar Ankara Vilayeti' ne bağlı kalan belediye (nahiye) teşkilatı kuruldu. Kayseri sancak olduktan sonra 16 yıl daha köy olarak kalan Hacılar 1930 yılında belde 1 yıl sonra da belediye (Nahiye) olmuştur.

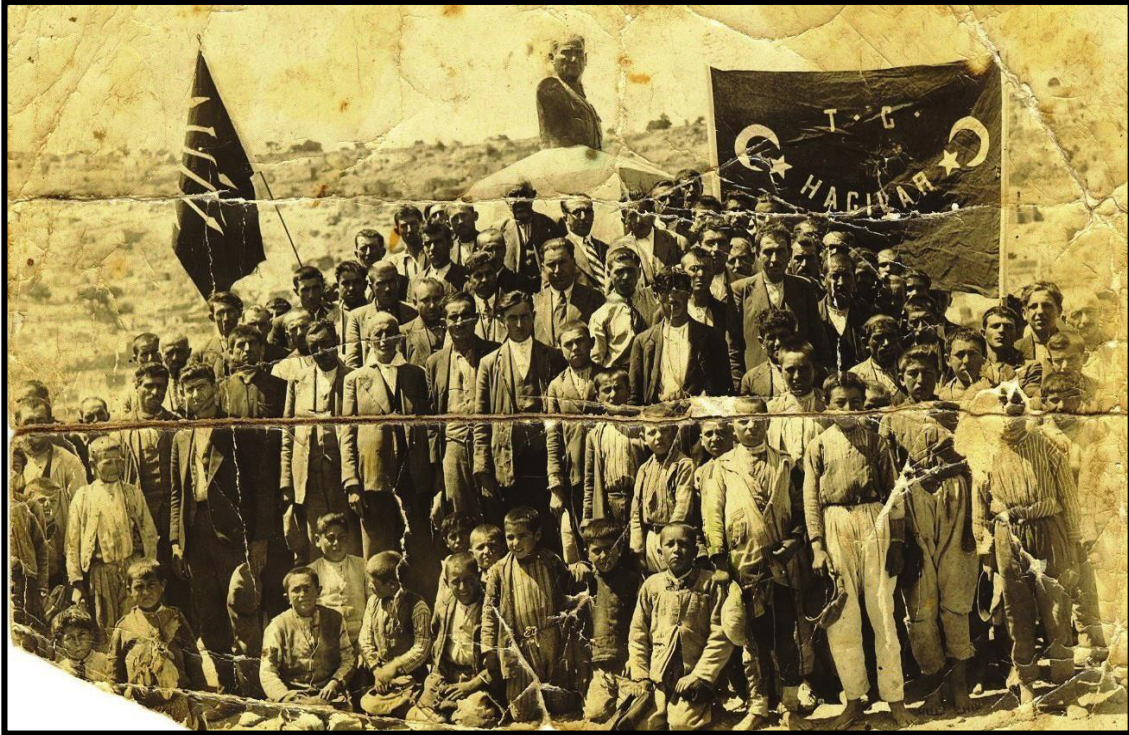

Foto 4.3. Hacılar' da yapılan törenden bir görünüm 1930'lu yıllar (A. Baktır Arşivi).

1935 yılı nüfus sayımlarında Hacılar Nahiyesinin nüfusu 5.750'dir (Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü). 1950'li yıllarda el dokumacılığı ile halı yapımı ve satımı halkın önde gelen geçim kaynağı olmaya başlamıştır. Bunu mobilya izlemiş ve ticaretle tanışıklık başlamıştır.

1974 yılında ilçe sınırı içerisine Hes Kablo fabrikasının açılması ile Hacılar fabrika ile tanışmıştır. Sanayileşme dönemi adımlarını hızla atmaya başlamıştır. 18.05.1990 tarihli Resmî Gazete' de yayımlanan 3647 Sayılı Kanun'la 09.09.1991 tarihi itibarı ile ilçe olmuştur. Hacılar bu tarihten sonra Kayseri'nin 16 ilçesinden biri olmuştur. Bu önemli gelişme devamında 1999 yılında Hacılar Özel Sanayi Bölgesi'nin kurulmasıyla adımlarını daha büyük atan Hacılar ilçesi Kayseri Organize Sanayiye katılmıştı. Şu an ilçe sınırları içerisinde 51 adet fabrika bulunmaktadır. 23 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları yeniden düzenlenmiştir. Bu yasa ile birlikte Hacılar Kayseri Büyükşehir Belediyesini oluşturan 5 belediyesinden biri olmuştur. Hacılar ilçesi nüfusu 2018'de 12.426 kişiye ulaşmıştır.

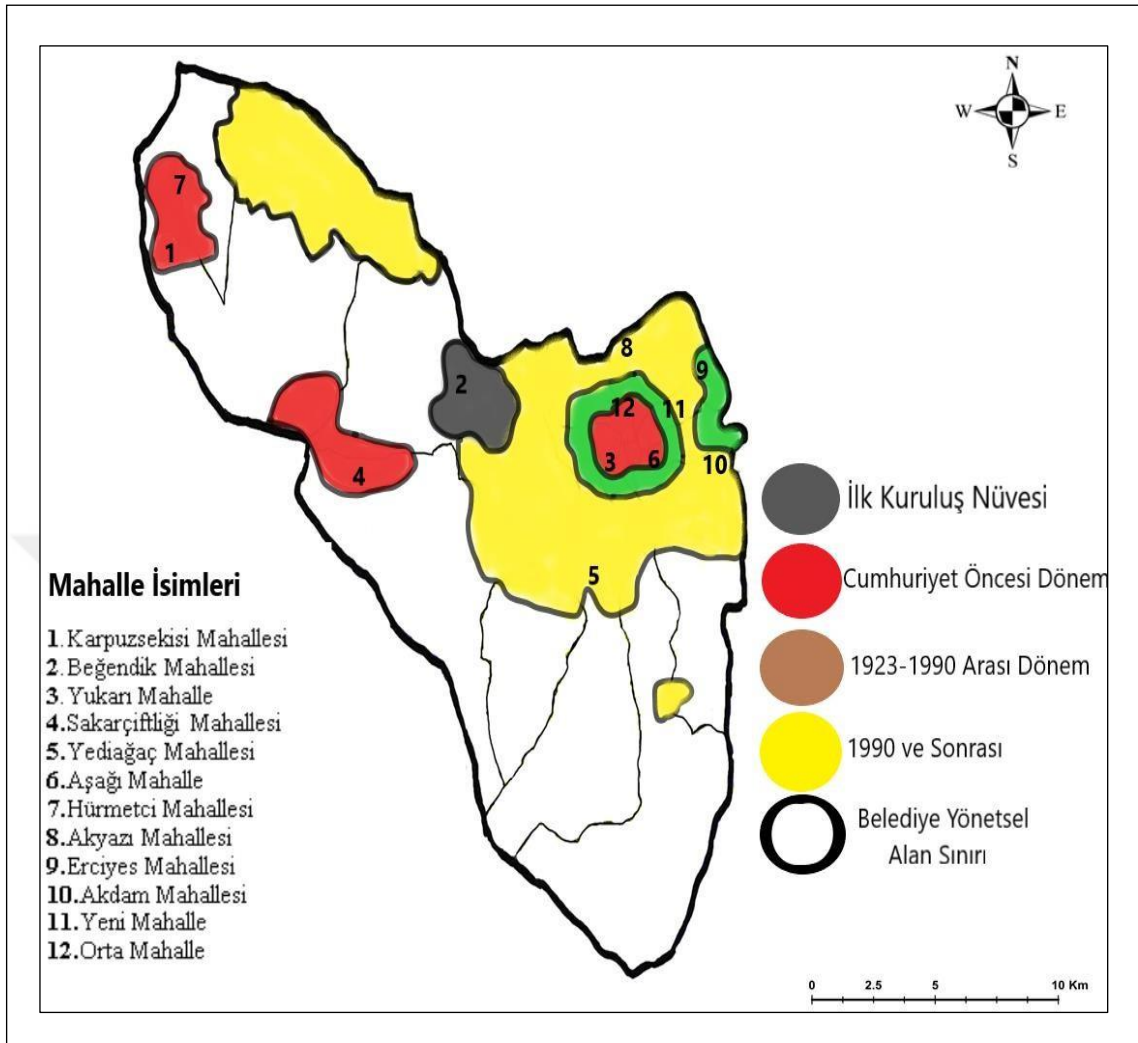
Hacılar geçmişi ve bugünüyle kendini kanıtlamış bir yerleşim yeridir. Günümüzde de birçok ilçeden önce gelen sanayi, ticaret ve turizm fonksiyonları ile kendini kanıtlamaya devam etmektedir.

Foto 4.4. Hacilar Bucağı (Saim DEMİRKAN, 1970)

Foto 4.5. Sakarciftliği Köyü (Saim DEMİRKAN, 1970)

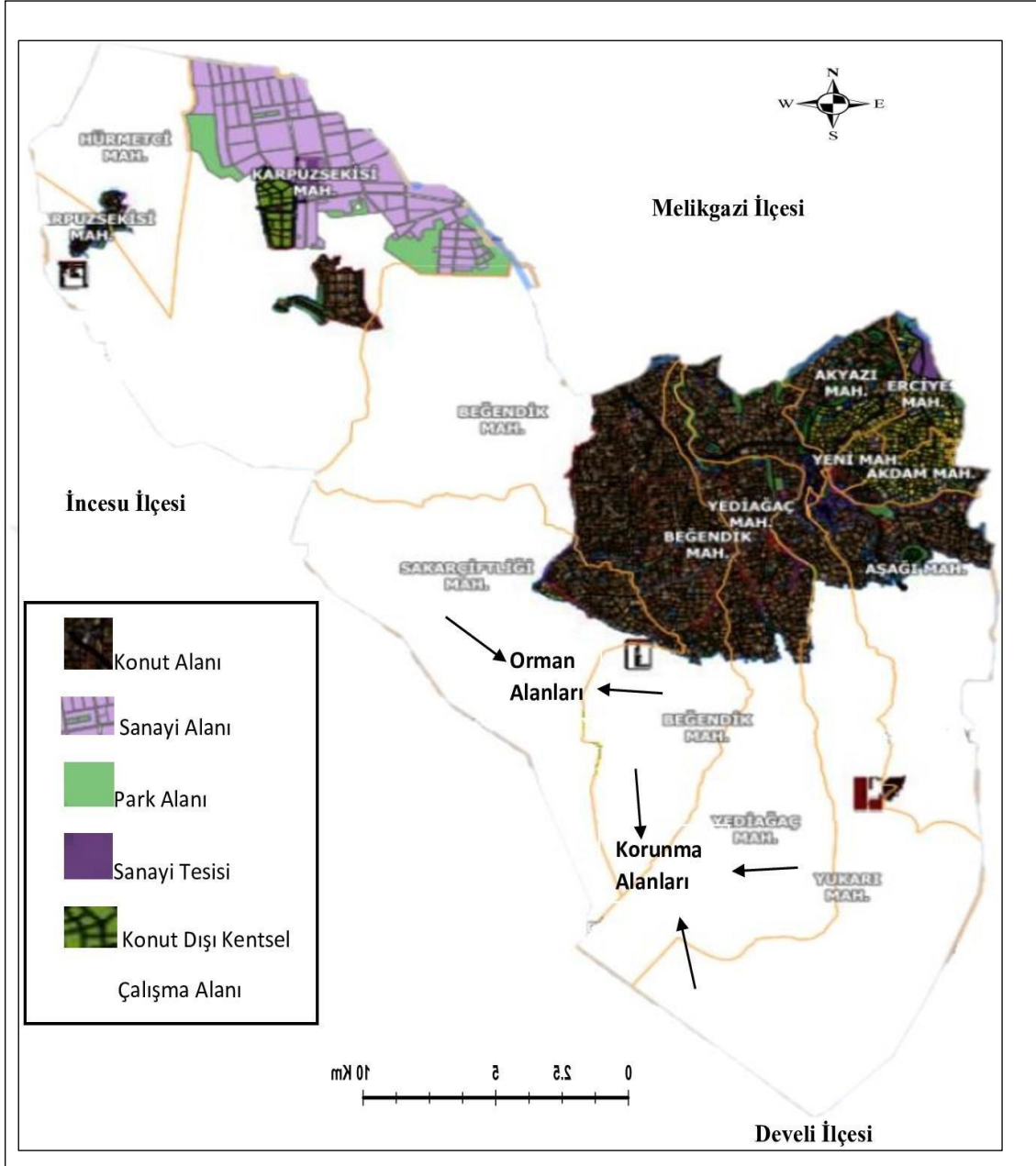
Şekil 4.21. Hacılar Tarihsel Gelişimi (www.hacilar.bel.tr, 2019).

İlçe kuruluşundan bu yana gelişme aşamalarından en fazla 1990 ve sonrası dönemde hızlanmıştır. Sanayi faaliyetlerinin etkisini arttırmasının bu hızlanmada büyük etkisi vardır. İlk kuruluş yeri olan Beğendik Mahallesi'nden 1923 yılına kadar farklı yerlere dağılım gösterse de şu anki ilçe merkezi olan yer geçmişte de yerleşilen alanlardan biridir. Turizm merkezi olarak da kış turizminde etkili olan Erciyes Dağı mevki 1990 sonrası hızla gelişen yerlerdendir. Merkez mahalleler çevresinde oluşan yeni mahallelerde 1923-1990 arasında kurulmuş olanlar olsa da asıl gelişimleri 1990 sonrası olmuştur. İlçenin kuzey bölgesinde yer alan ise Kayseri Organize Sanayi'nin Hacılar ilçesi sınırlarında kalan alanıdır. Bu alan da hızla gelişen ilçe için önemlidir.

4.1.2.2. Hacılar İlçesinin Yerleşim Alanları

4.1.2.2.1. Hacılar İlçesi Yerleşim Alanı ve Mahalleleri

Hacılar ilçesi belediye teşkilatlanması olarak 12 mahalleden oluşmaktadır. İlçe sınırı içerisinde yerleşim alanları ve diğer ilçeye ait arazi kullanımları yer almaktadır. İlçenin batı sınırını Kayseri'nin ilçesi olan İncesu, kuzey ve doğu sınırını Melikgazi ve güney sınırını da Develi ilçesi oluşturmaktadır (Şekil 2.1).

Şekil 4.22. Hacılar İlçesi Yerleşim Gösterimi (Kayseri Kent Bilgi Sisteminden Yararlanılmıştır).

İlçenin kuzeyinde Hürmetci ve Karpuzsekisi mahalleleri yer almaktadır. Yerleşimin merkez mahalleleri daha çok ilçenin batı tarafında yer almaktadır. Yeni mahalle, Aşağı mahalle, Yukarı mahalle ilçenin merkez mahallelerini oluşturmaktadır. Yedi ağaç ve Beğendik mahalleleri merkezden biraz daha dışarıda kalmakla beraber özellikle Beğendik mahallesi yazın bağ evi olarak kullanılan yapısıyla öne çıkmaktadır. Beğendik mahallesi, Yedi ağaç mahallesi ve Yukarı mahallenin güney bölgeleri Erciyes Dağ'ının eteklerindedir. Bu bölgeler yükseltiden ve ilçenin ikliminden kaynaklı olarak yerleşime uygun değildir. Merkez mahallelerde yerleşim olsa da burada yaşayan insanlar sanayi sektörünün de Hürmetci ve Karpuzsekisi mahalle sınırları içerisinde olan Kayseri Organize Sanayi bölgesinde çalışmaktadırlar.

4.1.2.2. İlçeyi Oluşturan Mahalleler

Mahalle, kent ve kasabalarda belediye sınırları içinde yer alan ve belde hizmetlerinin yürütülmesine yardımcı olan bir yönetim birimidir (Ulusoy- Akdemir 2010:61).

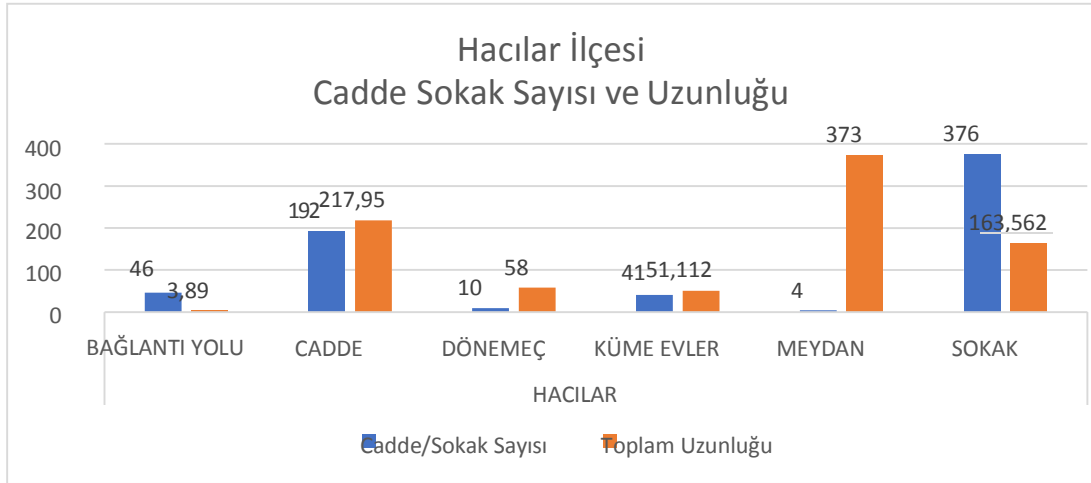
Hacılar ilçesi 16.05.1990 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan 3647 sayılı Kanunla ilçe olmuş ve 09.09.1991 tarihinde resmen faaliyete başlamıştır. İlk kurulduğunda Hacılar ilçesini oluşturan ilçe, 10 mahalle ve 2 köyden oluşmaktaydı. 2012 yılında mecliste oluşturulan 6360 Sayılı Kanun ile ülkemizde büyükşehir sayısı otuza yükselmiştir. Sınırları il mülki sınırları ile eşitlenen yeni büyükşehir belediyeleri kurulurken, İl Özel İdareleri ve köylerin yanı sıra belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Büyükşehirlerin tamamında, 2014 yılı Nisan ayı ile birlikte, köyler aynı adla mahallere, beldeler de beldenin adıyla tek mahalle olarak köyler gibi ilçeye bağlı mahallelere dönüştürülmüştür. Yeni büyükşehir olan illerde il merkezinde ve bazı ilçelerin bölünmesi suretiyle yeni ilçeler kurulmuştur. Bu maddenin çıkmasıyla Hacılar ilçesinde de 12 tane mahalle oluşmuştur (Tablo 4.7).

Tablo 4.7. Hacılar İlçesinin Mahalleleri ve Mahalle Alanları (Ölçümler Google earth üzerinden yapılmıştır)

Mahalleler	Alanı (km)
Karpuzsekisi Mahallesi	33.47
Beğendik Mahallesi	32.78
Yukarı Mahalle	27.16
Sakarçiftliği	21.43
Yediağaç Mahallesi	19.46
Aşağı Mahalle	12.80
Hürmetci Mahallesi	8.38
Akyazı Mahallesi	3.88
Erciyes Mahallesi	2.44
Akdam Mahallesi	1.75
Yeni Mahalle	0.73
Orta Mahalle	0.05

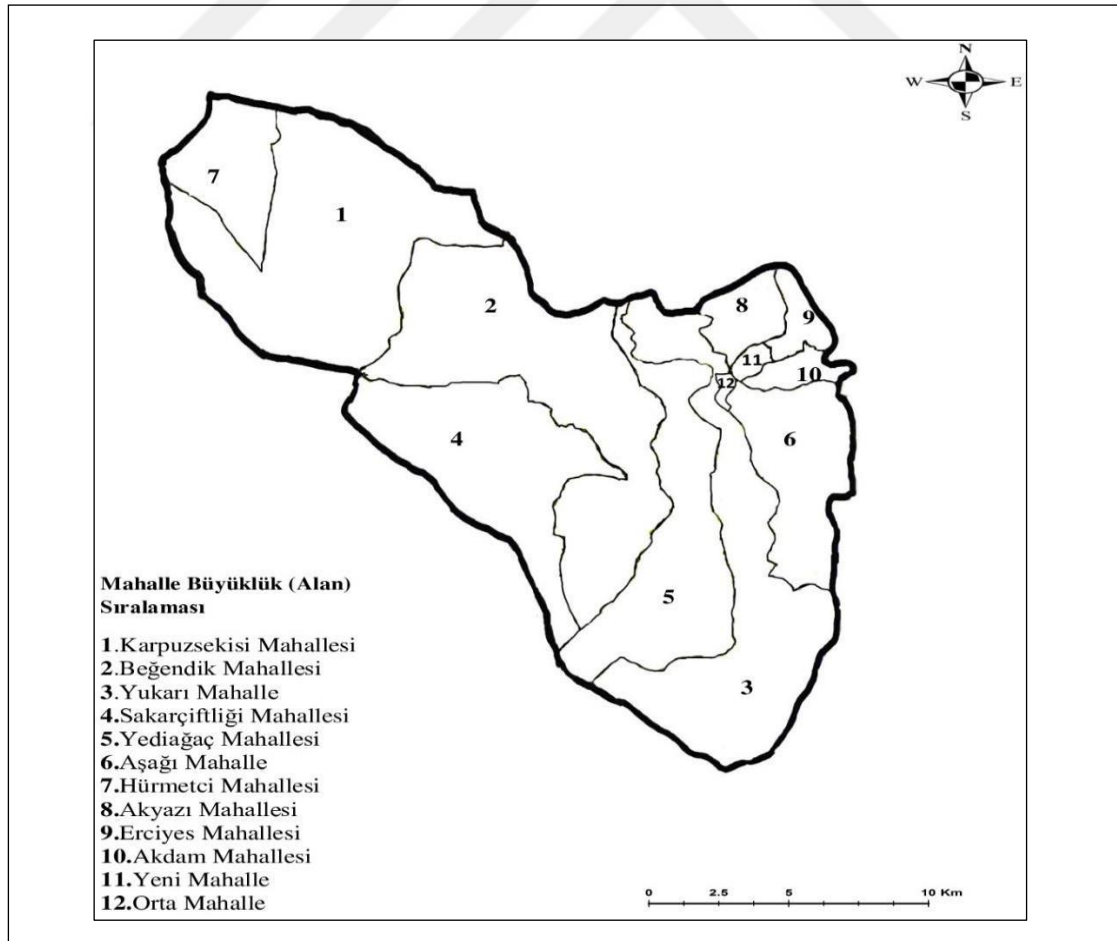
Hacılar ilçesinin mahalle alan büyüklüğüne göre sıralamada Karpuzsekisi Mahallesi 33,47 km ile en büyük mahalle alanını oluşturur. Beğendik Mahallesi ve Yukarı Mahalle alan sıralaması bakımından ikinci ve üçüncüdür. En küçük alanlı mahalle ise 0.05 km² ile Orta mahalledir. 0.73 km² ile ikinci küçük mahallesi ise Yeni Mahalledir (Şekil 2.3).

İlçenin 46 bağlantı yolu, 192 caddesi, 10 dönemeci, 4 meydanı ve 376 tane sokağı vardır. Cadde yollarının uzunluğu 217 metre, sokaklarının uzunluğu 163 metredir. 4 meydanını toplam kapladığı alan 373 metredir (Şekil 3.2).

Şekil 4. 23. Hacılar İlçesi Cadde-Sokak Sayısı ve Uzunluğu (KBB, Kent Bilgi Sistemi).

İlçe merkezini oluşturan mahalleler Aşağı Mahalle, Yeni Mahalle ve Akdam'dır. Ayrıca Hacılar Merkez Belediyesi Aşağı Mahalle ve Akdam Mahalleleri arasında kalmaktadır. Mahallelerin dağılımlarına bakıldığında da ilçenin doğu tarafında yoğunlaşmaktadır.

Şekil 4.24.Mahalle Sınırları ve Alan Büyüklükleri

4.1.2.3. Hacılar İlçesinin Nüfus Özellikleri

Genel olarak nüfus; sınırları belirli bir bölge/ülke/coğrafyada, belirli bir zaman aralığında, yaşayan insan sayısını ifade etmektedir. Dünyada nüfus konusu 20.yüzyıla kadar sadece nüfusun sayısı/miktarı ile ilgili iken, bundan sonra özellikle nüfusun özellikleri, hareket yani göçler, nüfustaki değişimler önemli hale gelmiştir (Akbaş, 2016:2).

İnsanların buldukları yerlerden başka yerlere gitmesi insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Nüfus yeryüzünde homojen olarak dağılmamıştır; nüfusun dağılımında doğal ve beşerî faktörler etkili olmuştur. Önceden yiyecek bulma gibi nedenlerle yapılan nüfus hareketleri zamanla doğal, ekonomik, sosyal ve politik nedenlerle yapılmaya başlanmıştır (Doğanay, 1997: 150).

Hacılar halkı siyasi nedenlerden dolayı göç etmiş yıllarca çeşitli yerlerde ikamet etmiştir. Son ikamet yeri olan bugünkü Hacılar ilçesi nüfus değişiklikleri ele alınmaya çalışılmıştır. Hacılar nüfus yapısı yıllar içerisinde değişikliklere göstermiştir. Nüfus içerisindeki yapıyı tespit etmek coğrafi açıdan yayılımını göstermek alan içerisinde nüfusun yapısını belirlemek nüfus çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada Hacılar nüfusunu Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak incelenmektedir. Cumhuriyet öncesi nüfusla ilgili bilgi ve belgelere salnamelerden, tahrir defterlerinden vb. kaynaklardan ulaşılmıştır. Cumhuriyet dönemi ile ilgili nüfus bilgilerine ise 1927-2000 yılını kapsayan genel nüfus sayımı sonuçlarından, 2007 yılı ve sonrası için ise adrese dayalı nüfus kayıt sistemi üzerinden ulaşılmıştır.

4.1.2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Nüfus

1484 tarihli mufassal ve icmal Tapu Tahrir defterinde; Hacılar Köyü'nde 36 nefer erkek nüfus bulunmaktadır. Bu tarihte köyde 1 imam, 5 adet fakih ve 9 adet de hacı unvanı taşıyan kimseler bulunmaktaydı. Bahaddin Viranı adı altında köye bağlı bir mezranın olduğu ve burasının Hacılar köyünün ekinliği olarak kullanıldığı kaydedilmiştir (Baktır,2014).

Hacılar köyü nüfusu 1502 tarihinde ise 53 ve 25 hane bulunmaktadır. 1502 de köyde 2 kişi çift, 15 kişi nim-çift, 9 kişi bennak,17 kişi ise caba olarak kayıtlıdır. 1522 yılına gelindiğinde %100 artışla 65 nefer ve 50 haneye ulaşır.1540 yılında köy nüfusunda küçük düşmeler olsa da nefer sayısı 65 olarak aynı kalırken, hane sayısı 43'e düşer (TD 33, sy 96-387, sy206-976, sy49, Aktaran: Oflaz, 2008).

TD 387 ve TD 976 (Tahrir Defter-i Hakani Defteri) numaralı defterlerden hazırlanan Oflaz (2008)'e göre 1522 ve 1540 yıllarında nefer sayısı değişmemiş 65 neferdir. Hane sayısında 50'den 43 haneye inmiştir. Divan sayısında da değişiklikler vardır. 4827 divandan 4544 divana düşmüştür. Burada dikkat edilecek bir nokta ise tabloda belirtilen Malikane Mülk-ü zaviye Hacı Davud Paşa divanı tımar demesidir. Hacılar Hacı Davud Paşa'nın tımarı olarak geçmektedir.

Tapu Tahrir defterlerine göre 1570 64 nefer ve 2 adet hoca, 1 adet hacı unvanlı taşıyan kimse vardır. Hacılar köyünde 1584 tarihinde 77 nefer ikamet etmekte olup bunlar içerisinde hoca unvanlı 2, hacı unvanlı 1 kişi bulunmaktadır.

1834 tarihli Kayseri Temettuat defterine göre de Hacılar Yukarı Mahalle mevcut nüfusu 685, Orta Mahalle nüfusu 670 ve Aşağı Mahalle nüfusu da 794 kişidir. Toplam nüfusu 2150 olarak kaydedilmiştir (Demir, 2008:269).

Tablo 4. 8.1834 Hacılar Mahalleleri Nüfus Sayısı

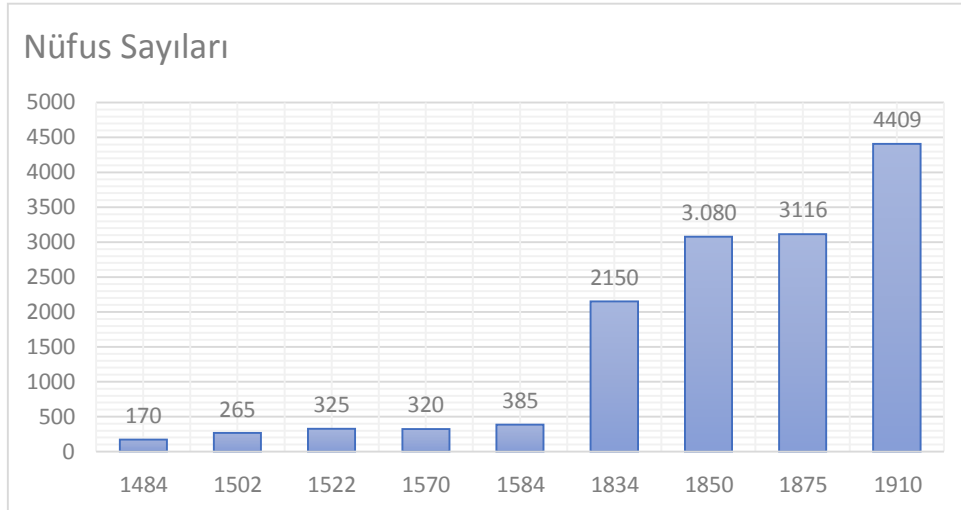
Mahalleler	Hane Sayısı	Nüfus Sayıları
Aşağı Mahalle	159	794
Yukarı Mahalle	137	685
Orta Mahalle	134	670

19. yy. ikinci yarısına ait vergi kayıtlarında Hacılar' da Yukarı, Aşağı, Orta, ve Bölük Mahalleri olmak üzere 4 mahalle bulunmaktadır. Bu mahalle arasında nüfus yoğunluğu bakımından en yoğun mahalle 229 hane ile en kalabalık mahalle Aşağı Mahalledir. En küçük mahalle ise 48 hane ile Bölük Mahallesidir. Yukarı Mahalleye içerisinde olan Bölük Mahallesi buradan ayrılmıştır. Yukarı Mahalle 174 hane ile 2. Sıradadır. 3. Hane ise Orta Mahalledir ve 165 haneden oluşur. Toplam hane sayısı ise 616'dır (Cömert, 2008). 5 katsayılı tahmini nüfusu hesaplırsak toplam nüfus 3.080 kişidir. 1850 yılı için bu kayıtlara göre nüfus 3.080 kişi olmuştur.

Tablo 4.9.1850 Hacılar Mahalleleri Tahmini Nüfus Sayısı

Mahalleler	Hane Sayısı	Nüfus Sayıları
Aşağı Mahalle	229 x 5	1145
Yukarı Mahalle	174x 5	870
Orta Mahalle	165x 5	825
Bölük Mahallesi	48x 5	240

Hacılar, Kars (2008)'e göre 1875 yılında 574 hane ve 3116 nüfusa sahipti.1910 yılında 1045 hane olan köy 4409 nüfusa ulaşmıştır. Bütün bu bilgilerden yola çıkarak Hacılar hane sayısını ve nüfus sayısını 1522-1570 yılları arası haricinde hep artırmıştır. Bu yıllar arasındaki düşüş de çok büyük bir düşüş değildir (Şekil 5.1). Nüfus sayıları bazı yıllar arasında hane bazlı olarak 5 katsayılı sisteme göre tahmini yapılmıştır.

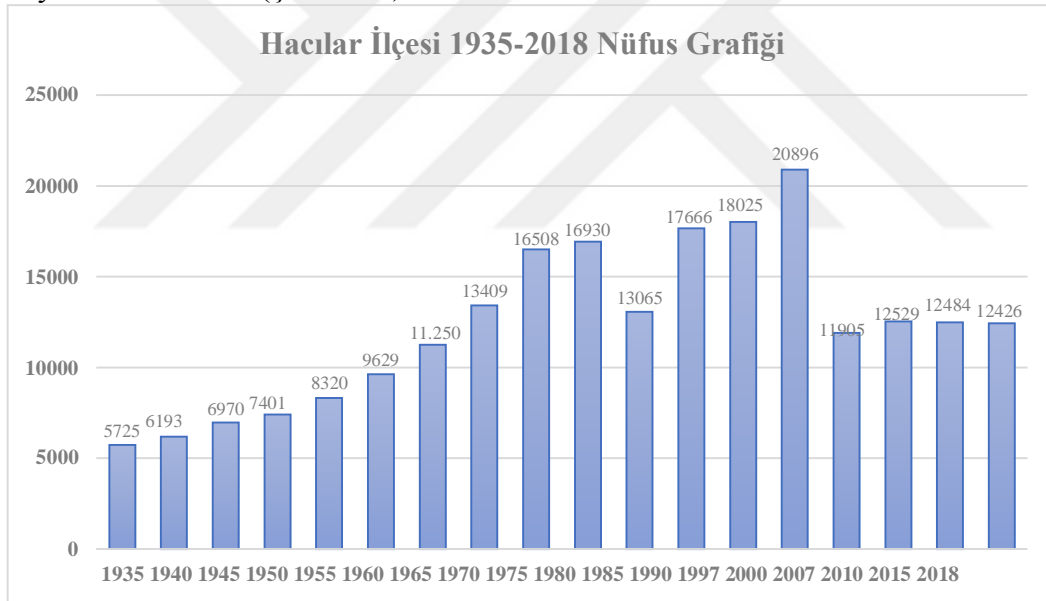
Şekil 4.25. Tahrir Defterlerine Göre Hacılar Köyü Yıllara Göre Tahmini Nüfus Sayıları

426 yıl içerisinde 25,93 oranında nüfus artış hızı meydana gelmiştir. 1834-1850 yılları arasında 14 yılda 930 nüfus artışı olmuştur. 1850-1875 arası ise 36 nüfus artışı olmuştur. 1875-1910 arası 35 yılda ise 1293 nüfus artışı olmuştur. Bu sayılan süre zarfının içerisinde en fazla nüfus artışı 1834-75 arasıdır. 1484-1584 arasında 100 yıllık

süre zarfında 2,3 nüfus artış hızı hesaplanmıştır. Tabloya göre 1584-1834 yılları arasında kalan 250 yıllık bir zamanda nüfus artış hızı 5.58'dir. Bu oran 250 yıl için azdır.

4.1.2.3.2 Cumhuriyet Dönemi Nüfus

Nüfusun gelişimi sınırları belli olan bir alanda belli dönemler içerisinde nüfustaki artma, azalma durumlarının sayısal verilere dökülmüş halidir. Nüfus artışı ve azalışı alan içerisindeki doğum ve ölüm sayılarına bağlıdır. Doğumların çok olması durumunda nüfus artarken tam tersi durumda nüfus azalır. Doğal nüfus artışı böyle alırken bölge dışından göç alıp verme durumları nüfusu etkiler. Cumhuriyet Dönemi sonrasında Hacılar nüfusu artmaya devam etmiştir. Artmanın yanı sıra ilçeye kayıtlı olup diğer ilçelerde ve şehirlerde kalan birçok insan bulunmaktadır. 2007 nüfus sayımına kadar nüfus sayımlarında ilçenin nüfusunun fazla çıkması insanların burada yaşadıkları gibi görünmeleridir. 2007 yılından sonra adrese dayalı nüfus kayıt sistemi oluşmuştur. Nüfus oranının bu zamandan sonra keskin bir düşüşe geçmesi insanların kendi yaşadıkları yerlerde kayıt yaptırdığının göstergesidir. 2007 yılından önce nüfus oranının fazla çıkmasının nedeni yaz aylarında ve nüfus sayım zamanlarında ilçeye gelmelerinden kaynaklanmaktadır (Şekil4.16).

Şekil 4.26. Hacılar İlçesi Nüfus Gelişimi (DİE-TÜİK).

İlçe nüfus oranına bakıldığında son 10 sene verilerinde nüfus artış hızı %0,45'tir. Türkiye ortalaması bakıldığında bu oran %10,8'dir. İlçenin nüfus artış hızı Türkiye ortalamasından çok geridedir.

Hacılar ilçesi ilk nüfus sayımını Cumhuriyet Döneminde 1935 yılında yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü Genel Nüfus Sayımı yapılmıştır. Kayseri Vilayetine bağlı Hacılar Nahiyesi olarak Hacılar nüfusu 5725 olarak bulunmuştur. Sayımda nahiyeye toplam nüfus olarak hesaplanmıştır. 1935-1945 arası 10 yılda toplam 1245 nüfus artışı sağlanmıştır. Nüfus artış hızı %1,7'dir. 1945-1950 arası nüfus %5,8 ile 431 kişidir. Buradaki azalış 2. Dünya Savaşına bağlanabilir. 1950 ve sonraki 5 yıl için artış 921 kişidir. Alınan verilere göre 1965'te Hacılar nüfusu Hacılar, Karpuzsekisi ve Sakarçiftliği olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.10. Hacılar İlçesi 1965 Nüfusu

<u>Sayım Yeri</u>	<u>Nüfus Sayılar</u>	<u>Erkek</u>	<u>Kadın</u>
Hacılar	10.149	4.968	5.181
Karpuzsekisi	977	492	485
Sakarçiftliği	124	62	62
Toplam Nüfus	11.250	5.522	5.728

1965 yılında nüfus sayımında Hacılar merkez, Karpuzsekisi ve Sakarçiftliği olarak ayrılmıştır. 1970 nüfus sayımında bu ayrıma Hürmetçiiftliği de dahil edilerek Hacılar mahalleleri bütün merkez olarak, Karpuzsekisi, Sakarçiftliği ve Hürmetçiiftliği köy olarak sayılmışlardır.

Tablo 4.11. Hacılar İlçesi 1970 Nüfusu

<u>Sayım Yeri</u>	<u>Nüfus Sayılar</u>	<u>Erkek</u>	<u>Kadın</u>
Hacılar	12.127	5.807	6.320
Hürmetçiiftliği	220	109	111
Karpuzsekisi	793	428	365
Sakarçiftliği	269	155	114
Toplam Nüfus	13.409	6.499	6.910

Bilindiği gibi Türkiye’de bu yıllar arasında şehirleşme hareketi yoğunluk kazanmıştır, savaşın sona ermesi ile de nüfus artışı artmıştır. İlçenin ekonomik uğraşlar 1990’lara kadar tarım ve hayvancılıktır. Bu bakımdan dışarıdan göç alma durumu çok azdır. 1980 yılına kadar belirli artış düzeyinde giderken 1985 ‘te 3865 kişi azaldığı görülmektedir. Bu azalış o yıllara burada büyük bir göç olduğunu belirtir.

Nüfus sayılarında göze çarpan bir ayrıntı da 2007 yılından sonra oluşan nüfus miktarında azalmadır. 2007 yılında ülkemizin adrese dayalı nüfus kayıt sistemi ile sayım yapması bu düşüşün nedenidir. Daha önce nüfus sayımlarında Hacılar halkı buldukları yerlerden sayım için Hacılar’ a geliyordu. Adrese dayalı nüfus sistemi bu olayın bitmesine ve sadece Hacılar’da ikamet eden insanların sayılmaları bu düşüşün nedeni olarak görülmektedir.

İlçenin 1990’da kurulduğunda 9 mahalle ve 3 köyden oluşmaktaydı. 2004 yılında Büyükşehir yasası ile bütün köylerin mahalleye dönüşmesi ile Hacılar ilçesinin mahalle sayısı toplam 12 olmuştur (Tablo 5.5). En fazla nüfus Yukarı Mahallededir. Yukarı Mahalle’yi Erciyes Mahallesi ve Yeni mahalle izler. Nüfusun en düşük olduğu mahalle ise 178 kişi ile Hürmetçi Mahallesi. Sakarçiftliği ve Orta Mahalle nüfusları ile Hürmetçi Mahallesi takip etmektedir. İlçe nüfus yönünden çok büyük bir atılım yakalayamamıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri Kayseri merkez ilçelere göçtür. İlçenin Kayseri merkeze yakın olması ve il merkezinde olan çeşitli hizmetler göçü çekici hale getirmiştir. Nüfus artış hızları Türkiye ortalamasının çok altında kalmaktadır.

Tablo 4.12. Hacılar İlçesi Mahalleleri Nüfus Sayıları (2018)

Hacılar İlçesi Mahalleleri (2018)	Nüfus Sayıları
Akdam Mahallesi	885
Akyazı Mahallesi	1441
Aşağı Mahalle	1346
Beğendik Mahallesi	1310
Erciyes Mahallesi	1718
Hürmetçiçiftliği Mahallesi	178
Karpuzsekisi Mahallesi	751
Orta Mahalle	372
Sakarçiftliği Mahallesi	295
Yediyağaç Mahallesi	472
Yeni Mahalle	1682
Yukarı Mahalle	1976
Hacılar Toplam Nüfusu	12426

4.1.2.3.3. Hacılar İlçesi'nde Göçler

Göç, nüfusun bir idari sınırı geçerek ikamet yerini devamlı ya da uzun süreli değiştirmesi olayına denir (Tümertekin ve Özgüç, 1998:307). Bir yerleşim yerinde göçün birçok sebebi bulunabilir. Ekonomik, sosyal, dini vb. nedenler göçlerin başlıca sebebi olabilir.

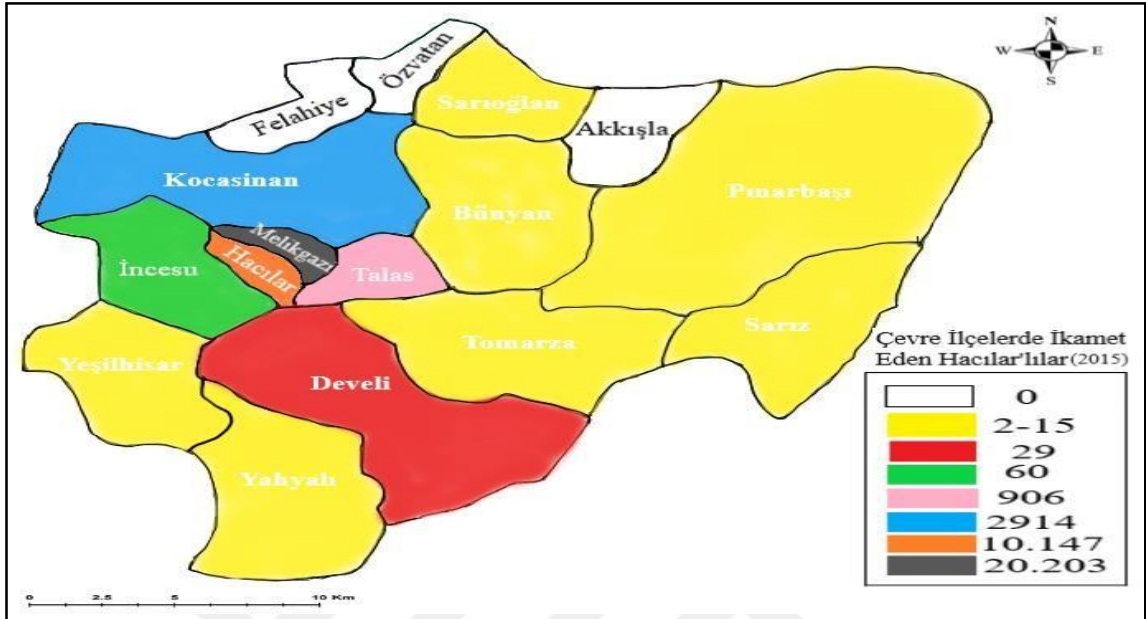
Çalışma sahamızda göçlerin nedenini daha çok ekonomik nedenlere bağlamak mümkündür. İlçenin kurulma sahası dağ eteği üzerine olduğu için tarım alanları kısıtlıdır. Daha çok sınırın kuzey yamaçlarında yapılır. Hayvancılık ilçede yapılan başlıca ekonomik faaliyettir. 1990'ların sonuna kadar ilçede fabrikalaşma da tam anlamıyla olmadığı için buradaki nüfus şehir hayatının getirdiği rahatlık, iş imkanları ve şehrin çekiciliği ile Kayseri'nin merkez ilçelerine ve diğer ilçelere dağılım yapmıştır. İlçe nüfusunun 2 katı şu an çevre ilçelerde yaşamaktadır (Tablo 5.6). Bunun nedenleri arasında ilçenin şehir merkezine yakın olması ve insanların göç yolunu daha kolay aşması da vardır. İş imkanları insanların göç etmesinde birinci etmendir.

Tablo 4.13. Hacılar İlçesi'ne Kayıtlı Çevre İlçelerde İkamet eden Nüfus Sayıları (2015)

İlçeler	İlçeye Kayıtlı Olup Başka İlçede İkamet Eden Nüfus
Sarız	2
Sarıoğlan	2
Tomarza	3
Bünyan	5
Yeşilhisar	6
Yahyalı	12
Pınarbaşı	14
Develi	29
İncesu	60
Talas	906
Kocasinan	2914
Melikgazi	20203

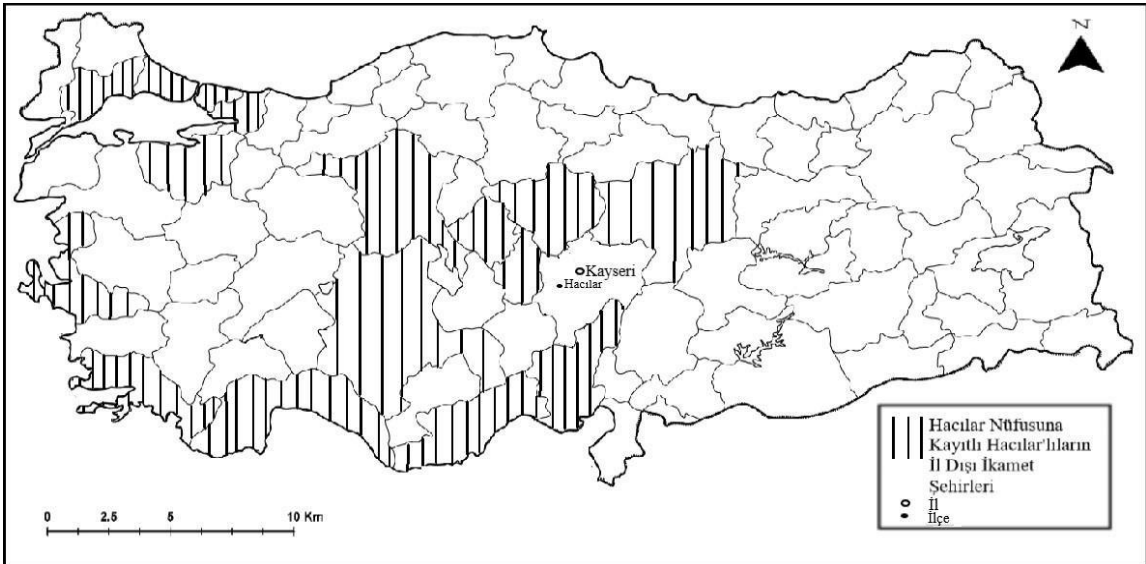
2015 yılı TÜİK verileri incelendiğinde Hacılar nüfusunun 12.426 olduğu görülür. Yine TÜİK verilerinden alınan bilgilerden yola çıkarsak 2015 yılında Hacılar İlçesine kayıtlı olup Melikgazi İlçesinde yaşayan insan sayısı 20.203 kişidir. Kocasinan ilçesinde 2914 kişi ve Talas ilçesinde yaşayan insan sayısı 906 kişidir. Bu veriler ilçenin çevre ilçelere çok büyük göçler verdiğini göstermektedir. Kayseri'ye bağlı olan 16 ilçeden 12 ilçesinde Hacılar nüfusuna kayıtlı kişi bulunmaktadır. Sarız, Sarıoğlan'da

ikişer kişi, Tomarza’da 3 kişi, Bünyan ilçesinde 5, Yeşilhisar’da 6 kişi, Yahyalı’da 12 kişi, Pınarbaşı ilçesinde 14 kişi, Develi’de 29 ve son ilçe olarak İncesu ilçesinde 60 kişi ikamet etmektedir.

Şekil 4.27. Hacılar İlçesine Kayıtlı Çevre İlçelerde İkamet Eden Hacılar Doğumlu Nüfus (2015)

Hacılar ilçesinde ilçe dışına da göçler yaşanmıştır. Bu göç ilçeler arasındaki sayılar kadar çok değilse de bazı illere 1000 kişi üstünde göç yaşamıştır. TÜİK verilerine göre Hacılar ilçesi il dışı göçte ilk üç şehir olarak İstanbul, Ankara ve Antalya’yı seçmiştir (Tablo 5.7). Bu şehirleri İzmir, Bursa, Nevşehir ve Kırşehir takip etmektedir.

Şekil 4.28. Hacılar İlçesine Kayıtlı Başka İllerde İkamet Eden Hacılar Doğumlu Nüfus (2015)

İl dışı göç seçimlerinde şehirler incelenirse büyükşehirler ve Kayseri ilinin çevresindeki illere göç yaşanmıştır. Genellikle ilçeye göre büyük göç sayıları batı

bölgedeki şehirleri tercih etmişlerdir. İlçe nüfusuna bakıldığında az dursa da 2015 yılında 78 ilçede Hacılar nüfusuna kayıtlı bir insan görmek mümkündür. 1375 kişi ile İstanbul en fazla Hacılar insanının ikamet ettiği yerleşim yeridir. Göç eden nüfusun büyüklüğüne bakarsak ilk 15 şehirden doğu bölgemizden şehir bulunmamaktadır. Diğer 63 il içerisinde de küçük nüfus sayıları olarak Türkiye geneli bir dağılım vardır.

Tablo 4.14. Hacılar İlçesi'ne Kayıtlı İl Dışında İkamet eden Nüfus Sayıları (2015)

İller	İlçeye Kayıtlı Olup Başka İlçede İkamet Eden Nüfus
İstanbul	1375
Ankara	1196
Antalya	393
İzmir	179
Bursa	148
Nevşehir	141
Kırşehir	97
Sivas	93
Adana	89
Yozgat	82
Mersin	78
Konya	70
Kocaeli	69
Tekirdağ	58
Muğla	45
Diğer İller (63 İl)	862

Hacılar yerleşim olarak göç alan bir yerleşim yeri değildir. Göç veren bir ilçe durumundadır. Son yıllarda göç verme azalmış olsa da ilçe yeni fonksiyonel alanlar bularak göç verme olayını bitirmeli ve nüfus olarak asıl olması gereken duruma gelmelidir.

4.1.2.3.4. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

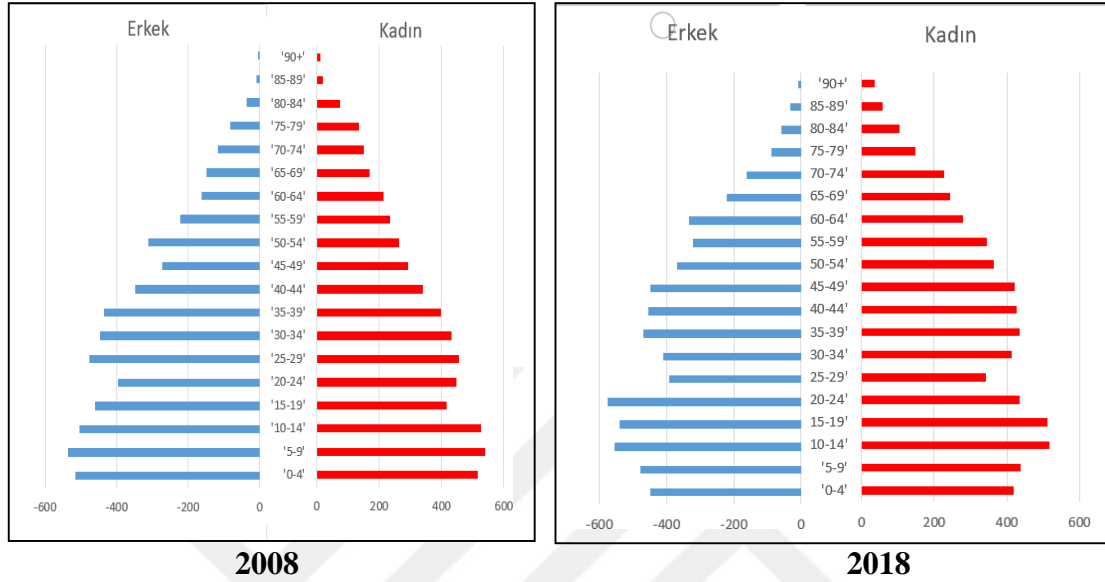
Hacılar ilçesinde Türkiye İstatistik Kurumu nüfus sayımı sonuçlarına göre 2008 yılında 11.925 kişi yaşamaktadır. 2008 yılı nüfus yapısına baktığımızda 0-4 yaş grubu 1032 kişi ile %9,7'lik yapıyı oluşturur. 5-9 yaş grubu %10,2, 10-14 yaş grubu %9,8'lik bir oranı vardır. Nüfus piramidinde 0-4 grubundan 90+ grubuna belirli aralıklarla yüzdeler düşüş devam etmektedir.

2018 yılı yapısına baktığımızda 0-4 yaş grubu %6,6, 5-9 yaş grubu %7,5, 10-14 yaş grubu ise %8,6'dır. Arda geçen 10 yıl içerisinde doğum oranlarında düşüş yaşandığını göstermektedir. 2018 yılında 15-19 ve 20-24 yaş arası nüfus piramidinde en fazla yüzdeler kısımlara sahiplerdir. 15-19 yaş grubu %8,8 ve 20-24 yaş grubu 8,6 oranına sahiptir. 70-74 grubu ise 2018'de %3,2 oranındadır.

İlçe 2018 yılında yaşam ömrünü daha çok yükseltmiştir. Türkiye piramidine uygun olarak alt taraf daralmaya başlamış orta kesim çoğalmış üst kesimde ise büyümeye başlamıştır. 2008 yılında 90+ grubunun yüzdeler kesimi %0,13 iken 2018 yılında %0,35'e yükselmiştir. Bağımlı nüfus oranı gün geçtikçe artmaktadır. Bu artış ilçenin nüfus gelişimi olarak bakıldığında geliştiğinin de bir kanıtıdır.

Yaş grubu piramidinde kadın nüfusun erkek nüfusa göre oranı piramidin orta kısım yukarisından sonra belirgin bir şekilde üstünlüğü görülmektedir. Piramidin alt kısmından bakarsak da erkek nüfusun kadın nüfustan fazla olduğu görülebilir.

2008 yılında 20-24 yaş grubu nüfusunun az çıkması TÜİK verilerinin köy verilerinin eksikliğinden dolayıdır. Piramitler arasında 10 yıllık fark belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Hacılar halkı her şehirleşmeye başlayan yerleşme gibi doğal nüfus hızında azalma olmuştur. Yaşam süresi artmaya başlamıştır.

Şekil 4.29. Hacılar İlçesi 2008-2018 Nüfus Yaş Piramidi (TÜİK-Nüfus Bilgileri)

4.1.2.3.5. Nüfusun Ekonomik Özellikleri

Herhangi bir yerde faal nüfusun ekonomik faaliyetlere göre dağılışı o yerin hâkim ekonomik faaliyetlerini göstermesi açısından önemlidir. Bu dağılışı insanların ne kadarının hangi faaliyette bulunduğu tespitini mümkün kılar (Akova, 2011: 71). Ekonomik faaliyetler yerleşme alanında yaşayan insanların yaşam koşullarını, eğitim durumlarını ve göç alıp-verme durumlarına etki etmektedir.

Orta Doğu Kalkınma Ajansı Kayseri Sosyal Durum Analizinin (2013) yaptığı çalışmalar ışığında Hacılar ilçesinin ekonomik faaliyet durumu anlatılmıştır. TR72 Bölgesi Alt Bölge çalışması kapsamında yürütülen “TR72 Bölgesi İlçeler Kalkınmışlık Endeksi” çalışması Kalkınma Bakanlığı’nın sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksini belirlemede kullandığı hem değişken azaltma hem de sıralama işlemi yapabilen, temel bileşenler analizi aracılığıyla yapılmıştır. Farklı konu başlıklarında 39 değişken kullanılmıştır. Değişkenlere ilişkin veriler, TÜİK veri tabanı ve ilgili kurumlardan elde edilmiştir.

Kayseri ilçeleri için en gelişmişten (I. Alt Bölge) en az gelişmişe doğru (V. Alt Bölge) alt bölge sınıflandırması şu şekildedir:

1. Alt Bölge: Kocasinan ve Melikgazi
2. Alt Bölge: Talas
3. Alt Bölge: Bünyan, **Hacılar**, İncesu, Develi ve Yahyalı
4. Alt Bölge: Pınarbaşı, Tomarza, Yeşilhisar, Özvatan ve Sarioğlan
5. Alt Bölge: Akkışla, Felahiye ve Sarız

Kayseri ilçeleri içerisinde 39 değişken içerisinde değerlendirme çalışmaları sonucunda Hacılar ilçesi III. Alt Bölge içerisinde yerini almıştır. Seviye olarak değerlendirilen I ve V arası seviye skalasında Hacılar orta seviyededir. Kayseri merkez

ilçeleri olan Kocasinan ve Melikgazi ilk sırada yer almışlardır. III. Seviye içerisinde sektörel gelişim olarak madencilik (metalik ve endüstriyel hammaddeler), bitkisel ve hayvansal üretim, tarıma dayalı sanayi, sanayi, hizmetler girmiştir. Hacılar ekonomik faaliyet alanları olarak yazılan faaliyet alanlarında gelişim göstermektedir. Bölgede madencilik bakımından, Hacılar ilçesi endüstriyel hammaddelerin yoğunlaştığı ilçe olup, özellikle sanayi alanlarına yakın olması nedeniyle öne çıkmaktadır. Sağlık, hizmet sektöründe gelişimde geri kalmıştır. Sebep olarak il merkezine yakınlığı gösterilmiştir. Hacılar (OSB'nin merkez OSB'ye bağlanmasından sonra) imalat sanayi faaliyetleri bölge içerisinde öne çıkmamaktadır. Bu bölge içerisinde merkeze en yakın ilçe de Hacılardır. Bu yakınlık ekonomik faaliyet koşullarında da kendini gösterir.

Burada yaşayan nüfus kurulum zamanından 1970'li yıllara kadar bağcılık, hayvancılık, tarla ziraatı ve el sanatları ile meşgulken günümüzde sanayi ve ticaret ön plandadır. Kurulum yeri ve toprak türü ve yağış azlığı itibariyle pek fazla tarım yapılmamıştır. Bunun yerine bağcılık ön plana çıkmıştır. Hürmetçi ve Karpuzsekisi Mahalleleri büyük meralara sahiptir ve hayvancılık vardır. Hacılar sanayi bakımından Türkiye'de önde gelen ilçeler arasındadır. Halkın büyük bölümü bu alanda çalışmaktadır.

Kayseri Organize Sanayi Bölgesinin önemli bir bölümü ilçe sınırları içerisinde olup, değişik alanlarda üretim yapan onlarca fabrika bulunmaktadır. Halen organize sanayide, ev tekstili ve oturma gruplarında öncülük yapan kuruluşlarımız, Türk ekonomisine büyük katkılar sağlayarak, Hacılar sanayini yurt içinde ve yurt dışında başarılı bir şekilde temsil etmektedir. İlçede tarım, küçük sanayi işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. İlçenin tarımsal yapısı, bağcılık, meyvecilik, hububat ekimi, hayvancılık, az miktarda yem bitkileri ve aile sebzeçiliğinden oluşmaktadır (Oran,2016).

Hacılar, 2000 yılı (TÜİK) verilerine göre insanların istihdam alanları arasında en fazla tarım dışı üretimde çalışan nüfus gelmektedir. Sayıları 4225 kişidir. İkinci sırada tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve avcılık ile uğraşan kesim gelmektedir. Sayıları 901 kişidir. En az iş kolu ise yöneticilik kısmındadır. İlçe genelinde 201 kişidir.

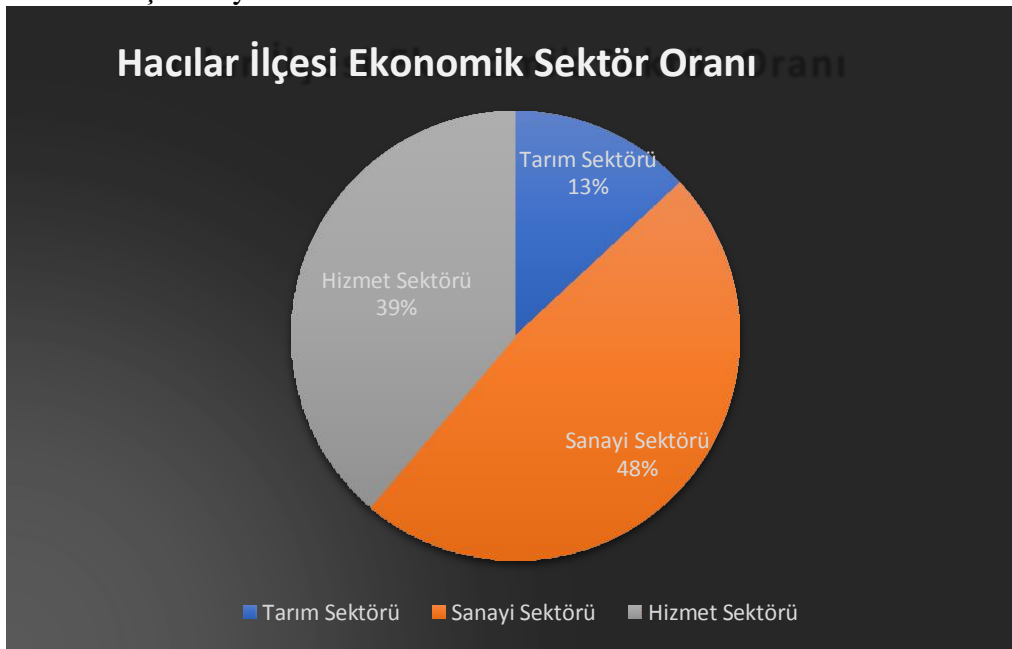
Tablo 4.16. Hacılar İlçesi Esas Meslek ve İstihdam Edilen Nüfus (TÜİK,2000)

Cinsiyet	İlmi- Serbest Meslekler	Yöneticiler	İdari Personel	Satış Personeli	Hizmet	Tarım-Hayvancılık-Balıkçılık-Ormancılık	tarım Dışı Üretim	Mesleği Olmayan
Toplam	693	201	339	611	272	901	4235	9067
Erkek	549	201	248	588	258	457	4090	2081
Kadın	144	---	91	23	14	444	145	6986

Mesleği olmayan kısımda toplam 9067 kişinin 6986'sı kadın nüfustur. Buradaki mesleği olmayan kadınlar ev hanımıdır. Bir meslek grubu içerisinde yer almamışlardır. Yöneticiler bölümünde ise 2000 yılında ilçede kadın yönetici bulunmamaktadır. Tarım, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık sektörleri ikinci sırada gelmesine rağmen burada çalışan nüfusun kendi içinde 4 sektöre ayrılması dikkate alınması gerekir. İlçede tarım sektörüne fazla ilgi olmadığını buradaki yazılan 901 kişinin de hayvancılık yapılan mahalleler ilçenin kuzey mahalleleri olup, tarım yapılan alanların da düzlük ve verimli alanlar bulunan ilçe merkezi dışı alanlardır. Ormancılık ise ilçenin güneybatı alanlarında yapılır. Hacılar İlçesi Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) 2004 verilerine göre ilçe günümüzden 16 yıl önce yapılan araştırmalarda tarıma çalışan insan sayısının oranını %13,09, sanayi sektöründe çalışan oranı %48,13 ve hizmet sektöründe çalışan oranını

ise %38,78 olarak kaydetmiştir. Burada göze çarpan oran %48,13 oran ile 872 ilçe arasında 1. sırada almasıdır. İlçenin sanayi sektöründeki gelişme seviyesini bu rakamlar gözler önüne sermektedir (Şekil 4.30).

Elde edilen bilgilere göre Kayseri ekonomik gelişmelerde nüfusun sektörel dağılımı sanayi sektörüdür. Halkın çoğunluğu sanayi sektöründe çalışmaktadır. İkinci sırada tarım sektörü ve hizmet sektörleri yer almaktadır. İlçede yaşayan halk verimsiz topraklardan, yeryüzü şekillerinden ve tarıma elverişli olmayan yağıştan dolayı daha çok bağıcılığa ve belirli kesimler hayvancılığa yönelmiştir. Hizmet sektörü ilçede belirli alanlarda istihdam sağlamaktadır. Bunun başlıca nedenleri ilçenin il merkezine yakın olmasıdır. Sağlık hizmeti, banka hizmeti, gibi başlıca hizmetleri şehir merkezine gelerek halleden ilçe halkı nüfusun hizmet sektöründe fazla çalışmama sebebi de sanayi sektörü olduğu için fazla gerek duymamasındandır. Çalışan insan nüfusuna bakıldığında ilçede bunu rahatça anlayabiliriz.

Şekil 4.30. Hacılar İlçesi 2004 Ekonomik Sektör Dağılımı (D.P.T. 2004).

4.1.2.3.6. Nüfusun Eğitim Durumu

Hacılar ilçesi geçmiş zamanlara bakılarak eğitimde ilerleyen ilçeler arasında gelmektedir. İlçenin eğitime önem veren bir profil şekli ile gelişmektedir. 2000 yılı okuma-yazma durumunda 9091 erkek nüfustan 513 tanesi yani %5,6'sı okuma-yazma bilinmemektedir. Kadınlarda ise 6870 kişiden 2071 kişi %30'u okuma-yazma bilmemektedir. İlçenin 2015 verilerine göre okuma yazma bilme oranında erkek nüfus 5545 kişiden 55 kişi yani %0,9'u okuma yazma bilmemektedir. Bu nüfus içinden yine 55 kişi %0,9'undan bilgi alınamamıştır. Kadın nüfus oranında ise 254 kişi yani nüfusun %4,5'i okuma-yazma bilmemektedir. 62 kişi %1'inden de bilgi alınamamıştır. 2015 verilerine göre ilçede okuma-yazma oranı %97,2'dir. %2,8'lik kesim yaşlı kesim olarak değerlendirilebiliriz. Hacılar okuma-yazma oranı gelecek 10 yıl içerisinde %99 oranına ulaşacağını söyleyebiliriz.

Tablo 4.17. Hacılar İlçesi 2000-2015 Okuma-Yazma Durumu (TÜİK-Eğitim).

Okuma-Yazma Durumu	Erkek	Kadın	Toplam
2000 Yılı Okuma-Yazma Bilen	9091	6870	15.961
2015 Yılı Okuma-Yazma Bilen	5435	5324	10.759
2000 Yılı Okuma- Yazma Bilmeyen	513	2071	2584
2015 Yılı Okuma- Yazma Bilmeyen	55	254	309
2000 Yılı Bilinmeyen	---	---	---
2015 Yılı Bilinmeyen	55	62	123

2000-2015 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan veriler karşılaştırıldığında okuma-yazmada ilçenin 15 yılda çok yol aldığını söylemek mümkündür. 2000 yılında erkeklerde %5,6 oranı %0,9'a inmiştir. Kadınlarda %30'luk oran 2015 yılında %4,5'e inmiştir. Bu oran ilçede eğitimsel kalkınmanın göstergesidir.

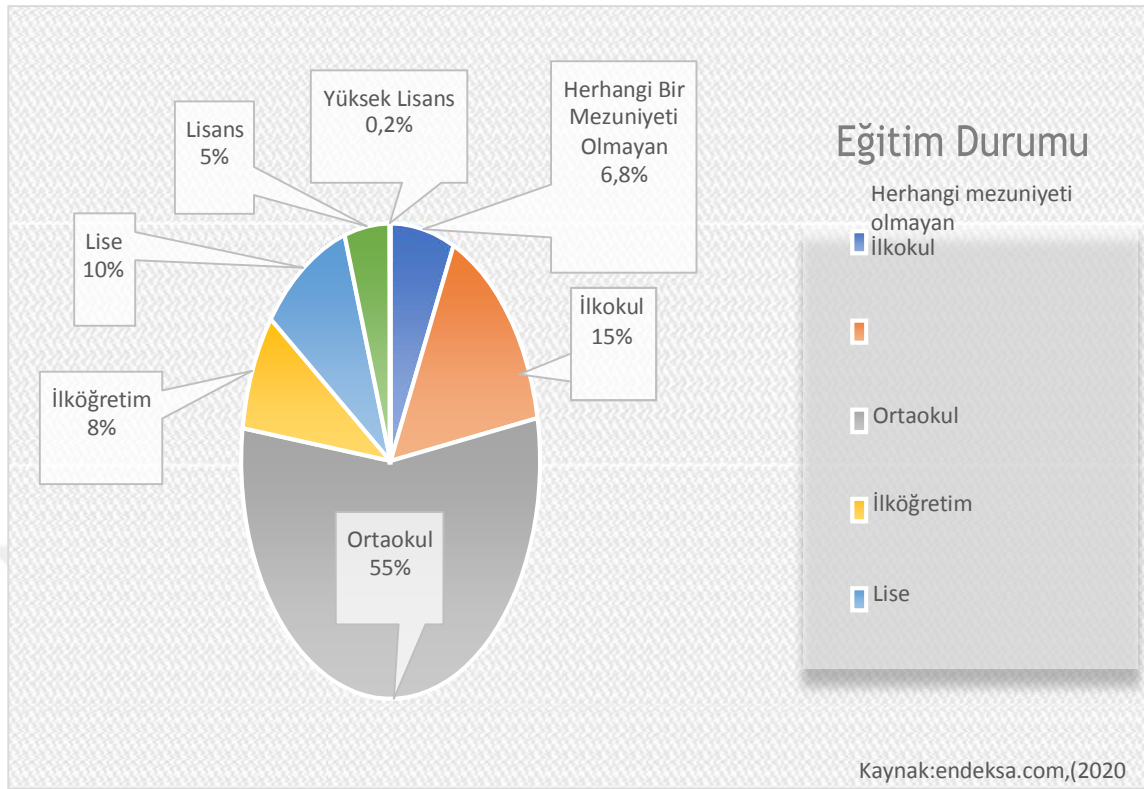
Türkiye 2000 yılı verilerinde okuma-yazma oranlarında erkek okuma yazma oranı %93,8'dir. Hacılar'da bu oran %94,4'tür. Kadınlarda Türkiye %80,6 Hacılar'da %70 oranındadır. Erkeklerde oranın üstünde kalırken kadınlarda %10'luk bir eksiklik görmekteyiz. Hacılar 2015 verileri Türkiye 2014 verilerinden erkek ve kadın okuma-yazma oranında Türkiye değerlerinin üstünde yer almaktadır.

Tablo 4.18. Türkiye 2000-2014 Okuma-Yazma Durumu (Türkiye İstatistik Kurumu).

Yıllar	Cinsiyet	Okuma- Yazma Bilen	%	Okuma- Yazma Bilmeyen	%	Okuma-Yazma Durumu Bilinmeyen	%
2000	Erkek	28.384.266	93.8	1.857.132	6.1	4.047	0.01
	Kadın	28.875.115	80.6	5.732.525	19.4	6.158	0.02
	Toplam	52.259.381	87.3	7.589.657	12.7	10.205	0.02
2014	Erkek	33.967.372	97.4	454.760	1.3	456.027	1.31
	Kadın	32.098.958	92.3	2.208.336	6.3	472.278	1.36
	Toplam	66.066.330	94.8	2.263.096	3.8	928.305	1.33

Hacılar ilçesinde 1451 kişi okur-yazar olarak herhangi bir diploma almamıştır. 3184 kişi ilköğretim, 1556 ortaokul, 1676 ilköğretim, 2058 lise, 1022 lisans ve 22 kişi de yüksek lisans düzeyindedir.

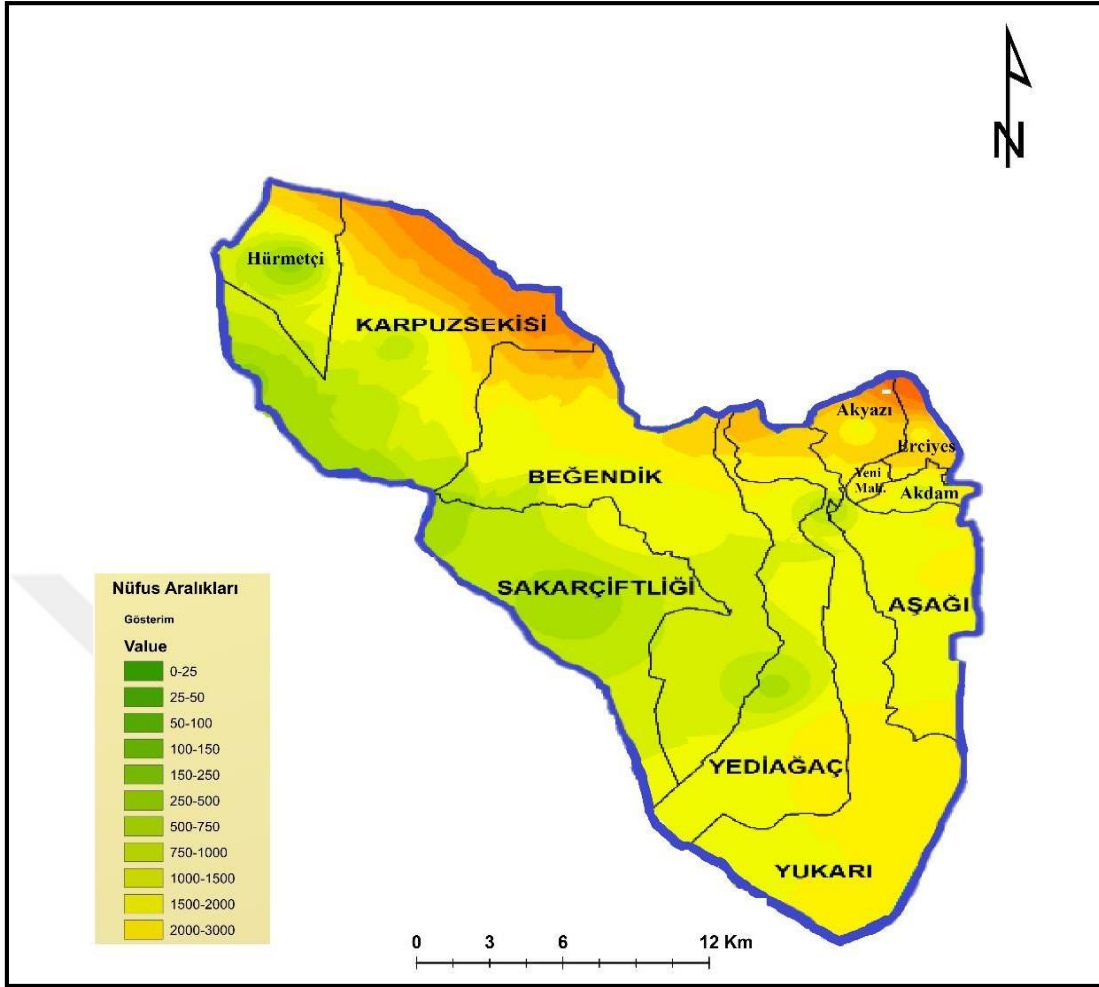
Eğitim durumunda üniversite ve üstü %9,34'tür. İlkokul, ortaokul, ilköğretim ve lise oranı ise %75,77'dir. İlçenin genç nüfusu eğitim durumunda hızla lisans seviyelerine yükselmektedir. Yıllar içinde eğitim durumu seviyeleri daha fazla artması öngörülmektedir.

Şekil 4.31. Hacılar İlçesi Eğitim Durumu

4.1.2.3.7. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu

İlçede nüfusun dağılışı belirli yerler üzerine olmuştur. İdari sınır içerisinde güney kesimler dağ eteklerine doğru nüfus yoğunluğu bulunmamaktadır. İlçenin GB alanlarında da yoğunluk göstermez. Sakarçiftliği Mahallesi doğu kesimleri, Yukarı mahalle güney kısımları aynı şekilde Yediağaç Mahallesi'nin güney kısımlarında nüfus yoğunluğu yok denecek kadar azdır (Şekil 5.6). İlçe yoğunluğu merkezi de olan KD bölgesinde oluşmuştur. Bunun yanı sıra kuzey kesiminde Hürmeçi Mahallesi ve Karpuzsekisi mahallelerinin merkezleri nüfus yoğunluğu oluşturur. Karpuzsekisi Mahallesi'nin sınırları içerisinde olan Kayseri Organize Sanayi bölgesi o alanda nüfus yoğunluğu oluşturmuştur. Hürmetçi Mahallesi yoğunluğu 19,78 kişi/km², Karpuzsekisi yoğunluğu 28,88 kişi/km², Beğendik Mahallesi nüfus yoğunluğu 39,7 kişi/km², Sakarçiftliği Mahallesi nüfus yoğunluğu 14,05 kişi/km², Yediağaç Mahallesi yoğunluğu 24,84 kişi/km², Yukarı Mahalle nüfus yoğunluğu 36,59 kişi/km², Aşağı mahalle nüfus yoğunluğu 103,54 kişi/km², Akdam 442,5 kişi/km², 859 kişi/km², Akyazı 360,25 kişi/km², Yeni Mahalle 280,21 kişi/km²'dir. Merkezde Yeni Mahalle, Aşağı Mahalle'nin kuzey kesimi, Yukarı Mahalle'nin kuzey bölümü nüfusun yoğunlaştığı alanlardır. Akyazı Mahallesi, Erciyes, Akdam Mahalleleri nüfus yoğunluğunun orta kesimde olduğu alanlardır. İlçenin nüfusuna bakılarak mahalle sınırları geniştir. İlçe sınırında Karpuzsekisi 33 km² alana sahiptir. Sakarçiftliği 32 km² alana sahiptir fakat bu ilçeler nüfus sıralamasında 751 ve 442 nüfusla ilçenin nüfus sayısı bakımından sona gelen mahalleleri arasında yer alır. Aksine nüfusu fazla olan mahallelerin alanları daha azdır. Bunun nedeni ilçede yerleşme alanlarının ilk oluşum yönüyle devam etmesi olabilir. İlk kuruluşundan bu yana 3 ana kola ayrılan yerleşme halen aynı yerlerde devam etmektedir.

Şekil 4.32. Hacilar İlçesi Nüfus Yoğunluğu Haritası (Kayseri Kent Bilgi Sisteminden Yararlanılmıştır).

4.1.2.3.8. İlçenin Gelecekteki Nüfusu

Nüfus projeksiyonları, sosyal ve ekonomik politikaları yansıtan ve sayısallaştıran, aynı zamanda sektörler için gerekli olan üretici ve tüketici kitlenin tespitinde yardımcı bir araç niteliğini taşımaktadır. Nüfus projeksiyonu doğum, ölüm ve göç hareketlerinin ilerdeki eğilimleri ile ilgili belli varsayımlara dayanarak nüfusun gelecek zamanda gelişmesi hakkında tahminlerin yapılması olarak tanımlanabilir. Nüfus projeksiyonları amaca göre ülke geneli, bölge ve il yanında değişik nüfus büyüklüğüne sahip yerleşmeler veya idari birimler bazında olmak üzere farklı boyutlarda yapılabilmektedir (Kocaman, 2002:2).

Hacilar ilçesinin nüfus artış oranının gelecekteki nüfus artış oranının nasıl olacağını 2 yöntem ile hesaplanarak ilçenin gelecekteki nüfus sayısı hesaplanmıştır. Bu hesaplama yöntemleri Aritmetik Artış Yöntemi ve İller Bankası Yöntemidir.

Aritmetik Hesaplama Yöntemi

Aritmetik nüfus hesaplamasında (N_y) nüfusu son yıl nüfusu ve (N_e) hesaplanan yıl aralığındaki ilk nüfus sayımı sonucudur. Nüfus aralığındaki (t_y) ise son yıl (t_e) ise aralıktaki ilk yıldır. İşlem sonucu (ka)'dır. Hesaplama tarihi son yıl nüfusu ile sonuç olan (ka) çarpı gelecekteki alınan yıl (tg) eksi aralıktaki son yıl olan (t_y) işlem sonucunu ortaya çıkartır.

$$k_a = \frac{N_y - N_e}{t_y - t_e}$$

$$N_g = N_y + k_a \cdot (t_g - t_y)$$

İller Bankası Yöntemi

Projenin hazırlandığı yıl (t_p) olmak üzere nüfus artış hızı (p) şekilde hesaplanmaktadır.

(N_y) yeni (son) sayım ((t_y) yılının sayımı) (N_e) uygun bir eski sayım ((t_e) yılının sayımı)

$$p = 100 \left(\left(\frac{N_y}{N_e} \right)^{\frac{1}{t_y - t_e}} - 1 \right)$$

Yönetmelikte (p) üzerine kısıtlar konmuştur: $1 \leq p \leq 3$ olmalıdır. $p < 1$ ise $p = 1$ $p > 3$ ise $p = 3$

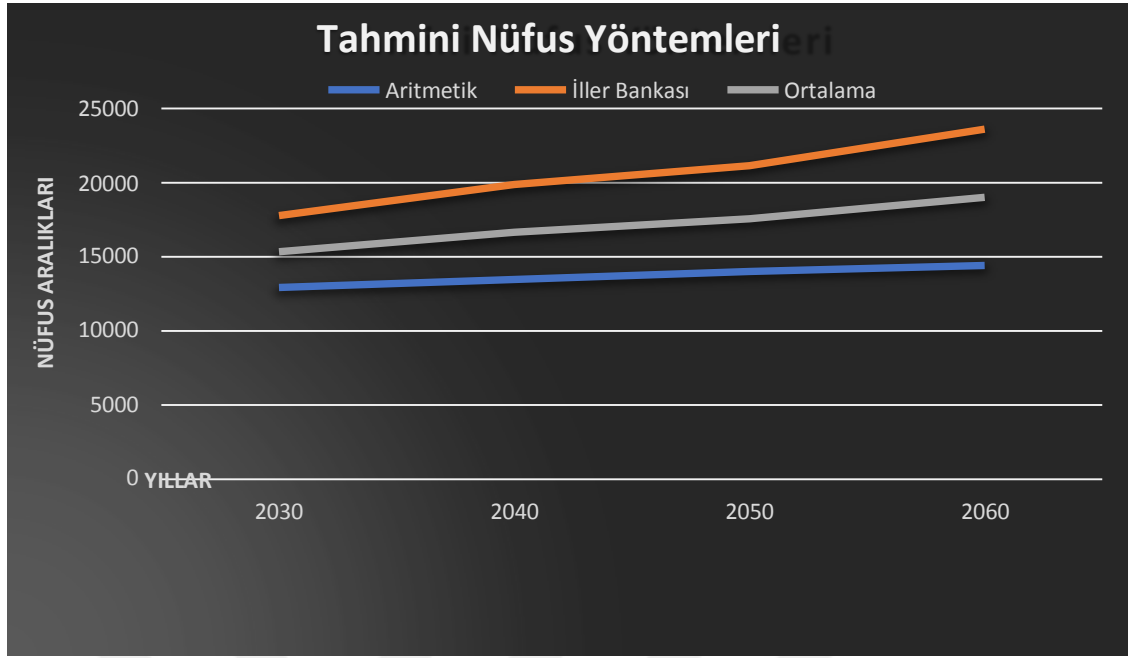
Gelecekteki nüfus ((t_n) yılı nüfusu) (t_p) projenin yapıldığı yıl, (N_y) son sayım ve (p) nüfus artış hızı esas alınarak hazırlanan işlem sonuca ulaştırır. (x) Yıl sonraki nüfus elde edilir.

$$N_n = N_y \left(1 + \frac{p}{100} \right)^{(x + t_p - t_y)}$$

Tablo 4.19. Hacılar İlçesinin Yıllara Göre Gelecekteki Nüfus Tahmini

Yıllar	Aritmetik	İller Bankası	Ortalama
2030	12.930	17.769	15.349
2040	13.460	19.873	16.666
2050	13.997	21.147	17.572
2060	14.400	23.609	19.004

Tahmini nüfus hesaplama işlemi 2007 baz alınarak hesaplanmıştır. Bunun nedeni adrese dayalı nüfus sistemine geçilince nüfus 2000 yılında 20.896 iken 2007'de 11.905 kişiye düşmüştür. 2007 öncesinde nüfus sayımı öncesinde ilçeye gelen insanlar 2007 yılından sonra burada sayılmadıklarından nüfus 8.991 kişi azalmıştır. Tahmini nüfus hesaplamalarını 2007 öncesinden başlatmak tahminlerde büyük yanlış sonuçlar verme ihtimali yüksektir. Nüfus gelecekte artma yerine aksine ciddi oranda azalma gösterme gibi sonuçlarla karşı karşıya kalmamak için şu an Hacılar'da ikamet eden nüfus üzerinden hesaplamalar yapılmıştır.

Şekil 4.33. Hacılar İlçesinin Yıllara Göre Gelecekteki Nüfus Tahmini

Nüfus tahminlerinde yıllar geçtikçe aradaki fark çoğalmaktadır. Nüfus tahmin sayılarının ortalaması Hacılar ilçesi bakımından gerçekçi sonuç vermektedir. Tahmini nüfus hesaplamalarında İller Bankası hesapları ilçenin geçmişe bakıldığında gelecekte olabilecek nüfus sayısında Aritmetik nüfus hesaplaması kadar başarılı olmadığı ortaya çıkmaktadır. İlk ve son nüfus sayımı arasında az bir zaman olması İller Bankası sonuçlarının nüfus tahmin yönünden Aritmetik nüfus tahmini kadar başarılı olmasını engellemiştir. Nüfus artış hızı düşen ve nüfus artışı da düşen bir ilçenin gelecekte bu kadar nüfus sayısının artması büyük bir göç ile olabilir. Doğal nüfus artışı ile Aritmetik nüfus hesaplamaları gelecekteki nüfus sayıları yönünden geçmişe bakılarak daha tutarlı sonuçlar vermiştir.

4.1.3. Hacılar İlçesinde Şehirselleşme Fonksiyonları

Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğü'ne göre işlev anlamına gelen fonksiyon kelimesi coğrafi bir terim olarak şehir/kent fonksiyonları şeklinde kullanılır. Coğrafyacılar arasında şehir fonksiyonlarına dair net bir tanımlama olmamakla birlikte Doğanay tarafından şehir fonksiyonu; "şehrin ortaya çıkışını, gelişmesini ve büyümesini sağlayan faaliyetler olarak ifade edilmiştir. Tolun-Denker (1976), fonksiyon kavramını mekâna ihtiyaç duyan genel ve özel hizmetleri ya da etkinlik ve yararlanmaları, bir yandan şehrin yakın ve uzak çevresiyle olan bağlantıları olarak açıklar. Bir yerleşmenin ortaya çıkışını, gelişmesini ve büyümesini sağlayan (Doğanay, 1983) ve şehrin varlığını ve gelişmesini mümkün kılan, hayatı için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetler ise şehirselleşme fonksiyonları olarak nitelendirilmektedir (Tümertekin, 1973).

Şehirler, kuruluş amaçlarına ve yürüttükleri faaliyetlerin sosyoekonomik özelliklerine, kuruldukları sahalara ve çevresi ile olan ilişkilerine göre farklı fonksiyonlar gösterir. Bu fonksiyonlara göre de bir sınıflandırmaya tabi tutulur. Buna göre sanayi şehirleri, ticaret, madencilik, kültür ve rekreasyon, turizm gibi çeşitli faaliyetler ve hizmetlere göre sınıflandırılmaktadır. Bu fonksiyonlardan biri veya birkaçı, diğer

fonksiyonlara göre ağır basar ve ağır basan fonksiyona göre şehir kendine özgü karakter kazanır (Atalay, 2001: 57).

Hacılar ilçesi kuruluş zamanından bu yana fonksiyonel değişiklik yaşamıştır. Osmanlı Döneminde 1484 yıllarında ilçe karye yani köy olarak kurulmuştur. Karyelerin fonksiyonları genellikle kırsal yerleşme oldukları için tarım ve hayvancılıktır. Hacılar karyesinin de fonksiyonel özelliği tarım ve hayvancılığa dayanıyordu. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar bu fonksiyonla devam etmiş zaman içerisinde el işçiliği ile halı yapmaya başlamış ticaret fonksiyonunu kazanmıştır. 1980 sonraları yavaş yavaş fabrikalarla tanışan yerleşme 1990'da hız kazanan sanayi fonksiyonu 1999'da Kayseri OSB ile birleşmesiyle bu fonksiyonda olan ilçelerin başında gelmiştir. Yeni fonksiyon alanlarını da barındıran ilçe gelişmeyi mümkün kılan etmenlere sahip olup hızla gelişen yerleşme durumundadır.

4.1.3.1. Yönetim Fonksiyonu

Hacılar ilçesi geçmişi Osmanlı İmparatorluğuna dayanan yerleşim yeridir. Günümüzde ilçe statüsünde olan Hacılar kuruluş zamanında karyedir. Geçmişten günümüze gelişen Hacılar kuruluş statüsünde önemli yönetsel bir durumda değilse de günümüzde bir büyükşehir olan Kayseri'nin merkez ilçelerinden biri olmuştur.

Türkiye'nin bugünkü idari bölümlenmesi, esasında Osmanlı İmparatorluğu'nun 1921 tarih ve 85 numaralı "İlk Teşkilat-ı Esasiye Kanunu" ile 1924 tarih 491 sayılı "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu"nda yer alan vilayet-kaza-nahiye sistemine dayanır (Uğur, Aliagaoglu, 2015: 140).

Hacılar vilayet-kaza-nahiye sisteminde Kayseri Kazasına bağlı Cebel-i Erciyes Nahiyesinin bir köyüdür. Cumhuriyet öncesi zamanlarda yönetsel alanı çok dardır. Yönetim fonksiyonu olan yerlerde kurumsal olarak belli kurumların bulunduğu alanlardır. Yerleşim yerinde kalan nüfusun yasal işlerinin gerçekleştirebildiği kurumların yanı sıra güvenlik kurumları ve yargı kurumlarının olması bir il ve ilçenin yönetim fonksiyonunu belirler. Yönetim fonksiyonu içerisine dini kurumlar, üniversiteler, turizm alanları, hizmet alanları gibi etmeler de girmektedir.

Hacılar 1900'lere kadar köy statüsünde kalmaya devam eden bir yerleşim yeridir. 1935 yılında nahiye statüsüne kavuşmuştur. 18.05.1990 tarihli Resmî Gazete 'de yayımlanan 3647 sayılı kanunla 09.09.1991 tarihi itibarı ile ilçe olmuştur. Hacılar bu tarihten sonra Kayseri'nin 16 ilçesinden biri olmuştur. İlçe statüsü kazandıktan sonra yönetim fonksiyonu belirginlik kazanmıştır. İdari birim olarak ilçe statüsüne kavuşan yerleşim alanı kaymakamca yönetilmektedir. İlçe oluşumu ile birlikte bakanlıkların ilçe temsilciliği de oluşmaya başlamıştır. Resmî kurumların kurulmasıyla birlikte güvenlik fonksiyonu içerisinde olan birimler de oluşmaya başlamıştır.

İlçenin başta gelen yönetsel fonksiyonu olan kaymakamlık binasıdır. Kaymakamlık ilçe merkezinde Aşağı Mahalle'de bulunmaktadır. 1991 yılında yerleşim alanının ilçe olmasıyla kaymakamlık oluşmuştur.

Foto 4.6. Hacilar İlçe Kaymakamlık Binası (Halil KANBUR, 2020)

Hacilar Belediyesi 1930 yılında kurulmuştur. Yeni Mahalle Kayseri yolu ilçe merkezinin girişinde yer alır. İlçe Kayseri Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisine dahil edilmiştir. Belediye içerisinde 12 daire müdürlüğü yer almaktadır.

Hacilar İlçe Sağlık Müdürlüğü 1972 yılında Hacilar Grup Sağlık Başkanlığı adı altında ilçede faaliyete başlamıştır. 1998 yılında şu anki yeri olan Yukarı Mahalle binasında hizmet vermektedir.

Hacilar İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 01.01.1992 tarihinde hizmet vermeye başlamıştır. Önceleri Kayseri iline daha sonra da Melikgazi ilçesine bağlı olan Hacilar 1991 yılında ilçe olunca 1992 yılında da ilçe müdürlüğü Hacılara kurulmuştur. İlçe merkezinde Aşağı Mahalle’de yer almaktadır.

Hacilar Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 1991 yılında kurulmuştur. 2004 yılı itibari ile de Kayseri Büyükşehir’e bağlı merkez ilçe olarak değerlendirilmiştir. Hükümet Konağı, Aşağı Mahalle’de yer almaktadır.

Hacilar İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Polis Merkezi Amirliği İçişleri Bakanlığının 10.03.2000 tarihli onayları ile kurulmuş ve 03.04.2000 tarihinde İlçe Emniyet Amirliği olarak hizmete girmiştir. İlçe Emniyet Amirliği 30.01.2007 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile İlçe Emniyet Müdürlüğüne dönüştürülmüş, 09.07.2007 tarihinde uygulamaya geçilmiştir (<http://www.hacilar.gov.tr>, 2020).

Hacilar ilçesinde bu müdürlüklerin yanı sıra Tapu Müdürlüğü, Özel İdare Müdürlüğü, Nüfus Müdürlüğü, Mal Müdürlüğü, P.T.T. Müdürlüğü, Müftülük, Jandarma Komutanlığı, Elektrik İşletme Şefliği, Kütüphane Müdürlüğü, Ziraat Bankası Müdürlüğü, Türkiye Elektrik Kurumu Hacilar Şubesi kuruluşlar bulunmaktadır. İlçe yönetim fonksiyonel alanı ne kadar fazla olursa ilçe bazlı gelişim o kadar çok olur. Hacilar birçok kuruluşun müdürlüğünü barındırdığı bir ilçe konumundadır. Bu kurumların hemen hemen hepsi ilçe merkezinde yer almaktadır. Hacilar merkez toplu bir yerleşme şeklindedir. Düzlük arazi yoksunu olduğu için dar bir alanda kurulum yapmıştır.

Hacilar İlçesinin il merkezine yakın olması bazı kamu kuruluşlarının ve devlet binalarının ilçe alanı içinde olmamasına sebep olmuştur. Örnek olarak Adliye binası olarak Hacilar Kayseri Adliye Sarayı’nda resmi ve gayri-resmi işlemlerini burada

yapmaktadır. İlçenin büyük kurumlardan yararlanma adresi il merkezi olmuştur. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Orman Bölge Şefliği gibi kuruluşlar yönünden ilçede müdürlüğü bulunmayan kurumlar il merkezinden doğrudan ilgilenilmektedir.

İlçe genelinde kurulan müdürlüklerin kurulum zamanları 1990 sonrası olmuştur. Bunun nedeni geçmişte Hacılar büyük bir yerleşim yeri değildir. Zamanla gelişip ilçe olduktan sonra müdürlükler kurulmaya başlamıştır.

4.1.3.2. Sanayi Fonksiyonu

Tekstil ilçenin sanayi alanında adım atılan ilk adımı olmuştur. Geçmiş 1930'lu yıllara dayanan halı dokumacılığının bölgede açılan Sümerbank Halı İpliği Fabrikası (1926) ve Sümerbank Bez Fabrikasının (1935) açılması ile şaha kalkmıştır. Bu süreç 15 yıl kadar devam etmiş olup bu iş ile uğraşan insanlar anapara oluşturmaya başlamışlardır. Dokumalık da ilerleme kaydeden bölge halkı çevre illere halı ticaretine başlamışlardır.

Hacılar'dan ilk sermaye sahipleri çıkmaya başlamıştır. Nitekim bunlar arasından çıkan bir öncü girişimci, 1967 yılında başka ortaklarla birlikte ilk halı (ATLAS) fabrikasını kurdu ve bunu sonraki tekstil ve halı (SARAY) fabrikaları izledi. Böylece Hacılarlı girişimciler ilk kez fabrika üretimi ile tanışmış oldular (Kurtuluş,2012:342). 1960-70 arasında Hacılar'da mobilyacılık ve döşemecilik sektörü de gelişmeye başlamıştır. Buradaki yaşayan nüfus aile şirketleri kurarak bu meslekle yakından ilgilenmişlerdir.

1974 yılında 832 Hacılar nüfusuna kayıtlı insanın ortaklığıyla Hacılar'da bir kablo fabrikası kuruldu. Hacılar Elektrik Sanayi (HES) adını alan bu girişimle birlikte Hacılar'ın sanayileşmesi ileri bir evreye girdi. Turgut Özal'ın bu kuruluşu destekleri olmuş ve bizzat Hacılar ilçesine gelmiştir (Foto 4.7). Sanayi atılımında yerel girişimcilerin o günkü dönemde de günümüzde olduğu gibi adının duyulduğu ve ilçe için sanayi adımıyla gelişimi durmaksızın devam etmiştir.

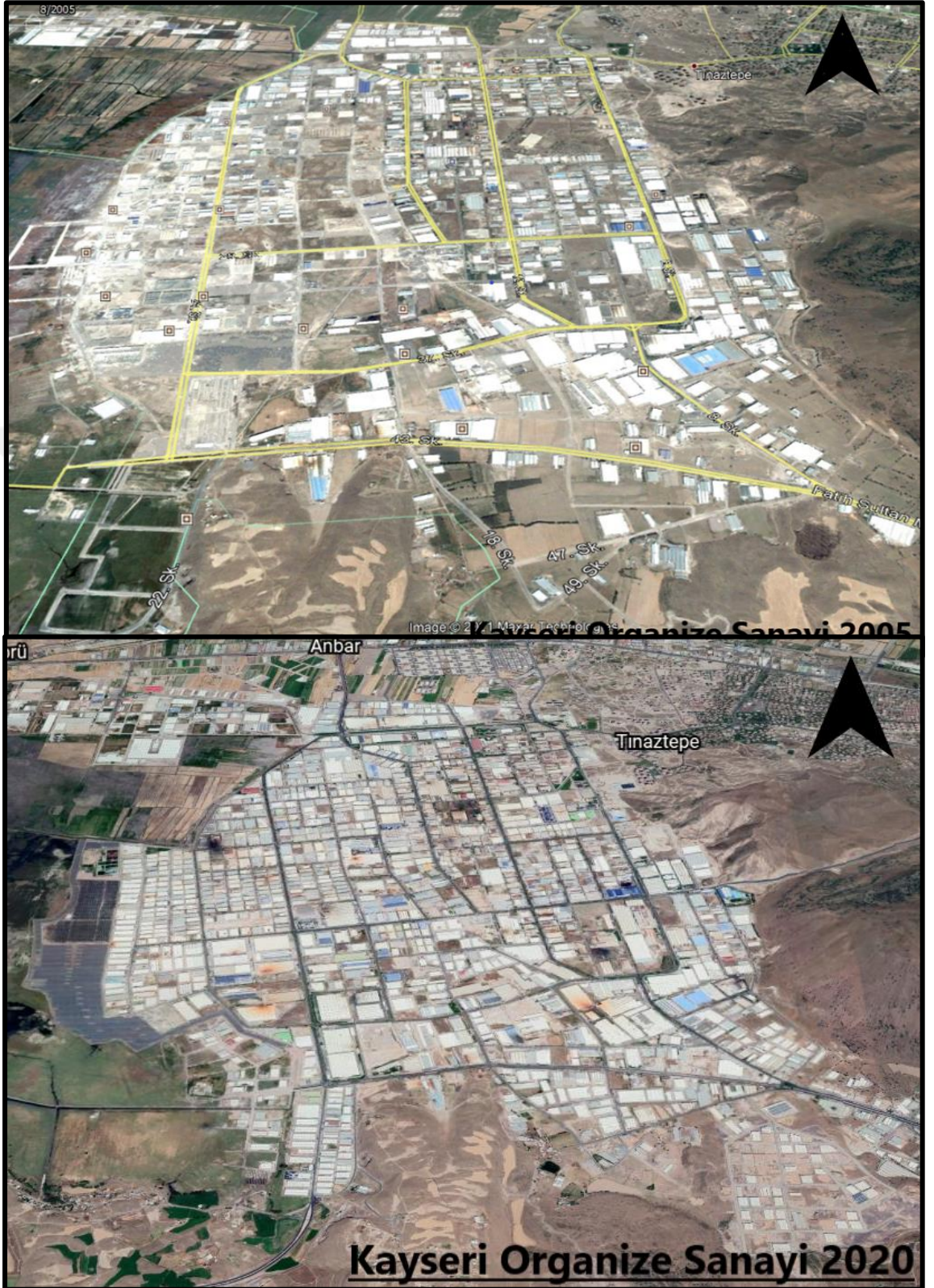
2000'li yıllara gelindiğinde sanayileşme sürecine geçişteki ana güzergahlar ve ortaya çıkan sanayici tiplerini/modellerini şu şekilde oluştu. (Kurtuluş,2012:344).

1. Döşemecilik, marangozluk, oymacılık gibi ahşap işleri çiraklığıyla başlayıp, mobilya atölyesine oradan da mobilya fabrikasına evirilenler (11 aile).
2. Demircilik, kaportacılık, dampercilik, çelik eşyacılık sektöründe çirak olarak başlayıp damper (karoser), çelik kapı, ofis mobilyası ve raf üretimine kayanlar (6 aile).
3. Parayı asıl ticaretten ve manüfaturacılıktan kazanıp biriktirdikleri ile ATLAS Halı ve HES'e ortak olmak suretiyle sanayici olanlar (4 aile).
4. Profesyonel mühendis olarak ATLAS Halı'da ve HES'in kuruluşunda hisseyle çalışan, zamanla hisselerini arttırarak sanayici olanlar (3 aile).
5. Üretim dışındaki işlerden (hafriyat, oto yedek parça, sunta kereste ticareti manüfaturacılık vb.) kazandıklarını ortaklı ya da ortaksız olarak 1990'lardan sonra tekstil üretimine (dokuma, iplik, keçe, havlu, kanepeler, kumaş, çorap fabrikaları) yatıranlar (4 aile).
6. Halıcılıktan edindikleri sermayeyi 1990'ların sonunda ve 2000'lerin başında
7. sanayi üretimine (seramik fabrikası, beton üretim tesisi) dönüştürenler (2 aile).
8. HES Grubu'nun 1999'da dağılmasının ardından iştikakın içinden kendi hesabına düşen fabrikaları paylaşarak üretime (HES Kablo, HES kimya, HES makine ve HAS çelik (çelik halat ve yay) devam eden aileler (5 aile).

Foto 4.7.Turgut Özal Hacılar İlçe Ziyareti

Sanayileşme yolunda uzun yolculuklar yapan Hacılar günümüzde 387 civarında orta ve büyük ölçekli fabrika ve 15180 civarında aylık maaşlı işçisi bulunmaktadır (ORAN 2015,135).Günümüzde organize sanayi bölgesinde birçok üretim bulunmaktadır. Ev tekstili ve oturma gruplarında liderlik yapan fabrikalar, Türk ekonomisine büyük katkılar sağlamıştır. Hacılar sanayini yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da başarılı bir şekilde temsil etmektedir. İstanbul Sanayi Odası tarafından her yıl açıklanan İlk 500 Büyük Firmadan 6 tanesi ilçemizde yer almaktadır. Bunlar Hes Hacılar Elektrik San. Ve Tic. A.Ş, Boytaş Mobilya San. ve Tic. A.Ş, Has Çelik ve Halat San. Ve Tic. A.Ş, İstikbal Mobilya San. Ve Tic. A.Ş, Boyçelik Metal San. ve Tic. A.Ş, Boyteks Tekstildir. İlçe merkezinde 2 büyük sanayi kuruluşu vardır. (HES Kablo A.Ş, Has Çelik A.Ş.) (Oran,2015:135). 2005 yılı Türkiye'nin ilk 500 şirketi arasına Kayseri'den 15 şirket girmiştir. Bu şirketlerden 6'sı Hacılar ilçesinde yer almaktadır.

Şekil 4.34. Kayseri Organize Sanayi Bölgesi 2005-2020 (Güneybatı Hacılar İlçe Sınırı İçerisinde).

2009 yılı verilerinde Hacılar sanayisi 1.198.000 metrekaresi açık 852.500 metrekaresi kapalı olmak üzere 18765 kişi istihdam eden bir sanayi haline gelmiştir.

Hacılar kökenli sanayicilerin cirosu 3,8 milyar TL civarındadır. İhracat yapılan ülke sayısı 110' u geçmiştir.

Türkiye sanayi nüfusunda Hacılar İlçesi Denizli Babadağ İlçesinden (64,2) sonra ikinci sıradadır. Hacılar %42,3 ile ikincidir (Özdemir,2018:322). İlçeler arasında sanayi alanında ikinci sırada yer alması ilçenin sanayi fonksiyonunun ne kadar gelişmiş olduğunun da bir kanıtıdır.

4.1.3.3. Ticaret Fonksiyonu

Şehirler, etki sahasındaki yerleşmelerin ticari hizmet merkezleri durumundadır. Bu nedenle ticaret fonksiyonu şehirlerin devamlılığını sağlayan en önemli fonksiyonlar arasındadır (Özçökçü, 1971:71). Ticaret fonksiyonu şehirleşmiş yerleşmeler için en önemli faktörlerden biridir. Ticari aktivitesi olmayan yerleşmeler şehir yerleşmeleri içinde gösterilmez. Ticaret alanları oluşturan yerleşmeler belirli dar veya geniş hinterland alanlarına sahip olmaları gerekmektedir.

Hacılar ilçesinde ticaret fonksiyonu olarak TÜİK verilerine göre 1990 yılında 2.380 imalat sanayi de çalışan kişi bulunur. İlçe ticaretini canlandıran etmenlerdendir. Perakende-inşaat sektör sayısı ise 757 kişi belirlenmiştir. Ziraat çalışanları toplamı ise 789 kişidir. 2000 yılı verilerinde ziraat çalışanları 28 kişi azalarak 770 kişidir. İmalat sanayide çalışan kişi sayısı 439 kişi artarak 2.819 kişi olmuştur. Perakende-inşaat sektöründe çalışan nüfus ise 27 kişi artarak 784 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 4.20.1990 ve 2000 Yılları Ticaret İşlerinde Çalışan İnsan Sayısı

Cinsiyet	nımlanmamış Faaliyetler	Ziraat- Madencilik	İmalat Sanayi	Elektrik- Gaz-Su	Perakende İnşaat	Mali Kurumlar	Toplum Hizmetleri
Erkek (2000)	6	367	2.741	8	748	89	902
Kadın (2000)	---	403	78	---	36	7	150
Toplam (2000)	6	770	2.819	8	784	96	1.052
Erkek (1990)	49	476	2.140	16	749	37	693
Kadın (1990)	---	322	240	---	8	4	33
Toplam (1990)	49	798	2.380	16	757	41	726

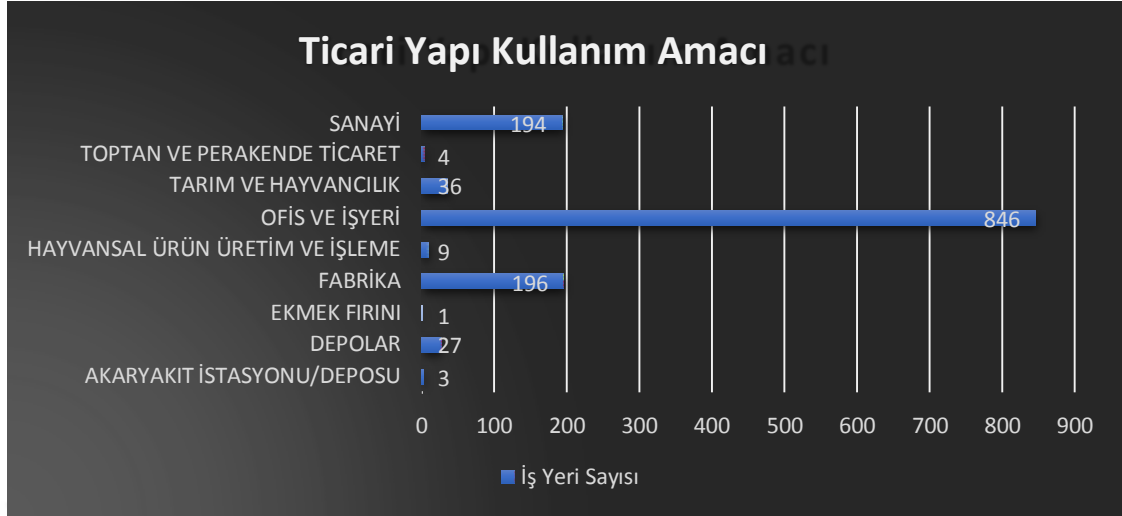
Sosyal Güvenlik Kurumu 2012 verilerine göre de ilçede 233 işyeri bulunmaktadır. 233 işyerinde çalışan sayısı ise 3.584 kişi olarak belirlenmiştir. 2000 yılında perakende-inşaat kısmında 2 sektör sayısının 2012'den fazla olması buna rağmen çalışan sayı bakımından 2012 çalışan kişi sayısının çok gerisinde kalmıştır.

Tablo 4.11. Hacılar İlçesi İşyeri ve Çalışan Sayısı 2012 (SGK, 2012)

İlçe	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı
Hacılar	233	3.584

Ticaret fonksiyonu sanayiden ayrı tutulamaz. İlçenin sanayi alanında gelişmiş olduğunu biliyoruz. 2020 verilerinde ilçede 196 fabrika bulunduğu belirtilmiştir. Bu fabrikaların ilçe, il ve Türkiye bazında büyük bir ticaret olanağı sağlamaktadır. İlçe içerisinde 2020 verilerinde ofis ve işyeri sayısı 846 olarak verilmiştir. 846 işyeri ve ofis muhtemelen fabrikaların oluşturduğu ofis merkezlerini de kapsamaktadır. Tarım ve hayvancılık ile uğraşılacak ticari yapı sayısı 36 adettir. İlçe genelinde (2019) 71 adet ticarethane bulunmaktadır. Market, bakkal, tuhafiye, unlu mamulleri, manav, oto yıkama, kahvaltılık salonu, odun-kömür deposu, terzi, kiraathane, camcı, kebabçı, medikal, kasap ve ayakkabı satış dükkanları vardır (Tablo4.22). Bunun yanı sıra ilçede 2 adet eczane de

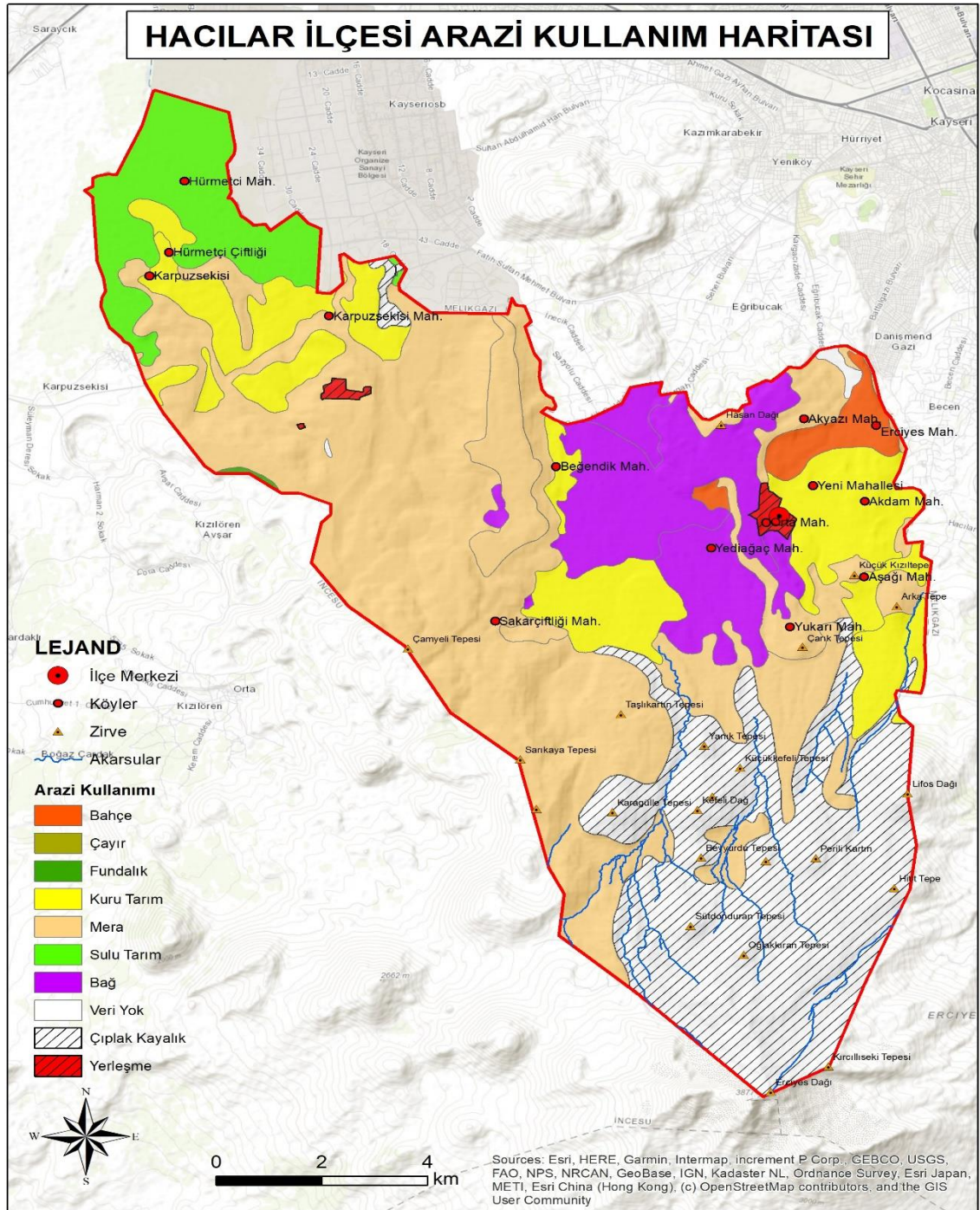
bulunmaktadır.

Şekil 4.35. Hacılar İlçesi Ticari İşyeri Sayıları (OSB Dahil) (TÜİK, 2020)

Tablo 4.22. Hacılar İlçesi Ticari İşyerleri (Hacılar Belediyesi, 2019)

Meslek Grupları	Faal İşyeri
Bakkal	21
Market	13
Unlu Mamulleri	4
Tuhafiye	4
Manav	2
Oto Yıkama	3
Kahvaltı Salonu	1
Terzi	1
Camcı	1
Kebapçı	2
Medikal	1
Ayakkabı Mağazası	1
Kasap	3
Odun-Kömür Deposu	1
Kıraathane	1
Dayanıklı Üretim Mal.	1
Elektrik Malzemeleri	1
Av Malzemeleri	1
İlaç Deposu	1
Çemen İmalatı	1
Yem Satış	1
Fidan Satışı	1
Hırdavat Malzemesi	1
Hurdacı	1
Sihhi Tesisat Mal.	1
Mezbahana	1
Deterjan Paket	1

Şekil 4.36. Hacılar İlçesi Arazi Kullanım Haritası

4.1.3.4. Tarım ve Hayvancılık Fonksiyonu

Hacılar ilçesi kurulduğu yer itibariyle tarıma çok fazla elverişli değildir. İlçede sanayi fonksiyonundan sonra gelmektedir. Tarım fonksiyonunun gelişmemesinin en büyük sebepleri tarım ve hayvancılığın alan içerisindeki yapılaşma şartlarında ekonomik olarak getirisinin düşük olması ve tarım alanlarının kısıtlı olmasıdır. İlçede kayıtlı olarak 2010 yılında 91 çiftçi, 2016 yılında 92 çiftçi tarımla uğraşmaktadır. Bu sayı sanayi alanında çalışan insan sayı yanında çok küçük kalmaktadır. İlçenin tarım alanı

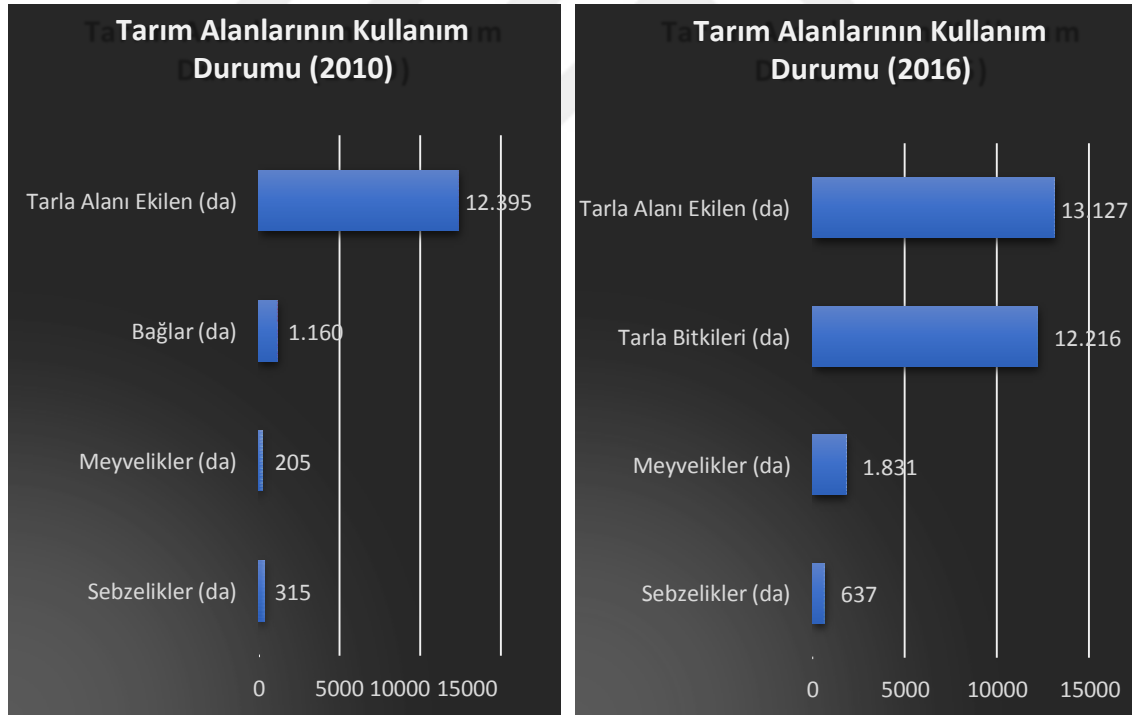
azlığı yanında toprak kalite bakımından da üçe ayrılmaktadır. I. Sınıf alan 683 ha, II. Sınıf alan 581 ha ve III. Sınıf alan ise 1.430 ha'dır. İlçede toprak dağılımı ise dörde ayrılmıştır. Tarım Alanı 17.584 ha, Orman ve Fundalık Alan 70 ha, Çayır ve Mera 17.600 ha ve Tarım Dışı Alan 14.406 ha olarak belirlenmiştir (Şekil 6.6).

Tablo 4.23. Hacılar İlçesinde Toprak Dağılımı (Kayseri Tarım Müdürlüğü).

İlçe Adı	Tarım Alanı (ha)	Orman ve Fundalık (ha)	Çayır ve Mera (ha)	Dışı Arazi (ha)
Hacılar	17.589	70	17.600	14.406

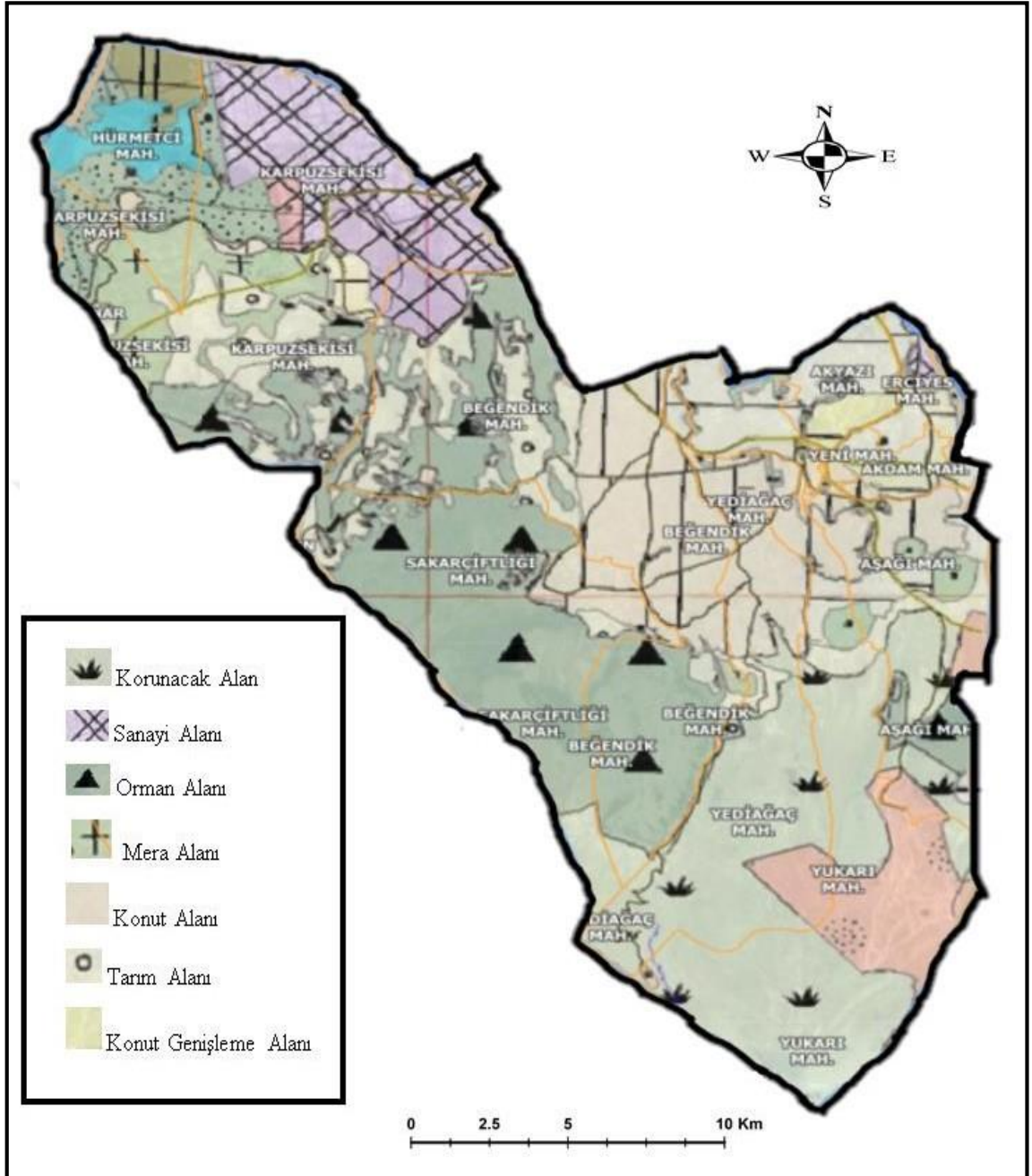
Tarımın çok fazla yapılmamasının nedeni alan yetersizliği olduğu gibi iklim şartları da etkilidir. Tarım çok çeşitli olarak yapılamamaktadır. İl genelinde tarımda elde edilen ekme-biçme, ürün elde etme sırasında son sıralarda kalmaktadır. Tahıl, yem bitkileri, şeker pancarı, yumrulu bitkiler ve yağlı tohum ekimi yapılmaktadır. Destekleme ürün olarak yem bitkileri, arpa, buğday ve aspir destek ürünleridir.

İlçede 2010 yılında ekilen tarla alanı 12.395'te iken 2016 yılında 13.127'de olmuştur. Meyvelikler ve sebzeliklerde de bir artış görülmüştür. 2010 yılında bitkiler 315'te iken 637'de olmuş meyvelik durumu ise 205'ten 1.831'e yükselmiştir. Alınan veriler de 2016 yılında tarla bitkileri 12.216'da olarak hesaplanmıştır. Yıllar içinde tüm verilerde bir artış oluşmuştur. Tarım alanında çok fazla insan olmaması ve çeşitli zorluklara rağmen ufakta olsa artışların yaşanması ilçenin tarım fonksiyonunun da geliştiğini göstermektedir.

Şekil 4.37. Hacılar İlçesi Tarım Alanlarının Kullanım Alanları (Kayseri Tarım Müdürlüğü, 2016)

İlçede tarım alanlarının sulanmasında devlet sulamalarının bir payı yoktur. Burada tarım ile uğraşan nüfus kendi sulamasını kendi yapmaktadır. Toplam tarım alanı olarak 17.589 ha'lık alanda halk sulaması yapılmaktadır. Halk sulaması olarak sulanan alanın toplamı ise 190 ha'lık alandır.

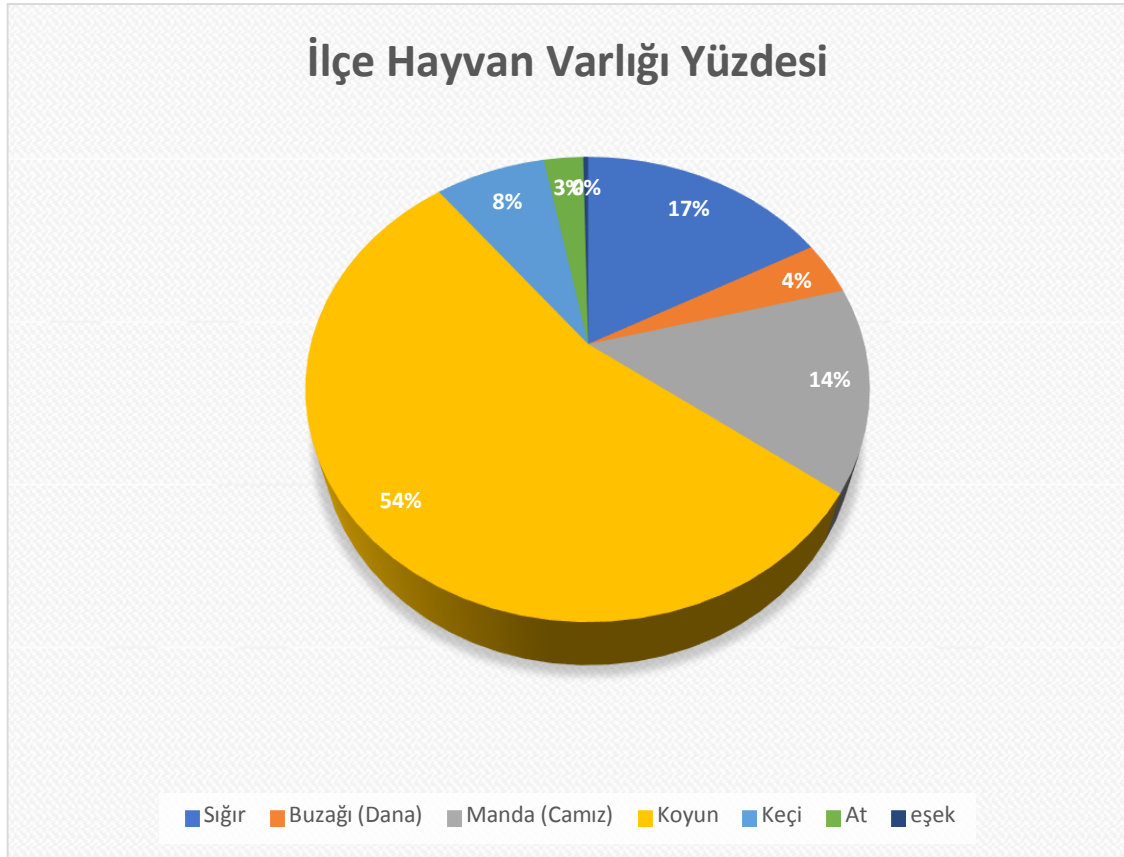
Şekil 4.38. Hacilar İlçesi Tarım-Mera-Orman Alanları (Kent Bilgi Sisteminden Yararlanılmıştır)

Tablo 4.24. Hacilar İlçesi Tarım Alanı Sulama (Kayseri Tarım Müdürlüğü).

İlçe Adı	Toplam Tarım Alanı (ha)	Sulamaları (ha)	Sulamaları (ha)	Toplam Sulanan (ha)
Hacilar	17.589	-----	190	190

Kayseri'nin 16 ilçesi ürün yetiştirme sıralamasında Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının ürün yetiştirme sırasında Hacilar ilçesi baklagillerde 16. sırada, şeker pancarında 14. sırada, yağlı tohumda 13. sırada, yem bitkilerinde 16. sırada, yumrulu bitkiler 16. sırada, meyvede 15 ve son olarak sebze ürünleri yetiştirmede 13. sıradadır. İlçenin tarım ile bağlantısı ilçe bazlı sıralamalardan az çok anlaşılmaktadır.

Tarım yanı sıra ilçede hayvancılık da görülür. Hayvancılık, ilçede tarım sektörü kadar fazla uğraşılan bir sektör değildir. Tarım fonksiyonu ardından ilçede yerini almaktadır. İlçede büyükbaş olarak sığır, buzağı ve manda görülür. Sığır sayısı 1.580, buzağı sayısı 350 ve manda sayısı ise 1.300'tür. Küçükbaş olarak koyun ve keçi yetiştiriciliği yapılır. Koyun sayısı 5000, keçi sayısı 700'tür. Tek tırnaklı hayvan at ve eşektir. At sayısı 250, eşek sayısı 31'dir (Tablo 6.5).

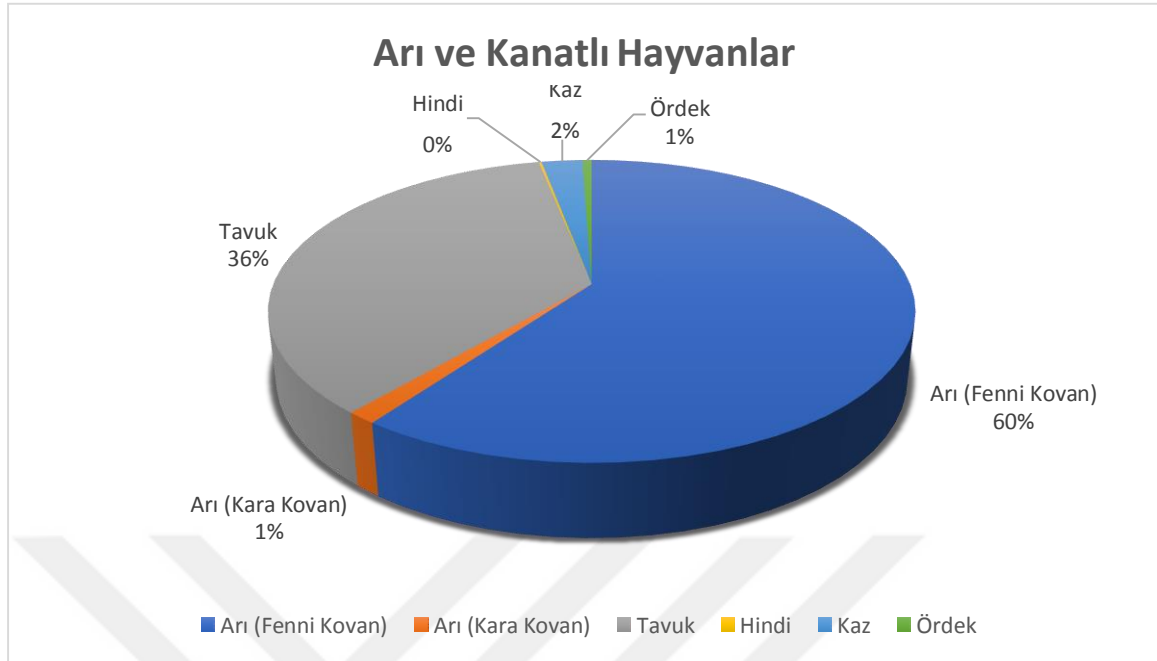
Şekil 4.39. Hacılar İlçesi Hayvan Yüzdeler Oranları (Kayseri Tarım Müdürlüğü, 2016).

İlçede yüzdeler oranlara bakıldığında en fazla küçükbaşlardan koyunun %88'lik bir oranla çoğunluğa sahip olduğu görülür. İkinci sırada büyükbaş hayvanlardan sığır kendi içinde çoğunluktadır ve ilçede koyundan sonra görülen ikinci çoğunluğu oluşturmaktadır. İlçede tek tırnaklı atların yetiştiriciliği de yapılmaktadır. İlçe içinde Hürmetçi Mahallesi de at çiftliği bulunup burada Yılkı atlarına ev sahipliği yapılmaktadır.

Tablo 4.25. Hacılar İlçesi Hayvan Sayısı (İl Gıda ve Tarım Müdürlüğü 2016)

Büyükbaş		Küçükbaş		Tek Tırnaklı		
Sığır	Buzağı (Dana)	Manda (Camız)	Koyun	Keçi	At	Eşek
1.580	350	1.300	5000	700	250	31

İlçede kanatlı hayvan yetiştiriciliği ve arıcılık da yapılmaktadır. Arıcılık faaliyeti olarak Fenni Kovan ve Kara Kovan arıcılığı yapılmaktadır. Fenni Kovan sayısı 2.600, Kara Kovan 56 adettir.

Şekil 4.40. Hacılar İlçesi Arı ve Kanatlı Hayvanlar (İl Gıda ve Tarım Müdürlüğü,2016)

Kümes hayvancılığı bakımından ilçede yumurta işletmesi yapılacak kadar bir tavuk yetiştiriciliği yoktur. Tavuk sayısı 1540, hindi sayısı 7, kaz sayısı 105 ve ördek sayısı 24'tür. İlçe bazlı bakıldığında bu sayılar çok düşüktür. İlçenin hayvancılık üzerine kurulu bir etkisi fazla yoktur.

Tablo 4.26. Hacılar İlçesi Kanatlı Hayvan ve Arıcılık Faaliyeti (İl Gıda ve Tarım Müdürlüğü 2016)

Arıcılık	Kümes Hayvan Varlığı				
	Kara Kovan	Tavuk	Hindi	Kaz	Ördük
Fenni Kovan	56	1540	7	105	24
2.600					

Sonuç olarak söylenebilir ki ilçede yapılan tarım ve hayvancılığın ilçeyi kalkındırarak ve ilçe fonksiyonunu üstlenecek kadar büyük bir etkisi yoktur. İlçede bu fonksiyonun daha çok ilçe merkezi dışında yapıldığı da söylenebilir. Tarım alanlarının çeşitli zorlukları, ilçenin sanayi fonksiyonlu oluşu bu fonksiyonun büyük bir potansiyel haline gelmesini engellemektedir.

4.1.3.5. Yayla Alanları

Çalışma alanında birçok yayla alanı mevcuttur. Bu yayla alanları geçmişte daha çok hayvancılık üzerine faaliyet yürütürken, günümüzde rekreasyonel faaliyetler çevresinde değişime uğramışlardır. Erciyes Dağının ilçe sınırları içerisinde olan kuzey bölgelerinde bulunan bu yaylalar Türkiye üzerinde de yapılan hayvan sürülerinin (göçebe şekilde) otlatıldığı alanlardandı. Bu yaylalarda daha çok küçükbaş hayvancılık üzerinden otlatılma meydana gelmekteydi. Günümüzde bu alanlar mesken yapıları ile beraber turizm alanlarına dönüşmektedir.

Geleneksel yaylacılık oluşumundan çıkarak turizm alanına evrilmiştir. “Turizm amaçlı kullanılan yayla sayısı her geçen gün artmaktadır. Ortaya çıkan işlevsel dönüşümün bir sonucu olarak, turistik amaçlı yaylaların sayısı giderek artmaktadır. Yayla

şenlikleri, yayla-kent projeleri, sayfiye amaçlı yayla yerleşmeleri gibi uygulama ve etkinlikler, iç turizme kazandırılmaktadır” Doğanay, Coşkun, 2013:23).“Geleneksel yaylacılık ekonomisinin rekreasyonel faaliyetler çerçevesinde değişime uğraması ve yaylacı ailelerin yararlanma biçimlerindeki farklılaşmalardan kaynaklandığı ifade edilebilir. Bu nedenle, modern yayla meskenleri olarak adlandırılan meskenler, klasik yayla konutlarından farklılıklar göstermektedir. Bir başka ifade ile ortaya çıkan tablo, Türkiye yaylalarındaki işlevsel değişimin yayla meskenlerinde de önemli bir değişme ve yenileşme oluşturduğudur” (Emiroğlu,1997).

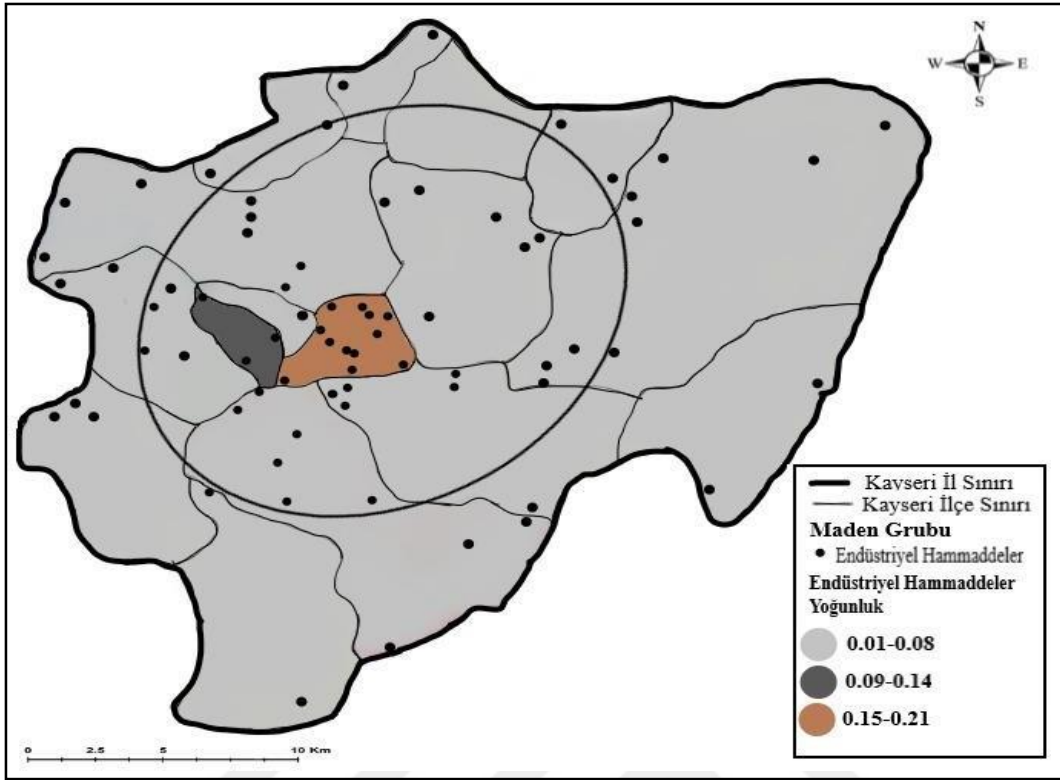

Şekil 4.41. Tekir Yaylasından Bir Görünüm (İbrahim Kurtçuoğlu,2017)

Özdemir (2018:313) burada 11 tane yayla alanı tespit etmiştir. Bunlar: Aksu Yaylası, Serçer Yaylası, Beyyurdu Yaylası, Ağalar Yurdu Yaylası, Boyunyurt Yaylası, Sütdonduran Yaylası, Kırkpınar Yaylası, Bozdağ Yaylası, Tekir Yaylası, Kuyucak Yaylası ve Boyalı Yaylasıdır.

4.1.3.6. Madencilik Fonksiyonu

Kayseri ilinde endüstriyel olarak hammaddeler Melikgazi, Kocasinan, Talas, Hacılar ve İncesu çevresinde yoğun bir şekilde gözükmektedir. Bu beş ilçe Kayseri ilinin merkez bölgesinde yer alan ilçelerdir. Hacılar hammadde yoğunluğu yönünden ikinci sırada yer almaktadır. Hacılar ilçesi hammadde yönünden daha değerli kılan faktör ise O.S.B. yakın olmasıdır. İlçe ORAN TR72 Bölgesi 2014-2023 Dönemi Bölge Planı çalışmalarında madencilik sektöründe 4 farklı alt bölge içerisinde 1.altbölge arasında çıkmaktadır. İlçenin birinci alt bölgede çıkması merkez ilçe olması ve sanayi alanına yakın olması faktörleri etkili olmaktadır.

Şekil 4.42. Kayseri İli Endüstriyel Hammadde Dağılımın da Hacılar İlçesi (0.09-0.14).

Hacılar ilçesinin yoğunluk sıralamasında ikinci sırada gelmesi aslında ilçede çok fazla endüstriyel hammadde olduğu için değil ilçe alanının küçük olmasındandır. Madencilik sektörü için temel alınan yöntem standart sapma elipslerinin oluşturulmasıdır. Yoğunluk, veri nokta sayısının ilçe alanına bölünmesiyle hesaplanmıştır. İlçe alanı birimi 1.000 hektar olarak alınmıştır. Hacılar ilçesi endüstriyel hammadde yoğunluğu 0.09-0.14 arasındadır. (Madencilik sektörü için temel alınan yöntem standart sapma elipslerinin oluşturulmasıdır. Yoğunluk, veri nokta sayısının ilçe alanına bölünmesiyle hesaplanmıştır. İlçe alanı birimi 1.000 hektar olarak alınmıştır. Hacılar ilçesi endüstriyel hammadde yoğunluğu 0.09-0.14 arasındadır.)

İlçe alanı küçük olduğundan yoğunluk oranı fazla çıkmaktadır. Sanayiye yakınlık da yoğunluk da önemli olmaktadır.

4.1.3.6. Turizm Fonksiyonu

Turizm, tüm dünyada herkesin üzerinde çeşitli görüş ve fikirlere sahip olduğu bir kavramdır. Turizm ile ilgili literatürde birçok tanım mevcuttur. Turizm, “insanların sürekli buldukları yer dışında yaptıkları seyahatlerden ve geçici konaklamalarından doğan ihtiyaçların karşılanması ile ilgili faaliyetlerdir” (Toskay, 1989:39). Turizmin en kısa tanımı, zevk için yapılan gezilerdir (Doğanay,2001: 11). Turizm ve şehirler arasındaki ilişki çok yönlüdür. Turizm şehirselleşme fonksiyonlarından biridir. Başka bir anlatımla turizm için şehir, şehir için turizm etkilidir (Uğur ve Aliagaoglu, 2015:178). Hacılar ilçesinde turizm fonksiyonunu üstlenen Erciyes Dağı’dır. Erciyes kış turizmi için önemli merkezlerden biridir. Kış turizmi, “genellikle karlı ortamlarda yapılan ve kış sporları uygulamalarının ağırlıklı olarak geliştirildiği merkez ve alanlar üzerinde yoğunlaşan bir turizm hareketidir” (Ülker, 1992: 12).

Erciyes Dağı (3917) ilçe sınırları içerisinde bulunan kuzey kısmı kış turizmine hizmet eden yerlerdendir. Erciyes kış turizm için kendini her geçen gün geliştiren ve turist çeken alanlardandır. Saatte 26.750 kişi taşıyan teleferik sistemi,102 km uzunluğunda birbirine bağlı 34 farklı kayak pisti mevcuttur. Kayak merkezine 4 farklı giriş bulunmaktadır. Bunlar: Hacılar kapı, Hisarcık kapı, Tekir kapı ve Develi kapıdır.

Foto 4.8. Erciyes Kayak Merkezi (Google Earth, 2020)

Mülkiyeti tamamen Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne ait olan Erciyes Turizm Merkezi 26 milyon m² alan üzerinde yer almakta ve Büyükşehir Belediyesi tarafından, Türkiye'de bir ilk olarak "dağ yönetim" fonksiyonuyla kurulan Kayseri Erciyes AŞ tarafından profesyonel bir mantıkla tek elden yönetilmektedir. Türkiye'de örnek bir 'dağ yönetim modelini gerçekleştiren kurum, Erciyes'in bütününde ziyaretçilerin ihtiyacı olan tüm hizmetlerin en kaliteli biçimde verilmesi noktasında hizmetlerini sürdürmektedir (kayseri.bel.tr).

Erciyes Dağı sadece kış aylarında gözde olmayıp bunun yanı sıra zorlu tırmanış rotaları ile dağcıların gözde uğrak yerleri arasında yer almaktadır. Dağcıların tırmanış yaptıkları çadır kurdukları Hacılar yaylaları da mevcuttur.

İlçenin bir diğer turizm alanı ise Hürmetçi sulak alanıdır. Hürmetçi Sazlığı ile doğrudan ilişkili yerleşim yerleri Hacılar ilçesine bağlı Karpuzsekisi ve Hürmetçi Mahallesi, İncesu'ya bağlı Dokuzpınar ve Hanyeri köyleri yer almaktadır. Sulak alan kapladığı alan bakımından 15713 (ha)'dır. Alanın bulunduğu alan ova tabanında yer alır. Drenaj sistemi açılan kanallar ile sağlanmaktadır. Alan üzerinde 6 tane kaynak bulunmaktadır. Hürmetçi Sazlığı, eski yöresel adıyla Karasaz, sazlık, bataklık ve ıslak çayırlar gibi önemli sulak alan ekosistemlerinden oluşmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 2004 yılında Ramsar kriterlerini taşımasından dolayı "Uluslararası Öne Sahip Sulak Alan" olarak tanımlanmıştır.

Foto 4.9. Hürmetçi Sulak Alandan Bir Görünüm (Halil KANBUR, 2019)

Avrupa, Asya ve Afrika kuş göç yolu üzerinde bulunmasından dolayı da dünya ölçeğinde küresel öneme sahiptir. BirdLife International tarafından “Avrupa Ölçeğinde Korumada Öncelikli Kuşlar” sınıflandırmasına göre nesli tehlike altında olan türler arasında bulunan toy, turna, kara leylek, angıt, kaşıkçı, bıyıklı sumru, mahmuzlu ve sürmeli kızkuşu türlerinden bir kısmı bölgede göç döneminde görülmekte, bir kısmı ise bölgede üremektedir. Hürmetçi Sazlığı, Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları listesinde yer almaktadır. Yaban hayatı açısından ise; yilkı atı, gelengi, kurt, tilki, porsuk, gelincik, kır tavşanı gibi memelilerin bölgede üremesi ve barınması bölgenin önemini daha da artırmaktadır. Bölgenin bu doğal yaşam özelliklerinden dolayı her yıl birçok yerli ve yabancı kuş ve kelebek gözlemcisi, bilim adamı ve doğaseverler Hürmetçi Sazlığını ziyaret etmektedir.

Son yıllar da ilçe sınırları içerisinde Hürmetçi Mahallesi'nde turistlerin ilgisini çeken Rahvan atları dikkat çekmektedir. Sazlıkta 300 kadar Rahvan atı vardır. Bu atların fotoğraflamaya gelen yurt içi ve dışı turistler vardır.

Foto 4.10. Hürmetçi Rahvan Atları (Halil KANBUR, 2019)

İlçede doğa turizmi, kış turizmi, dağ turizmi etkin olarak yapılabilmektedir. Doğaseverlerin uğrak adresi olan Hürmetçi sulak alanı yanı sıra ilçe sınırları içerisinde kalan yayla alanları insanlar için dinlenme, doğa ile iç içe olma adına turizm alanları içerisinde yer almaktadır.

4.1.3.7. Eğitim Fonksiyonu

İlçe eğitim fonksiyonu olarak nüfus olarak bakıldığında kendine yetebilen bir eğitim-öğretim seviyesine sahiptir. İlçede var olan eğitim binaları nüfusun ihtiyacını karşılayabilir durumdadır. İlçede örgün eğitim kurumları, yaygın eğitim kurumu (Halk Eğitim Merkezi) bulunmaktadır. Geçmişte ilçenin eğitim-öğretim hayatı çok köklü değildir. İlköğretim okulları bulunan ilçede okuma oranı çok fazla değildir.

Günümüzde bulunan eğitim kurumları yaygın eğitim olarak Rasim Çetinkaya Halk Eğitim Merkezidir. İlçenin örgün eğitim kurumlarından 3 tanesi lise (İmam Hatip, Anadolu Lisesi ve Çok Programlı Lise), 2 tanesi İmam Hatip Ortaokulu, 2 tanesi ilkokul-ortaokul, 2 tanesi ortaokul, 4 tanesi ilkokul ve 1 tanesi de anaokuludur.

İlçe eğitim kurumlarında 3290 öğrenci eğitim-öğretim görmektedir. 256 öğretmenin görev aldığı okullarda 216 kadrolu, 30 ücretli ve 5 usta öğretici bulunmaktadır. Okullarda toplam 212 derslik bulunmaktadır. İlçede zorunlu öğretim çağında olan nüfusun tamamı öğrenim görmektedir. Okul öncesi %96, ilköğretim %100 ve ortaokul %85 civarındadır. İlçede ilköğretim sınıf başına ortalama öğrenci sayısı 15 iken ortaokul seviyesinde ortalama sınıfa düşen öğrenci sayısı 13 kişidir. Lise seviyesinde ise 12 kişidir.

Tablo 4.27. Hacılar İlçesi Eğitim Kurumları (M.E.B.,2020).

Okulun Adı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik
Hasçelik Anaokulu	422	8	4
İstiklal İlkokulu	311	25	18
Yunus Çepken İlkokulu	174	15	14
Saffet Arslan İlkokulu	116	14	10
Feyyaz Mercan İlkokulu	54	6	13
Karpuzsekisi Mustafa Tatar İlkokul	57	8	9
Demokrasi Şehitleri İlkokulu	51	7	12
Karpuzsekisi Mustafa Tatar Ortaokulu	71	5	---
Demokrasi Şehitleri Ortaokulu	65	7	24
Gürdoğanlar Ortaokulu	218	17	12
Şaşoğlu İmam Hatip Ortaokulu	149	17	12
Tevfik İleri İmam Hatip Ortaokulu	337	30	17
Tevfik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesi	95	18	24
Baki Ayşe Simitçioğlu Anadolu Lisesi	432	34	15
Ali İhsan Kalmaz Ç.P. Lisesi	316	39	22
Rasim Çetinkaya Halk Eğitim Merkezi	422	6	6

İlçe lise seviyesindeki eğitim aşamasına Çok Programlı Lise ile 1996 yılında ve 1997 yılında Baki Ayşe Simitçioğlu Anadolu Lisesi açılmasıyla başlamıştır. Bu iki eğitim kurumu da merkezde kurulmuştur. İlçenin tek halk eğitim merkezi olan Rasim Çetinkaya Halk Eğitim Merkezi 1993 yılında açılmıştır. Birçok alanda kurs veren eğitim merkezi günümüzde işlevsel olarak daha aktif çalışmaktadır. İlçede 1 adet Özel Hacılar Ortaöğretim yurdu da bulunmaktadır (Şekil 6.12).

Tablo 4.28. Hacılar İlçesi Mahallelere Göre Okulların Dağılışı

Mahalleler	İlkokul	Ortaokul	Lise
Karpuzsekisi Mahallesi	1	1	---
Beğendik Mahallesi	1	1	---
Yukarı Mahalle	1	---	---
Sakarçiftliği	---	---	---
Yediağaç Mahallesi	1	---	---
Aşağı Mahalle	1	1	---
Hürmetci Mahallesi	---	---	---
Akyazı Mahallesi	---	1	1
Erciyes Mahallesi	1	---	---
Akdam Mahallesi	---	1	---
Yeni Mahalle	---	---	2
Orta Mahalle	---	---	---

İlçede okul bulunmayan üç mahalle vardır. İki mahallede lise bulunurken ilkokul ve ortaokul diğer mahallelerde dağılım içindedir. Merkezde bulunan Yeni Mahalle'de lise seviyesinde yapı varken çevre mahallelerde ilkokul ve ortaokul bulunmaktadır.

Foto 4.11. Rasim Çetinkaya Hal Eğitim Merkezi (Halil KANBUR, 2019)

İlçede fen lisesi ve meslek yüksekokulu ve fakülte bulunmamaktadır. Bunun ilçe nüfusu, kuruluş yeri ile bağlantısı bulunmaktadır. Nüfusun fazla olmaması eğitim seviyesindeki nüfusa göre planlı okul yapımı planlaması nedeniyle daha fazla okul yapılmazken yerleşim yeri merkeze yakın olduğundan yükseköğretim ve fen lisesi gibi ilçede bulunmayan eğitim kurumları için Kayseri ili tercih edilmektedir.

Hacılar ilçesinde Belediye tarafından yaptırılan Kültür Merkezi, 29.09.2014 tarihinde tamamlanarak hizmete girmiştir. 2.000 M2 toplam kapalı alanı olan Kültür Merkezi'nde 450 kişilik tiyatro salonu, 200 kişilik kütüphane, 20 terminalli bilgisayar laboratuvarı, 25 kişilik 2 adet atölye (derslik), 180 M2'lik fuaye (sergi) salonu, 100 M2'lik kafeterya, 135 M2'lik fitness salonu, 140 M2'lik teras, 2 adet hazırlık odası (bay ve bayanlar için), 3 adet idari büro, 1 adet depo, 1 adet engelli asansörü ile 24 çıkışlı 6 kolonlu ses sistemi, sahne ışık sistemi ve projeksiyon sistemi mevcuttur. Kültür merkezi ilçeye eğitim ve burada yaşayan insanların kendilerini geliştirmesi yönünden ilçeye kattığı anlam büyüktür.

Foto 4.12. Hacılar Kültür Merkezi (Halil KANBUR, 2019)

4.1.3.8. Diğer Fonksiyonlar

Hacılar ilçesi her geçen gün gelişen kendine yeni şeyler katan yerleşim yerlerinden biridir. İlçede temel fonksiyonlar dışında ilçeye gelişim yolunda yeni fonksiyonlar da eklenmekte ve gelişmektedir. Şehir yerleşmelerinde olmazsa olmaz fonksiyonlar içerisinde sağlık fonksiyonu, güvenlik fonksiyonu gibi fonksiyonları ilçede oluşumu var olmakla birlikte gelişimi de her geçen gün hızlanmaktadır. Bu fonksiyonların geri kalma nedenleri arasında ilk sırada yer alan Kayseri il merkezine yakın olma ve bu hizmetleri oradan karşılayan ilçenin bu hizmetleri ikinci planda görmesi olmaktadır. Buna rağmen günümüzde sayılan fonksiyonlar için çözümler başlamış ve hızlanmıştır.

Sağlık bakımından ilçede 1 Nolu Feyyaz Mercan Aile Sağlık Merkezi hizmeti verilmektedir. Bu merkezde 4 aile hekimi çalışmaktadır. Aile sağlık merkezleri yetersiz olduğunda burada yaşayan halk Kayseri’de bulunun hastanelere gitmektedir.

Foto 4.13. Hacılar 1 Nolu Feyyaz Mercan Aile Sağlık Aile Sağlık Merkezi (Halil KANBUR,2020)

Foto 4.14. Hacılar 1 Nolu Feyyaz Mercan Aile Sağlık İstasyonu (Halil KANBUR,2020)

Güvenlik fonksiyonu olarak Hacılar İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Polis Merkezi Amirliği İçişleri Bakanlığının 10.03.2000 tarihli onayları ile kurulmuş ve 03.04.2000 tarihinde İlçe Emniyet Amirliği olarak hizmete girmiştir. İlçe Emniyet Amirliği 30.01.2007 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile İlçe Emniyet Müdürlüğüne dönüştürülmüş, 09.07.2007 tarihinde uygulamaya geçilmiştir. Jandarma kurulumu ise Hacılar İlçesine 10.08.2000 tarihinde Polis Teşkilatının kurulması ile Hacılar İlçe Jandarma Komutanlığının sorumluluk alanındaki ilçe merkezi teslim edilmiş olup, sorumluluk alanı olarak 1 mahalle ve 2 köyde emniyet ve asayiş hizmetlerini yürütmeye devam etmiştir. 29.04.2009 tarihinde yeni yapılan Jandarma-Polis sorumluluk alanlarını düzenleyen protokol ile 1 mahalle polise devredilmiş ve Hacılar İlçe Jandarma Komutanlığının sorumluluk alanında 2 mahalle kalmıştır.

Foto 4.15. Hacılar İlçe Emniyet Müdürlüğü (Halil KANBUR,2020)

4.1.4. Hacılar İlçesi Değer Yönetimi ve Yerleşim Sorunları

Şehirselleşme ve kırsal yerleşimi ayıran birçok nokta vardır. Bunlardan biri de şehirselleşme yerleşmelerdeki sorunların kırsal yerleşme sorunlarından yoğunlukla farklı ve daha çok olmasıdır. Şehir yerleşmeleri sosyal yönden ve ekonomik yönden kırsal yerleşmeden farklı özelliklerle öne çıkmaktadır. Son 30 yıldaki kırsal yerleşmelerden şehirselleşme alanlara olan göç şehirdeki nüfusun çoğalmasına ve bu çoğalmanın birçok soruna yol açması anlamına gelmektedir.

Hacılar ilçesi Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı beş ilçesinden biridir. Bunun yanı sıra ticaret hacminin getirdiği ayrıcalık ile de Türkiye geneli birçok ilçe arasından kendini göstermektedir. Bir ilçede sorun sadece çok nüfus barındırması ile alakalı değildir. Hacılar gibi kendini sanayi alanında, turizm alanında göstermiş ve birçok alanda gelişme sarf eden bir ilçe nüfus yoğunluğunu tutamıyorsa burada da bir şehirselleşme sorunun olduğu gayet açıktır.

İlçe içerisindeki yeni ticaret alanları oluşturulması, konut alanlarının yapıyor olmasına rağmen bu planlamanın hızlanması, turizm alanında ilçe tanıtımının daha iyi olması, sanayi alanında gelişmenin pozitif etkisinin negatif bir etki yaratmaması adına kontrol altında büyüme gerçekleşmesi ve bütün şehirlerde görülen altyapı, ulaşım gibi diğer sorunların çözülmesi ilçenin bugün ki konumundan daha yukarıya çıkması için aşılması gerekmektedir.

4.1.4.1. Sulak Alan ve Sanayi Alanı Kontrolü

Hürmetçi sulak alanı adını aldığı Hürmetçi mahallesi, Karpuzsekisi mahallesi ve Dokuzpınar sınırları içerisinde kalan sulak alan bölgesidir. Bu alan içerisinde özel mülkiyet alanlarının bulunması burada farklı ticari faaliyetlerin oluşmasını sağlamaktadır. Hürmetçi, Dokuzpınar ve Karpuzsekisi mahalleleri sakinleri burada tarım yapmaktadır. Bunun yanı sıra daha vahim olan konu ise burada O.S.B. özel mülkiyetinin bulunmasıdır.

Organize Sanayi Bölgesi yıllar içinde sulak alan sınırına dayanmış hatta bu sınırı zorlamıştır. Bu zorlama burada göç eden kuşları etkilemektedir. Bunun yanı sıra Hacılar ilçesi adına ve genel olarak bütün insanlık adına üzücü bir durum olmaktadır.

Burada yaşayan halkın sulu tarım yaparken buradan alınan suların kimya ilaçları vb. şeylerle kirlenmesi sonucu zarar görmektedir. Dha vahimi ise Kayseri'ye içme suyu olarak buradan su alınmakta olup insanların sağlığı tehlikeye atılmaktadır.

Şekil 4.43. Hürmetçi Sulak Alanı Yıllar İçerisindeki Alan Daralması

Burada yaşayan özellikle Hürmetçi ve Karpuzsekisi öhallelerinin hayvan yetiştiriciliği olan Camız yetiştiriciliği bu mahallelerde turizm boyutuna ulaşan yoğurt ve

kaymak satımlarına darbe vurmaktadır. Bu hayvanların kanallarda hastalanma olasılığı bu sınırın aşılması ve fabrikaların kanala kirli gider akıtması bu konuda etkilidir.

Ağustos 2011 tarihinde alanda yapılan arazi çalışmaları sırasında, Hürmetçi Köyü'nün Organize Sanayi Bölgesi'ne bağlayan yol kenarında yer alan drenaj kanalında kimyasal kirlilik belirtileri gözlenmiştir (OSB, 2011:46). Hacılar sınırı içerisinde kalan bu sorun yerel yönetimin yürüttüğü ve son yıllarda da daha çok öne çıkan turizm gelişimine darbe vurmaktadır. Burada yapılacak olan Hacılar Belediyesi liderliğinde olan camız yoğurdu ve kaymağı ile ilgili olan tesis gerekli önlemler alınmazsa sanayi alanları etkisi altında olumsuz sonuçlar verecektir.

Hürmetçi sulak alanı ulusal öneme haiz sulak alan olarak Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne tescil edilen bir alandır. Hacılar Belediyesi bu alanı korumalı ve turizmin odak noktası haline getirmelidir.

4.1.4.2. Erciyes Kış Turizminden Yararlanamama

Kış turizmi için gelen turistlerin Hacılar ilçesine daha çok katkı sağlamaları adına büyükşehir tesislerinden ayrı ilçe sınırları içerisinde kendi tesislerini oluşturmaları gerekmektedir. Erciyes eteklerinde kurulan bir ilçe olarak Hacılar turizm canlılığına hak eden bir potansiyele sahiptir. İşletme hakkı K.B.B. ait olan işletmeler olsa ilçe sınırları içerisinde Hacılar kendini öne çıkaracak buradaki yerel halkın da ilgisini çekecek tesisler kurmalıdır. Yazın ve bahar aylarında ise yayla rekreasyon alanları oluşturmalıdır. Erciyes dağı şenlikleri oluşturulmalı, kayak kursları açılmalı, ilçe sınırları içerisinde kafe, turistik eşya satım dükkanları ve motel ve oteller açılmalıdır. Bu sadece turizmin gelişmesi için bir adım olmayacak dahası burada yaşayan halk için de yeni gelir kapıları oluşturmuş olacaktır.

4.1.4.3. İlçe Değerleri Halı Dokuma ve Camız Yetiştiriciliği

Hacılar ilçesi bir nevi sanayi temellerinin başlangıcını halı dokuma sanatı ile başlatmıştır. 1930 yıllarda başlayan bu sanat ticarete dönüşmüş ve yıllarca buradaki halk buradan ekmek yemiştir. Halı dokumacılığı ile ün salan Hacılar insanı yıllar ilerledikçe bu sanattan uzaklaşmıştır (foto 4.16).

Halı dokuma sanatı ile burada yaşayan halkın tekrar barışık hale gelmesi gerekmektedir. Bu hem sanat hem de geçim kaynağı olan halı dokumacılığının günümüzde ve ileriki zamanlarda kaybolmaması adına atılacak adımların başında halı dokuma atölyeleri oluşturulmalıdır. İlçede halı dokuma ekonomik kazanç sağlama yolu açılmalıdır. Bu sayede burada taşıyan insanlar hem yeni ekonomik kapı bulurken hem de geçmişten gelen bu kültür kaybolmadan devam etmiş olacaktır.

İlçede önem verilmesi gereken diğer olay ise camız yetiştiriciliğidir. Hürmetçi ve Karpuzsekisi mahallelerinde bu yetiştiricilik daha fazladır. Bu hayvanlardan özellikle yoğurt ve aymak üretimi yapılmakta ve satılmaktadır. 2020 yılı itibari ile Hürmetçi mahallesine manda (camız) sütünden kaymak ve yoğurt yapımı için tesis çalışmalarına başlanmış bulunmaktadır. Bu buradaki halk ve Hacılar ilçesi için önemli bir adım olsa da buradaki halkın sadece tesis ile değil manda yetiştiriciliği hakkında bilgiler verilmeli burada yapılan yetiştiriciliğin profesyonel şekilde yapılması için halk ile koordine çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Foto 4.16. Halı Dokuma Tezgâhı (hacılar.kentmüzeleri.com, 01.01.2020)

Foto 4.17. Hürmetçi Mahallesi Sosyal Tesis (Halil KANBUR,2020)

Foto 4.18. Hürmetçi Manda Sütü İşleme Tesisi (Halil KANBUR,2020)

Foto 4.19. Hürmetçi Mahallesi Yayılan Mandalar (Camızlar)

4.1.4.4. Geri Dönüşüm ve Tarihi yerlerin Onarımı

Hacılar ilçe merkezi ve merkez çevresindeki mahallelerin eski yapıda kalması ilçe adına büyük sorunlar oluşturmaktadır. İlçenin merkezde bulunan çarşısı, tepe yamaçlarına kurulan evleri burada yaşayan insanlar adına pek sağlıklı konutlar teşkil etmemektedir. Hacılar Belediyesi'nin 2016 yılından başlayan geri dönüşüm çalışmaları ile merkezdeki çarşı yakınındaki alanlar Aşağı mahalle ve Orta mahallede 1. Etap 200 konut çalışması bitmiş ve burada yaşayan insanlar konutlarına kavuşmuştur. Gecekondu tipi evlerin yıkılması ile belirlenen alanlara evlerin yapılması ilçeye olumlu görüntüler sağlamıştır.

Foto 4.20. Hacılar İlçesi 1. Etap 200 Konutun Tamamlanmış Hali (Halil KANBUR,2020)

Belediye çalışmalarına ara vermeden 2. Etap çalışmalarına başlamış olup 612 konutun yıkım çalışmaları bitmiş olup kentsel dönüşüm projesi altında 1101 konut yapım çalışmaları da yakında başlayacaktır. Kentsel dönüşüm yanı sıra belediyenin yapması gereken koşullardan biri de burada bulunun geçmiş hatırlatan evlerin restore edilmesi olacaktır.

Yukarı mahalle sınırları içerisinde olan eski yerleşim yapılarının tamiratı yaptırılarak turizm alanında kültürel gelişimlerde gösterilmelidir. İlçenin geri kalmış özellikleri arasında belki de en geri kalmış yanı kültürel alandır. İlçenin bu eksikliğini kapatması için geçmişine daha fazla sarılmalı, kültürünü yansıtan yerlerin restorasyon çalışmalarını yapması gerekmektedir.

4.1.4.5. Hacılar İlçesi Diğer Sorunlar

Her yerleşim yerinde olan sorunları arasında altyapı sorunu, yol sıkıntıları, eğitim, sağlık vb. sorunlar sayabiliriz. Bunların bir kısmı ilçe merkezinin şehre yakın olması kaynaklı, bir kısmı ilçenin kurulum yerinin dağ eteklerine kurulmuş olması ve bir kısmı ise ilçede hayırseverlerin çok olması ve bu nedenle kamu yatırımlarının az ya da hiç yapılmamasından meydana gelmektedir.

İlçe merkezine yakınlığı ile hastane, eğitim ve hizmet gibi alanlarının ilçe merkezinde gerektiği kadar olmaması paralellik taşımaktadır. Burada yaşayan halk işlerini il merkezinden de yapabilmektedir. Kayseri gelişmiş bir il ve büyükşehir olduğu için hizmet, sağlık ve eğitim alanlarında da ilerdedir. Fakat Hacılar ilçesi 2020 yılı itibari ile gelişmeyi son derece artırmış her alanda adım atabilecek ve atmış olan bir ilçedir. Artık burada yaşayan halkın kendi ilçesinde işlemlerini yapabilecek duruma gelmiş olması gerekmektedir. Zira ilçe yaz aylarında 40-45 bin nüfusa ulaşmaktadır. Bu kadar insanın bu alanlardan faydalanması gerekmektedir.

Altyapı sorunu, ulaşım sorunları, yol durumları ve konut sorunları yerleşim yeri seçiminden meydana gelmektedir. İnsanlar yerleşim yeri nedeni ile yamaçlara seki şeklinde bir yerleşim uygulamışlardır. Yolların dar ve eğimli olması bunun sonucudur. Altyapı çalışmaları ise bu alanlarda zorlaşmaktadır. Çözüm olarak şu anki belediyenin yaptığı gibi kentsel dönüşümler ile yerleşim alanlarının daha sade alanlar seçilmesi olacaktır. Şehir planlaması yapılarak konutlar yapılmadan altyapılar ve yollar ileriye dönük olarak hesaplanmalıdır.

İlçede sanayi alanının gelişmesi ile Hacılar kökenli iş adamlarının doğmasına neden olmuştur. Son yıllar haricinde burada yapılacak olan halkın ihtiyacı konutlar vb. yerlerin yapımını daha çok buradaki hayırseverlerin yapması kamu yatırımının az olmasına neden olmuştur. Türkiye ilçelerinde bu nedenden dolayı kamu yatırımının az olan ilçeler çok azdır. Bu ilçeler arasında Hacılar ilçesi gelmektedir. Son yıllarda bu alışkanlık azalma göstermiştir. İlçede büyük yatırımlar olmaktadır. Aslında iyi gibi görünen bu çok iyi bir şey değildir. Hayırseverler ilçe bazlı yatırımlarda belirli alanlarda kendilerini göstermişlerdir. Kamu yatırımları her alanda kendini göstererek ilçeye daha olumlu bir hava katmış olacaktır.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

İlçe çalışmaları beşerî ve fiziki yönlerden ele alınan, her aşamada elde edilen verilerin arasındaki ilişkileri tahlil ederek çalışma alanı içerisindeki eksik ve olumsuz sonuçları ortadan kaldırmak için yapılan çalışmalardır. Bu çalışmada Kayseri iline bağlı Hacılar ilçesinin her yönüyle ele alınan özellikleri tespit edilmeye çalışılmış ilçenin kurulumundan bu yana olan değişimler gözler önüne serilmek istenmiştir.

Tarih sahnesine çıkması eski zamanlara dayanmaktadır. MÖ 1700-2000 Kaniş Krallığında iç ülke olarak tanımlanan bölgede gösterilmiştir. Roma İmparatorluğu, Arapların ele geçirmesi, Bizans İmparatorluğu gibi devletlerin hakimiyeti altında kalan yerleşim yeri 1463 yılında Osmanlı Devleti hakimiyeti altına girmiştir. En sağlıklı bilgiler Osmanlı Tahrir Defterlerinden elde edilmektedir.1500 tarihinde Kayseri Sancağın'da Hacılar ismini taşıyan bir cemaatin olduğu anlaşılmaktadır. 1522 yılında Karaman Vilayetine bağlı Kayseri Kazasına içerisinde Cebel-i Erciyes nahiyesinde bir köy durumundadır. 1839 Tanzimat ile Ankara vilayet olurken Kayseri ona bağlı sancaktır. Hacılar karye durumundadır. Kuruluşunda köy olan bu yerleşim günümüzde ilçe statüsünde yer almaktadır.

Coğrafi özellik olarak Hacılar yerleşiminin kurulduğu alan Erciyes Dağı etekleridir. Dağ Neojen (Miyosen-Alt Pliyosen) esnasında Kayseri civarının epirojenik hareketler ile yükselerek bazı kırılmalara uğraması ve bunlara bağlı olarak meydana gelen volkanik faaliyetler sonucu teşekkül etmiştir.

İlçede toprak türü olarak genel manada iki tip toprak görülmektedir. Kireçsiz kahverengi orman toprağı ilçe alanının büyük bir kısmını kapsamaktadır. Erciyes dağı zirvelerinde çıplak kayalar bulunmakta olup kuzey-doğu kısmında ise kestane renkli bozkır toprakları yer almaktadır. Toprak türü bakımından verimsiz araziler üzerinde yer alan bu yerleşimde daha çok kuru tarım ürünleri ekilip biçilmektedir. İklim özellikleri bakımından karasal iklimdir. En fazla yağışı ilkbahar alırken en az yağışı ise yazın almaktadır. Ortalama yağış 395 mm civarındadır. Yağışın az olması tarım ürünlerinin çeşitlilik göstermemesinde etkili bir neden olmaktadır. İlçede sıcaklıklar ortalaması -3,1 °C (Ocak) ile 18,9 °C Temmuz arasında değişmektedir. Yıllık ortalama basınç değeri 892,2'dir.

İlçede 2 dere ve 17 pınar bulunur. Bitki örtüsü bakımından Erciyes dağının kuzeyinde kalan Hacılar ilçesi Orta Anadolu'nun da olduğu gibi İran-Turan bitki bölgesindedir. Erciyes Dağında 1996-2002 yılları arasında toplanan 2554 bitki örneğinin değerlendirmesi sonucu 89 familya ve 433 cinse ait 1170 (1116 tür, 31 alttür,23 varyete) tür ve tür altı canlı sınıflandırılması tespit edilmiştir. Canlı sınıflandırmasında iklimin kuraklığı negatif bir etkiye sahip iken Erciyes dağının yükselti basamakları olumlu etki yapmaktadır.

İlçenin nüfus gelişimi yıllar içinde belirli artışla devam etmiştir. 1980 yıllarında ilçede azalma meydana gelmiş nedeni dış göçe bağlanmıştır. Hacılar 2007 yılına kadar sayımların ev ev dolaşarak yapıldığı tarzda olduğu için kökeni burada olan insanların ilçeye gelip sayılma durumundan yüksektir. 2007 tarihinden sonra ikametgâh durumuna göre sayım yapıldığından ilçe nüfusu belirgin düşüş oluşmuştur. Bu artış ve azalışın nedeni seçim zamanlarında ilçe üzerindeki nüfusu kullanmak olarak göze çarpmaktadır. Eğitim durumunda ise ilçe yıllar içinde büyük gelişim göstermiştir. Okuma yazma durumu bakımından okuma-yazma bilmeyen nüfus azalmış piramidin üst kısmında kalan nüfus kalmıştır.

Hacılar fonksiyon olarak sanayi fonksiyonunun ağır bastığı bir ilçedir. İlçe nüfusunun önemli çoğunluğu fabrikalarda çalışmaktadır. 1930'lu yıllardan başlayarak

sanayiye yüzünü dönen ilçe 1970’li yıllarda fabrikalarla tanışmıştır. Günümüzde 387 orta ve ölçekli fabrika bulunan OSB’de Hacılar sınırları içerisinde kalan bölümlerde vardır. Burada 15.180 kişi çalışmaktadır. Türkiye ilk 500 büyük firma açıklanmasında 6 tane ilçede yer alan fabrika bulunmaktadır. Türkiye’de sanayi nüfusu olarak 2. Sırada bulunmaktadır. Bu özellikler ilçenin kalkınmasında ikincil ekonomik sektör olan sanayinin önemini ortaya koymaktadır. İlçe nüfusunun yanı sıra bu sanayi tesislerine Kayseri ilinden çalışan insanlar da gelmektedir.

Hacılar ilçesi merkeze yakın olmasından dolayı ilçenin gelişme etmenlerinden olan sağlık, hizmet, kültür gibi etmenler ilçe sınırları içerisinde çok fazla etkili olamamıştır. İlçe merkezlerinin il merkezlerine yakın olması çoğu zaman pozitif etki yaparken Hacılar ilçesi için böyle bir etki yapmamıştır. Burada yaşayan halk daha çok bu hizmetleri il merkezi olan Kayseri merkeze giderek halletmektedir. Bu kadar büyük sanayi faaliyeti olan ilçe merkezinde sayılan hizmetlerin kısıtlı olması ilçe gelişimine negatif bir etki etmiştir.

İlçeyi etkileyen fonksiyonlardan biri de turizmdir. Hacılar Erciyes dağı eteklerine kurulan bir ilçedir. Kış turizmi için vazgeçilmez alanlardan biri olan Erciyes kış günlerinde turistlerin akınına uğramaktadır. İlçe sınırlarında Hürmetçi sulak alanı, yıllık atları (yabani atlar) ve yayla alanları ile turizm için alternatif sağlayan yerleri bulunan bir yerleşim yeridir. Turizm planlamaları ile ilçe içerisinde oluşabilecek olan potansiyel ekonomik yeni kapılar burada yaşayan insanlar için olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Ticaret olarak ilçe toplamında 72 ticari alan bulunmaktadır. Bu ticari dükkân sayılarında az olmasının nedeni merkeze yakın olması ve ihtiyaç olduğunda merkezden alım yapılmasıdır. İlçede tarım faktörü de fazla görülmemektedir. Bunun nedeni olarak iklim şartları ve yerleşim yerinin eğimli yapısı söylenebilir. Tarımın görüldüğü alanlar daha çok ilçenin kuzey kısımları olan düzlük alanlardır. Bu alanlarda yükseltiden dolayı soğuk havanın da düzelmesi tarım için elverişli bir ortam sağlamaktadır. Orman bölgeleri daha çok KB bölgelerdir. 4 adet meşe türünün görüldüğü ve birçok ot çeşidinin görüldüğü alanlar ilçe geneline dağılmış haldedir.

Hacılar ilçesinde hayvancılık faaliyeti de görülmektedir. Fakat bu faaliyet ilçe fonksiyonu olacak kadar büyük çapta değildir. Bu alanda dikkat çeken ise manda (camız) yetiştiriciliği ve ondan elde edilen yoğurt ve kaymaktır. Turistlik alanda da boy gösterecek yoğurt ve kaymak için ilçede tesis çalışmalarına başlanmıştır. İlçede arı yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Kara kovan ve fenni yetiştiricilik olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır.

İlçede madencilik faaliyeti de görülmektedir. Hacılar İlçesinin Kayseri OSB’sine yakın olması madencilik faktörünün oluşmasında bir etmen olmuştur. İlçe bir araştırmada 4 alt bölgeden 1. Alt bölge olarak çıkmıştır. İlçenin yüzölçümünün küçük olması maden yoğunluğunun fazla çıkmasıyla yakın bir ilişkisi de vardır.

İlçe merkezinde konut alanları tepeler üzerinde sekiler şeklinde yapılanmıştır. Merkezde çoğunlukla eski yapıların tek katlı ve iki katlı yerleşim alanlarının yer alması ilçe için olumsuz etki olsa da son yıllarda yerel yönetimin çalışmaları ile bu yerlerin yıkılarak yerlerine modern konutlar yapılmaktadır. İlçe merkezinde yeni yapılarla birlikte yeni bir görünüm getiren yerel yönetim çalışmalarını hızlandırma ve yeni konutlar inşası için çalışmalar yapmaktadır. İlçenin büyümesi ve gelişmesi adına yapılan çalışmalar son yıllarda etkisini artırsa da günümüzde dahi halen ilçe beklenen seviyede değildir. Pozitif gibi görünen bazı etmenler ilçe gelişimini negatif yönde etkilemektedir. Bu denli sanayi fonksiyonu olan bir yerleşim yerinin 2020 yılında görünümü bakımından, alt ve üst yapı bakımından, hizmet faaliyetlerinin az olması Hacılar ilçesi için geri kalmışlığı göstergesidir.

Hacılar ilçesinin gelişmesini etkileyen faktörleri sıralarsak;

- İlçenin merkeze yakınlığı dolayısıyla ilçe merkezinde eğlence, hizmet ve diğer hizmetlerin az olması veya hiç olmaması
- İlçe merkezine kayıtlı iş adamlarının ilçeye yardımı nedeniyle ilçeye kamu yatırımlarının az olması (iş adamlarının belirgin alanlarda yardım yapması)
- İlçe kurulum alanının tepe yüzeylerine kurulması, ilçe merkezinde imar planlamasının olmayışı
- Erciyes Dağı kış turizmi alanında Kayseri Büyükşehir kadar kendini gösterememesi ve buradan gelir sağlayamaması
- Kültürel değerlerini yaşatamaması ve gelecek nesillere aktaramaması (Halı dokumacılığı gibi)
- İlçe merkezden geçmiş yıllarda çok göç verilmesi, niteliksiz göç alması
- İlçe içerisindeki turizm alanlarının iyi tanıtılmaması ve yerel halk ile ortak hareket edilmemesi

Yukarıda yazılan maddeler ilçenin geri kalmasının sebeplerini ortaya koymaktadır. Bir yerleşim yeri bir fonksiyonunun iyi olması ile gelişimini tamamlayamaz. Bütün fonksiyonlarının belirli seviyelerde ve bazılarının ise Türkiye çapında olması ile kendini ilçeler sıralamasında yüksek yerlere taşıyabilir. Hacılar İlçesi kendini her zaman geliştirecek ilçe bazında ileri seviyeleri zorlayacak potansiyellere sahip yerleşim yeridir. Yukarıda yazılan problemleri aşarak hak ettiği yerde en kısa sürede olacaktır.

KAYNAKLAR

- AKGÜN, N., 1988, Kayseri İklim Etüdü, Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü, Ankara, sy:19.
- AKKAN, E., 1971. Bingöl'ün Yer Değiştirmesinde Rol Oynayan Jeomorfolojik Etkenler, Jeomorfoloji Dergisi, Yıl3. Sayı 3, Ankara, sy: 38-42.
- ARINÇ, K., 2011, Doğal, İktisadi, Sosyal ve Siyasal Yönleriyle, Türkiye'nin İç Bölgeleri, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum, sy:1
- ATALAY, İ., 2001, Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya, Meta Basım, İzmir, sy:57
- AYDIN, D., 1991. 1500-1520 Tarihli Tapu Defterine Göre Kayseri Kazası, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, sy:183
- ATALAY, İ., 1997. Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir. Sy:520
- BAKTIR, A. 2014., Basından Hacılar, Kayseri: Doğu Ofset Matbaacılık, sy:36
- BOZKURT, E., 2001. Neotectonics of Turkey: a synthesis. Geodinamica Acta sy:30-33
- ÇEZİK, A., 1982. Kent Eşiği Araştırması (Türkiye için Kent Tanıtımı) DPT YAY. No:1838, SPD (B) yay. No: 350, Ankara, sy:18
- ÇETİK, R.A., 1985, İç Anadolu'nun Vejetasyonu ve Ekolojisi, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, sy:101
- CÖMERT, H., 2008., 19. Yüzyılın Sonunda Hacılar, I. Hacılar Sempozyumu, (sy:147-174), Kayseri: Orka Matbası
- DAVİS, P.H., 1965. Flora Of Turkey End The East Aegean Island, Edingburgh The Univercity Press Edinburg
- DAVİS, P. H. 1982. Flora of Turkey and The East Aegen Islands, Volume 7, Edinburg.
- DEMİR, İ., 2008. I. Hacılar Sempozyumu, Orka Matbası, Kayseri, sy:269
- DEMİRCİ, A., Sekin, S., Ünlü, M., Mesleki Açından Coğrafyanın Önemi ve Türkiye'de Kullanımı, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 5, İstanbul, sy:183
- DEMİRAYAK, F., 1986. Kayseri ovası ve Yakın Çevresinde Fiziki coğrafya Açısından

- Çevre Sorunlarının İrdelenmesi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üni., Sosyal Bilimler Ent., Ankara D.T.C.F. Kütüphanesi, sy:14.
- DEMİRKAN, S., 1970. Erciyes ve Kayseri Ovasındaki Yerleşme Şekilleri, Ankara Üniversitesi, Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi (Yüksek Lisans Tezi
- DOĞANAY, H., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, Konya, sy:11.
- DOĞANAY, H. (1997). Türkiye Beşerî Coğrafyası. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Yayın No: 2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 877, Eğitim Dizisi:10, Milli Eğitim Basımevi, sy:150
- DOĞANAY, H., 1994. Türkiye Beşerî Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, Ankara
- DÖNMEZ, M., Türkecan, A., Akçay, A.E., 2003. Kayseri-Niğde-Nevşehir yöresi Tersiyer Volkanitleri.
- DPT (1968), İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972 Ankara, sy:49
- EFE, E., 1995. Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Eğitimde Yeni Metot ve Teknikler, sy:137
- ERİNÇ, S., 1985. Klimatoloji ve Metotları, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No: 5, İstanbul, sy:225.
- ERİNÇ, S. 1984.Klimatoloji ve Metodları, İst.Üniv.Yay., No:3278, Deniz Bil. ve Coğrafya
- GÜNAL, N., 2013, Türkiye’de İklimin Doğal Bitki Üzerine Etkisi, Acta Turcica Çevrimiçi,sy:2
- İNBAŞI, M.2008., XV ve XVI. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Hacılar, I. Hacılar Sempozyumu, Orka Matbaası, Kayseri, sy:409-428
- İLBANK, (2013), Kayseri Büyükşehir Belediyesi Hacılar Hisarcık Mahallesi Jeolojik- Jeoteknik Etüt Raporu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Haziran 2013, sy:30
- KARADAĞ, A., 2000, Kentleşme Süreci, Çevresel Etkileri ve Sorunları ile İzmir, Ege Koop, İzmir, sy:91.
- KARADAĞ, A.ve Koçman A., 2007, “Coğrafi çevre Bileşenlerinin kentsel gelişim süreci üzerine Etkileri: Ödemiş (İzmir) örneği”, Ege Coğ. Der., Cilt 16, sayı 1-2, İzmir, sy:3-16
- KAYSERİ ANSİKLOPEDİSİ Cilt:3,2013, Kayseri Büyükşehir Bel. Kültür Yayınları No: 95, sy:33
- K.H.G.M., 1996, ‘Adana ili Arazi Varlığı’ Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No:01, Ankara
- KOÇMAN, A., 1993, Türkiye İklimi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İzmir, sy:26.
- KOCAMAN, T.,2002, Plan Nüfus Projeksiyon Yöntemleri, DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, sy:2.
- KÜÇÜK, A., 2018, Erciyes Dağı (Kayseri) ve Çevresinde Doğal Ortam İnsan, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ
- K.H.G.M., 1997, Uşak İli Aeazi Varlığı, KHGM Yayınları İl Rapor No:64, Ankara
- KURTULUŞ, C., 2012, The Tale Of Industrialization In a Small Town In Turkey: Hacılar- Kayseri, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, sy: 342-344
- MTA., Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Rapor No: 10575, Ankara
- M.G.M, 2016, Thornwaite İklim Sınıflandırmasına Göre Türkiye İklimi, Araştırma Dairesi Başkanlığı Klimatoloji Şube Müdürlüğü, Ankara
- OFLAZ, M. (2008). 16. Yüzyılda Cebel-i Erciyes Nahiyesi ve Hacılar Köyü, I. Hacılar Sempozyumu, , Orka Matbaası, Kayseri, (sy:521-532)
- OSB ,2011, Hürmetçi Sulak Alanı Yönetim Planı, Kayseri, sy:46

- ORAN, 2013, Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, Kayseri, sy:52
- ORAN,2015, Orta Anadolu Kalkınma Ajansı Kayseri Sosyal Durum Analizi, Kayseri sy:135
- ÖZDEMİR, M., 2018, Hacılar, Önder Ofset Matbaacılık, sy:313-220
- ÖZGEN, N. (2016), *Fiziki Coğrafyada Araştırma Yöntemleri ve Teknikler*, Pegem Yayınları, Ankara, sy:54.
- POLAT, C., 2014, Selim İlçe Merkezinin Beşerî ve İktisadi Coğrafyası, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, sy:4.
- R.J. HOLTON., Kentler Kapitalizm ve Uygarlık, Çev. Ruşen Keleş, İmge Yayınevi, İstanbul ,1999, s.34
- SARIUSTA, F., KEÇELİ, A., 2014, Sorun Temelli-Çözüm Odaklı Coğrafya, Süleyman Demire Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2014/2, Sayı:20, Isparta, sy:89.
- ŞENGÖR, A.M.C., Kidd W.S.F., 1979. Post-collisional tectonics of the Turkish-Iranian Plateau and a comparison with Tibet, *Tectonophysics* 55, sy:361-376
- ŞENGÖR, A.M.C., 1980, Türkiye neotektoniğinin esasları, TJK yayını, sy:40
- ŞENGÖR, A.M.C., Yılmaz, Y.1981. Tectonic evolution of Turkey : a plate tectonic approach. *Tectonophysics* 75. Sy:181-241
- TAHRİR DEFTERİ 387, sy:216; Başbakanlık Osmanlı Arşivi ,1540 Tarihli Kayseri Mufassal Defteri (TD 976), SY:53 (aktaran Oflaz, M,2008, I. Hacılar Sempozyumu,Orka Matbaası, Kayseri, sy:522-526)
- TATLIDİL, E. , "Kent Sosyolojisi: Kuram, ve Kavramlar", Ege Univ. Edeb. Fak. Sosyoloji Dergisi, Sayı: 3,1992, s:36.
- TAHRİR DEFTERİ 387, sy:206-207 – TD 976 SY: 49-55-TD 387 SY:216-206 Başbakanlık Osmanlı Arşivi ,1540 Tarihli Kayseri Mufassal Defteri (TD 976), SY:53 (aktaran OFLAZ, M,2008, I. Hacılar Sempozyumu,Orka Matbaası, Kayseri, sy:522-526)
- TOLUN, DENKER, B.,1976. Şehir İçi Arazi Kullanışı, İstanbul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi- Yayınları, No: 2054. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Ens. Yayıncılık No.83 İstanbul, sy:2.
- TOSKAY, T. (1989). Turizm-Turizm Olayına Genel Yaklaşım. İstanbul: Der Yayınları, sy:39
- TÜMERTEKİN, E. (1994) Ekonomik Coğrafya, İ.Ü.Ed.Fak.Yay.No:2926, İstanbul
- TÜMERTEKİN, E.; ÖZGÜNÇ, N., (1998), Beşerî Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekan. Çantay Kitabevi, İstanbul, sy:307.
- ULUSOY, A.A., 2010, Tekin, Mahalli İdareler Teori-Uygulama-Maliye, Ankara, sy:61.
- ÜÇİŞİK, S., DEMİRCİ, A., 21. Yüzyılda Çağdaş Coğrafya Bilimi ve Temel Unsurları, Marmara Coğrafya Dergisi, sayı 5, İstanbul, sy:183
- ÜLKER, İ.,1992, Dağ Turizmi, Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Müdürlüğü, Ankara, sy:12
- ÜLKER, İ., 2006. Dağlarımız, TC Kültür ve Turizm Bakan. Yayınları, Ankara, sy:15-142.
- ÜNALDI, Ü. E., 2003. Erciyes Dağı'nın Fiziki Coğ., Çantay Kitapevi, İstanbul, sy:2-119
- ÜRGENÇ, S.İ., 1998, Genel Plantasyon ve Ağaçlandırma Tekniği, İstanbul Üni. . Orman Fak., İstanbul, sy:69
- YURTERİ, E.2017, "Orta Anadolu'nun Aktif Volkanı: Erciyes Dağı, Doğal Kaynak ve Ekonomi Bülteni,22, sy:47.

YARARLANAN İNTERNET SİTELERİ

- (10.10.2017, Google Earth pro).
(15.08.2019, <http://www.havadankayseri.net/>).
(10.22.2019, <http://www.kayseritarim.gov.tr/>). (09.03.2019, <https://www.hacilar.bel.tr>
) . (08.27.2019, [https:// www. kayseri.bel.tr/](https://www.kayseri.bel.tr/)).
(07.21.2019, <http://www.kayserim.net/bilgid.asp?id=19>).
(09.14.2019, <https://www.endeksa.com/tr>).
(03.21.2018, www.turkiyesulakalanlari.com).
(10.18.2019, <https://cbs.kayseri.bel.tr/kayseri-kent-bilgi-sistemi>).
(09.13.2019, <https://tr.climate-data.org>).
(12.12.2019, [https://www.wikizero.com/tr/%C4%B0spir me%C5%9Fesi](https://www.wikizero.com/tr/%C4%B0spir_me%C5%9Fesi)) .
(06.10.2019,
http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/view/15089/Onuncu_Kalkınma_Planı.pdf)
(06.09.2019, [www.Türkiye Kültür Portalı.com](http://www.Türkiye_Kültür_Portalı.com))
(08.04.2019, opentopomap.org).
(12.09.2019, hurriyet.com.tr).
(01.01.2020, hacilar.kentmuzeleri.com).